

BircaHang Média - Platón

<https://bircahang.org>

[Alkibiadész I.](#)
[Alkibiadész II.](#)
[Állam](#)
[Államférfi](#)
[Axiokhosz](#)
[Az igazságról](#)
[Démodokosz](#)
[Euthüdémosz](#)
[Euthüphrón](#)
[Glosszák a Timaioszhoz](#)
[Gorgiasz](#)
[Halküón](#)
[Hepinomisz](#)
[Herüxiasz](#)
[Hipparkhosz](#)
[Ión](#)
[Kharmidész](#)
[Kis Hippiasz](#)
[Kleitophón](#)
[Kratülosz](#)
[Kritiasz](#)
[Kritón](#)
[Lakhész](#)
[Lakoma](#)
[Levelek](#)
[Lüszisz](#)
[Menexenosz](#)
[Menón](#)
[Minósz](#)
[Nagy Hippiasz](#)
[Parmenidész I.](#)
[Parmenidész II.](#)
[Phaidón](#)
[Phaidrosz](#)
[Philébosz](#)
[Prótagorasz](#)
[Szeretők](#)
[Sziszüphosz](#)
[Szofista](#)
[Theagész](#)
[Theaitétosz](#)
[Timaiosz](#)
[Törvények](#)
[Védőbeszéd](#)
[Platón – egyéb művek](#)

Alkibiadész I.

By maxval bircaman

2018-02-14

<https://bircahang.org/alkibiadesz-i/>

Az ifjú Alkibiadész – korabeli híres athéni politikus és sikeres hadvezér, aki később átállt Spártához, majd a végén ismét vissza Athénhez – politikusi pályára készül, ez a Szókratészsel való beszélgetés tárgya. Szerintem az egyik legérdekesebb Platón-mű, bár kevesen sorolják a legfontosabb közé: én oda sorolnám viszont.

Mi a politikus **feladata**? Az, hogy tanácsokat adjon az állam vezetését illetően.

Felmerül a kérdés: **honnan tudja** Alkibiadész azt, amit tud? Valaki mástól mindig, esetleg ő maga jött rá, harmadik lehetőség nincs.. Minden, amit most tud, valamikor nem tudta még. Amit meg nem tud, azért nem tud, mert nem is akarta megtanulni. A másik kérdés: **miben** fog Alkibiadész tanácsokat adni az államnak? Felsorolásra kerülnek kőlféle területek, mint pl. építészet, egészségügy, stb., melyekben nem lesz képes jó tanácsot adni, hiszen az adott területeknek vannak nála jobb szakértői.

Alkibiadész azt mondja: ő **általános kérdésekben** fog tanácsot adni, nem konkrét szakmai ügyekben, pl. a béke és a háború kérdésében. Szókratész rámutat minden alapja az, hogy mi **igazságos** és mi igazságtalan, azaz az általános kérdések alapja csakis ez.

Felmerül, vajon honnan tudja Alkibiadész, hogy mi az **igazságosság**, ha egyszer nem tudja megmondani, kitől tanulta meg, viszont képtelen visszaemlékezni olan időpontra, amikor ne tudta volna, azaz az se lehetséges, hogy valamikor magától jött rá erre. Alkibiadész azt állítja, ezt az „emberektől” tanulta meg, úgy **általában**, ahogy kisgyerekként megtanulta a görög nyelvet. Szókratész rámutat: a görögöt megtanulhatta a többi görögtől, hiszen beszélnek, ismerik a nyelvet, amit az is jelez, hogy nincsenek viták a szavak jelentéséről az emberek közt, viszont ami az igazságosságot jelenti, mindenki mást mond róla, ami azt jelenti, az emberek nem tudják mi az, ha pedig nem tudják, akkor arra **mást se képesek** megtanítani.



Alkibiadész megjegyzi, az emberek azért nem határozzák mi az igazságosságot, mert magától értetődőnek találják. Hozzáteszi: eleve nem az igazság a fő téma, hanem az előny.

Itt a beszélgetés melléktémája jön elő: **ugyanaz-e** az igazság és az előny. Alkibiadész szerint a kettő nem ugyanaz, mert vannak olyan igazságos dolgok, melyek előnyösek és olyanok, melyek nem azok. Pl. amikor valaki megmenti a bajtársát háborúban, majd meghal: ez igazságos, de nem előnyös, azaz a bátorság jó dolog, de a halál rossz dolog, azaz a bátor halál jó is és rossz is egyszerre. Szókratész ellenkérdése: szeretne-e Alkibiadész gyáva lenni? Válasz: inkább meghalna, mintsem, hogy gyáva legyen. Szókratész ezzel bizonyítja: ami önmagában jó, mint pl. a bátorság, az előnyös is mindenképpen, mert a **legfőbb** pozitív érték.

Kiderül: Alkibiadész **nem tudja** mi az az igazságosság. Szókratész megjegyzi: az **igazi baj** nem az, ha valaki valamit nem tud, hanem az, hogy úgy nem tudja, hogy közben hiszi, hogy tudja. S ez szerinte igaz a legtöbb politikusra. S a nem ilyen politikusok is képtelenek még saját gyerekeiket is megtanítani az igazságosságra.

Alkibiadész megjegyzi: műveltsége és természetes képességei révén így is a legjobb lehet a politikusok között. Szókratész ellenérve: ez nem elegendő, nem a saját társak között kell a legjobbnak lenni, hanem az ellenséghez képest. Majd felsorol példákat Perziából és Spártából, melyekkel szemben Alkibiadész nevetségesnek fog tűnni.



A kulcs: **ismerjük meg önmagunkat.** Művelnünk kell saját magunkat. Ez azonban nehézkes dolog. Fel kell ismernünk, hogy nem a testünk vagyunk mi, sem testünk és lelkünk együtt, hanem csakis a lelkünk. Magunk megismerése tehát saját lelkünk megismerése.

Lelkünk legistenibb része a szembogárban észlelhető, egy másik ember szembogarában láthatjuk meg saját visszatükröződésünket. A másik embernek olyannak kell lennie, aki igaz barátunk: az igaz barát a lelkünket szereti, nem testünket.

A jó politikus csak az lehet, aki magában elérte a jót, ellenkező

esetben **képtelen** jót adni az államának. A rossz ember akkor szolgálja a legjobban az államát, ha rabszolga sorban él.

A mű vége: Szókratész igaz barátunk segíteni fogja Alkibiadészt önmagam megismerésében, ez kölcsönös folyamat. Szókratész azonban kifejezi kétségeit: Athén ereje olyan hatalmas, hogy esetleg **képes** lesz bármelyiküket legyőzni ebben.

Alkibiadész II.

By maxval bircaman

2018-02-21

<https://bircahang.org/alkibiadesz-ii/>

Az imádság szerepéről beszélget Szókratész és Alkibiadész.

Óvatosnak kell lenni az imádságban. Ha az istenek minden imát teljesítenének, az rossz is lehetne.



Különbséget kell tenni a **bölcsesség**, az ostobaság és az örültség között. Vannak beteg és egészséges emberek, nincs köztes állapot. Így van-e a bölcsesség esetében, hiszen ott a bölcsességnek 2 ellentéte is van: az ostobaság és az örültség? Hogyan lehet azonban egy dolognak 2 ellentéte? Nyilvánvaló, hogy az ostobaság és az örültség ugyanaz.

De ez mégse lehet így, valójában inkább az **örültség** az ostobaság változata, az örültek szimplán az ostobaság legfelsőbb fokát képezik.

A bölcsek tudják mi a teendő és mi a mondandó, míg az ostobák egyiket se tudják.

Nem szabad elfogadni bármilyen ajándékot, se imádkozni olyasmért, ami káros. Kevesen képesek azonban erre, a legtöbb ember elfogad mindent, s imádkozik azért, amit akar, majd amikor a dolgok **rosszra fordulnak**, az isteneket és a sorsot hibáztatják, pedig csak

saját ostobaságuk áldozatai.

Viszont az ostobák magukat bölcseknek hiszik.

A jó ismerete **nélkül** minden tudás **rossz**. Maga a tudás **nem elegendő**. Ha az állam vezetője minden létező tudásban kiváló lenne, de nem tudná mi a jó, az milyen állam lenne?

Szörnyállam.

A hasznos vezető az aki tudja és teszi ami jó, de legalább hiszi, hogy tudja és valóban tudja cselekedete hasznát.

A szimpla tudás a jó ismerete nélkül káros mindenki számára.

Alaposan át kell gondolni, mit kérünk az istenektől, nehogy akaratlanul valami rosszat kérjünk, majd pedig amikor megkaptuk azt, meg kell változtatnunk kérésünket. A legjobb ima arra irányul, hogy az istenek tartsák távol tőlünk a gonoszt. A spártaiak szokása nagyon jó: ők a jóért imádkoznak. Szókratész elmesél egy legendát: Athén és Spárta viszálya során az istenek Spártát segítették, mire az athéniak megkérdezték a jósokat, miért történik ez, mikor Athén sokkal többet áldozott az isteneknek, mire azt a választ kapták: az istenek jobban szeretik a **szűkszavú** imát, mint a gazdag ajándékokat. Az isteneknek valójában semmi szükségük az emberek ajándékaira, az ő egyetlen céljuk az emberek lelke, az azokban lévő erény.

A **végkövetkeztetés**: Alkibiadésznek fejlődnie kell lélekben, majd amikor kész, akkor lesz képes helyes módon tisztelni az isteneket.

Állam

By maxval bircaman

2018-03-14

<https://bircahang.org/allam/>

Platón főműve következik. Ami egyébként egy meglepően olvasmányos írás.

Mi az **igazságosság**, miben jelentkezik?



Az ember, minél **idősebb**, annál jobban kezd érdeklődni az igazságosság iránt. Elfogja őt a félelem, hátha mégis igazak a mítoszok, melyek a túlvilági büntetésről szólnak, így jön a lelkiismeretfurdalás és a félelem, ami miatt az idős ember számba veszi, életében milyen gonoszságokat cselekedett. Aki viszont igazságosan élte le életét, annak jutalma, hogy félelem nélkül távozzon a túlvilágra.

Egy mellékes momentum: **a szexuális vágy nyűg**, mondja a műben Szókratész beszélgetőpartnere, s örül, hogy már elég öreg ahhoz, hogy ne érdekeljék a nők, korábban a nemi vágy zsarnokként uralkodott felette. Ugyanazt hallottam először 25 éve egy parkban egy idős bácsitól, s akkor is nagy hatást tett ez rám.

De mi is az **igazságosság**? Esetleg a feltétlen igazmondás és a kapott javak visszaszolgáltatása jogos tulajdonosának? De pl. ha valaki eszénél lévő barátjától fegyvert vett át megőrzésre, ám az őrjögésében visszaköveteli, ez esetben mindenki azt mondaná: nem kell neki visszaadnia, s a visszaadó nem járna el igazságosan még akkor sem, ha az ilyen állapotú barátjának meg akarná mondani az igazat. Azaz az igazmondás **nem mindig** igazságos.

A következő **meghatározás**: az igazságosság az, ami a barátnak használ, az ellenségnek pedig árt. De igazságosság-e az, ha a baráttal jót cselekszünk,

az ellenséggel meg rosszat? Nem, mert az igazságos ember nem tehet igazságosságával mást igazságtalanná, erényességével mást gonosszá. Az igazságos ember nem árt soha senkinek, ellenségének se.

Az igazságosság meghatározásának **következő** kísérlete: az igazságosság az, ami az **erősebbnek előnyös**. Hiszen mindegyik államban az uralkodó osztályé a hatalom, s mindegyik uralkodó olyan törvényeket hoz, ami neki hasznos: demokráciában a nép hoz saját magának hasznos törvényeket, míg diktatúrában a diktátor hoz saját magának előnyös törvényeket, minden rendszerben az adott rendszer uralkodóinak hasznát szolgálja a törvény. S minden meghozott törvényt igazságosnak nyilvánítanak, a törvényszegőket meg igazságtalanoknak. Azaz a következtetés: minden államban az az igazságos, ami az éppen uralkodó vezetésnek előnyös.

Vizsont mivel minden vezető tévedhet, abban is tévedhetnek, mi előnyös nekik. Azaz lehetséges az is, hogy a meghozott törvény éppen nem szolgálja a vezetés javát. Azaz ez sem alkalmas meghatározás. Továbbá, az igaz vezető nem más, mint pl. az igaz lovász. Ahogy a tehetséges lovász lovai javát szolgálja, úgy a tehetséges vezető is az általa uraltak javát. Tehát az a hatalmas, aki nem népe javát szolgálja ugyanúgy nem igaz vezető, ahogy a lovait rosszul gondozó lovász se igaz lovász. A zsarnok **nem igazi** vezető.

A **következő** kísérlet az igazságosság meghatározására: először is nézzük meg, mi is az igazságosság **haszna!**

Az igazságos minduntalan a rövidebbet húzza az igazságtalannal szemben. Ha pl. egy igazságos ember közhivatalt vállal, az nem húz hasznát hivatalából, továbbá elhanyagolja még saját dolgait is, hiszen azokra kevesebb ideje marad, s még családja, ismerősei is megutálják őt, mert nem segít nekik hivatali hatalmát felhasználva. Lám, mennyivel jobban jár hasonló helyzetben egy igazságtalan ember!

Tehát az igazságtalanok **boldogok**, az igazságosak meg **boldogtalanok**.

Legnagyobb mértékben ez a zsarnokságban (tűranniszban) látható: aki kis dolgokban igazságtalan, pl. tolvaj, azt rajtakapják, megbüntetik, s gyalázatban van része, míg aki egy egész államot lop el, magukat az állam polgárait teszi rabná, azt nem gyalázza senki, hanem magasztalják, nemcsak saját alattvalói, de azok is, akik gáztetteikről tudomást szereznek.

Tehát aki az igazságtalanságot elítéli, az valójában csak azért teszi ezt, mert **fél következményeitől**.

Nyilvánvaló tehát, hogy az igazságtalanság hatalmasabb és szabadabb az igazságosságnál, ha képes érvényesülni, tehát az igazságos, ami az erősebbnek hasznos, s jobban boldogul, nagyobb előnyöket élvez az igazságtalan ember, mint az igazságos.

Cáfolat: az igazságtalanság nem járhat haszonnal. Minden mesterség célja valami szolgálata, akkor is, ha a mesterség művelője kap ellenszolgáltatást tevékenységéért. A legjobbak nem kívánnak uralkodni, mert nem kapnak érte személyes előnyöket. Az ilyen ember csak azért vállalja az uralkodást, mert tudja, hogy ha nem vállalja, gonoszok fognak uralkodni felette.

Az igazságtalan ember élete **lehet** boldogabb, mint az igazságosé? Egyesek szerint az igazságtalanság előnyös, és az igazságosság káros. De az igazságos az értelmeshez és a jóhoz hasonlít, az igazságtalan pedig a rosszhoz és a tudatlanhoz, s igazságosságra még a gonoszoknak is szükségük van egymás közt, még egy rablóbanda se képes működni belső igazságosság nélkül, mert az igazságtalanság gyűlölködést és harcot hoz, míg az igazságosság egyetértést és szeretetet.

Mi az emberi lélek rendeltetése? Például a gondoskodás, az irányítás. A gonosz lélek szükségképpen rosszul irányít és gondoskodik, viszont a jó lélek mindezt jól cselekszi.

Jobb tehát mégis igazságosnak lenni, mint igazságtalannak!

A jó **3 változata**:

- ami **önmagában** jó, nem származékai miatt, mint pl. az öröm és az ártalmatlan élvezetek, melyekből utólag is csak tiszta öröm fakad,
- amit **önmagáért** is szeretünk és **származékaiért** is – mint pl. az egészség,
- amit csak **származékaiért** szeretünk, mint pl. a pénzszerzés.

Látható jól: Platón még elképzelhetetlennek tartotta, hogy valaki magát a pénzszerzést tekintse örömmel. Az még **más világ** volt, a liberalizmus értékei még ismeretlenek voltak akkoriban.

A legszebb az, amit mind önmagáért, mind a származékaiért kell szeretnünk, ha boldogok akarunk lenni.

Mi az igazságosság és az igazságtalanság tisztán önmagában és miben van a hatalmuk a lélekben? Közismert álláspont: az igazságosság csupán kényszer. Ezt vizsgáljuk meg először.

Igazságtalanságot elkövetni jó, elszenvedni rossz, viszont sokkal **nagyobb rossz** elszenvedni, mint amilyen jó elkövetni. Ezért előnyösebb egymás közt megállapodni, hogy inkább nem is teszünk, de nem is szenvedünk el igazságtalanságot.

Innen a törvény, mely egyfajta **középut** a legnagyobb jó – amikor az általunk elkövetett igazságtalanság nem bűnhődik – és a legnagyobb rossz – amikor az ellenünk elkövetett igazságtalanságért nem tudunk bosszút állni – között.

Az aki képes elérni, hogy az általa okozott igazságtalanság ne kapjon büntetést, s biztos, hogy mindig képes bosszút állni az ellene elkövetett igazságtalanságért, az **sose egyezze bele** e törvénybe, hiszen ez nem érdeke. Ez az igazán erős ember.

Az igazságos ember tehát csupán gyenge, mert a fentiekre nem képes, így számára az igazságos törvény **kényszer**, egyfajta **kisebb rossz**: ha már képtelen másnak büntetlenül igazságtalanságot okozni, legalább ő ellene se lehessen senki igazságtalan.

Valójában minden ember természete azonos, a **számára jó hajszolására** rendeltetett mindenki. Az igazságos ember is igazságtalankodna, ha esélye nyílna rá.

A kérdés tisztázásához tehát **ideális állapotban** kell összehasonlítani az igazságos és az igazságtalan embert! Legyen az igazságtalan ember olyan, aki képes mentesülni minden következmény alól, azaz tűnjön igazságosnak a közösség számára, mert könnyű elítélni az igazságtalanságot, ha annak következményei negatívak. Az igazságos meg legyen olyan, aki nem kap semmilyen dicséretet igazságossága miatt, sőt a közösség őt igazságtalannak hiszi, hiszen könnyű úgy igazságosnak lennie, ha ezért megbecsülést kapunk.

A kérdés megvizsgálásához azonban szükséges azt megnagyobbítani, mert úgy jobban fogjuk látni. Ezért ne az igazságos embert nézzük, hanem az igazságos emberi közösséget, az **államot!**

Mi az állam oka? Az, hogy az egyének nem képesek önmagukban biztosítani szükségleteiket, így társulnak egymással. Mindenki más-más tevékenységre alkalmas, így a közösség tagjai egymást kiegészítik. A közösség létrejötte azonban automatikusan olyan tevékenységet is létrehoz, melyek egyénileg még nem voltak szükségesek, pl. kereskedők, katonaság.

Az a jó, ha mindenki azt csinálja, amiben a legtapasztaltabb, legügyesebb. Nézzük meg ezt a katonaság esetében! Az ideális katona rettenthetetlen, erős, legyőzhetetlen, de egyúttal indulatos, agresszív is. De a közösségnek érdeke, hogy katonái csak az ellenséggel szemben legyenek agresszívak, míg a közösség tagjai felé legyenek békés természetűek, ahogy egy házőrző kutya, aki csóválja a farkát a gazdájának, viszont rátámad a rablóra. A kulcs: a **nevelés**.

Itt Platón részletekbe menően írja le, hogy mi az örök – a katonák – helyes nevelése. Többek között **nem szabad** olyan mítoszokkal megismertetni őket, melyekben az istenek csalnak, hazudnak, rosszat tesznek, melyekben a halál szörnyű dolognak van ábrázolva vagy a hazugság bocsánatos bűnnek számít. Az örök csakis olyan hősokról tanulhatnak, akik komoly, méltóságteljes, erkölcsös magatartást tanúsítanak, az ezzel ellentétes magaviselet csak a mítoszok **negatív** hőseinél engedhető meg rossz példaként.

Ami a hazugságot illeti, Platón megjegyzi, míg a hazugság mindenki számára súlyos bűn, az állam vezetői számára ez **megengedett**, ha a közjó érdekében teszik.

Továbbá a **testedzés** és az egészség megóvása rendkívül fontos az örök nevelése során. Hiszen ezek nélkül nem képesek hatékonyak lenni. Rendkívül fontos a testedzés mellett a **zenei oktatás**, ez ugyanis helyes ritmusérzék ad. Aki csak a testével törődik és nem foglalkozik zenével, az durva ember lesz, míg az ellenkező esetben meg puhány, márpedig mindkettő kerülendő.

Minden társadalom romlását **az jelzi leginkább**, ha sok benne az orvos és a bíró. Hiszen ha a társadalom tagjai egészségesek és erkölcsösök, ritkán szükséges orvosi és bírói beavatkozás a társadalom életébe.

Gyógyítani csak azokat kell, akik mind testileg, mind lelkileg jóra való, a testileg hitványakat hagyni kell meghalni, míg az lelkileg rosszakat, az erkölcsteleneket ki kell végezni.

Az öröknek nem lehet magántulajdonuk, még saját lakásuk se, élelmézésük és lakhatásuk közösen történik, mindez teljes egészében az állam költségén.

A társadalom vezetőire is fontos szabályok vonatkoznak. Ők a legbölcsebb öregek, akik fiatalabb korukban kiálltak minden próbát, ezzel bizonyítva, hogy alkalmasak arra, hogy az állam dolgaival foglalkozzanak.

Az állam lakossága tehát **3 részre** oszlik:

- arany: a **vezetők**,
- ezüst: az **örök**,

- bronz: mindenki más, az **egyszerű polgárok**.

Mindenki azonban egymás **testvére**, s nem származás dönt, hogy ki hová tartozik, csakis a képességek: az aranyember gyerekéből bronz lehet, ha nem alkalmas vezetőnek, s a bronzember gyerekéből meg arany, ha jó képességeket mutat fel. Ugyanígy az ezüstgyerek, ha testileg gyenge, akkor bronz lesz, míg ha értelmi képességei kimagaslóak, akkor arany.

Mind a gazdagság, mind a szegénység kerülendő az államban, mivel **mindkettő káros**: az előbbi tunyasághoz, az utóbbi szolgalelkűséghez vezet.

Az állam úgy növekedhet, hogy még egységes maradjon, ennél nagyobb méret **kezelhetetlenné** teszi azt.

Az **öröknél** a gyerekek nevelése közösen történik. Nincs házasság, nőközösség van. Ennek oka: a nők feletti vetélkedés viszályt szül, ami veszélyes minden esetben, különösen az öröknél az. Viszont erkölcstelen lenne a gátlástalan szex, így az állam határozza meg sorsolással a párokat: az alkalmasabbak gyakrabban kapnak lehetőséget nemi együttlétre, az alkalmatlanabbak ritkán. A hősök, a csatákban kimagasló módon viselkedő örök jutalomképpen szabadon választhatnak párt. A homoszexualitás tilos. (Ez **merész gondolat** Platónnál, az akkori görög társadalomban a homoszexualitás teljesen természetesnek számított.) A született gyerekek előtt titkolni kell kik voltak szüleik. Az azonos időszakban született gyerekek mind egymás testvéreinek tekintendők, míg a náluk egy nemzedékkel idősebbek szüleiknek. A beteges, alkalmatlan gyerekek likvidálандók. Viszont a nők **egyenrangúak** a férfiakkal, hiszen képességeik azonosak, csak fokozatilag mások, mint a férfiak, így mind az állam vezetésében, mind az örök között is szerepelnek nők, egyenrangúan a férfiakkal.

Az állam számára **fontos** a közös állami kultusz, így szentélyek alapítása, áldozatok bemutatása, az isteneknek való hódolat nagyon fontos.

Az állam tökéletességének tartalma: **bölcsesség, bátorság, mértékletesség, igazságosság**. Az önmérséklet az állam minden polgára jellemző, míg a bölcsesség a vezetők fő erénye, a bátorság meg az öröké. Ez így együtt adja az igazságosságot az egész állam tekintetében.

Visszatérve az egyéni szintre, az igazságos ember **nem különbözik** az igazságos államtól, azaz benne is van három rend, mely mind a maga dolgát végzi: önmérséklő, bátor, bölcsnek, így lesz igazságos!

A lélekben **három hajlam** van: **gondolkodás, indulat, vágyakozás** – egyikkel **értünk**, a másikkal **felindulunk**, a harmadikkal pedig **sóvárgunk** a táplálkozás, szeretkezés és más hasonló dolgok élvezete iránt, s e három rész felett uralkodik egész lelkünk.

A vágyakozás alárendeltsége a gondolkodásnak – a gondolkodás ösztönzi pozitív vágyainkat, mint a szeretet, az éhség, a szomjúság, stb., míg megzabolazza a negatív vágyakat, mint ami az értelmetlen, sóvárgó vágyak.

Az indulat segíti az értelmet céljaiban.

Mint ahogy az állam esetében a **három rend**: a vagyonszerző bronz, az őrző ezüst és a tanácsadó arany rend adja az egységet, úgy a lélek esetében is: mindegyik a maga dolgát végzi. Az értelem uralkodik, mivel bölcs, s gondját viseli az egésznek, ebben pedig az indulat támogatja őt. S ezek ketten együtt uralkodnak a vágyakozáson, hogy az ne legyen olyan hatalmassá tudjon válni, hogy képes legyen leigázni a másik két rendet, ami azzal járna, hogy az egész állam vagy lélek tönkre menjen.

A liberális állam éppen ezért szörnyű, mert nemhogy szégyellné, de büszkén is vallja, hogy nála a bronz réteg van hatalmon.

Az igazságosság tehát meghatározható így: ez a **lélek egészséges működése**, mint ahogy az igazságtalanság pedig **beteges működést** jelent.

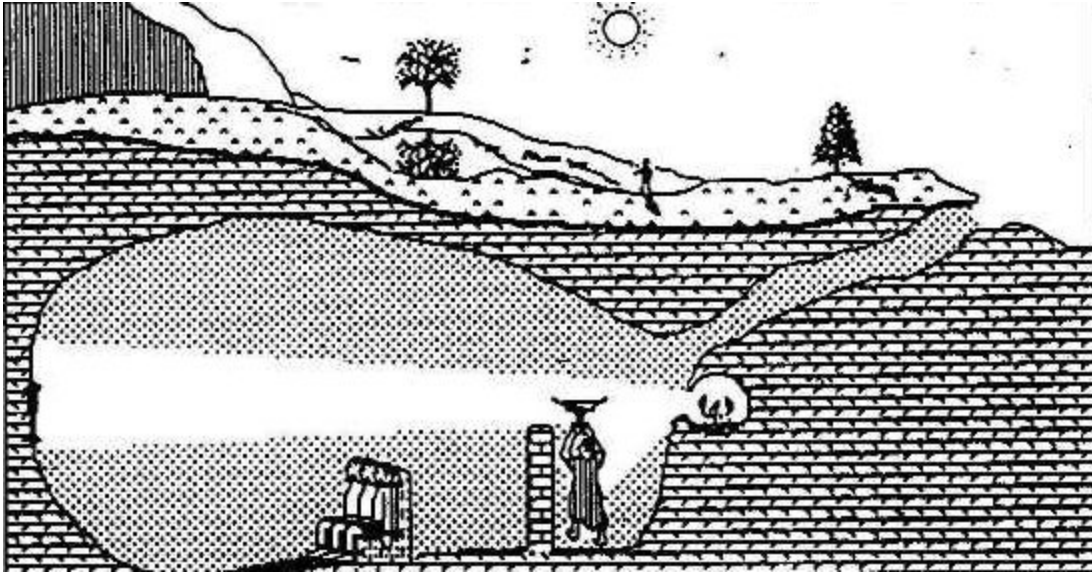
Az ideális állam **alapfeltétele**: vagy a filozófusokból kell lennie a királyoknak, vagy a mostani királyoknak kell képzett filozófusokká lenniük! Amíg a politikai hatalom és a filozófia nem esnek egybe, addig nem szűnik meg a jelenlegi államok nyomorúsága, s nem jöhet napvilágra a leírt ideális állam. Márpedig csak ez az állam képes boldoggá tenni mind az egyént, mind a közösséget.

Ki a filozófus? Az, aki **képes megragadni** az örök változatlan létezőt.

Miért nem ismeri fel azonban a társadalom jelenleg azt, hogy filozófus királyokra van szükség? Ahogy egy hajón: mindenki azt hiszi, képes kormányozni. Követelik a kormányzás átadását a kormányostól, ha az nem alkalmas ember, de ők se rendelkeznek a szükséges tudással, nem is sejtik, hogy egy igazi kormányosnak mi mindenhez kell értenie feladata ellátáshoz, sőt az igaz kormányost is annak, hiszik, amik ő maguk: hozzá nem értőnek. Ugyanígy a legkiválóbb filozófusokat

is a tömeg naplopóknak hiszi, az igazi filozófus pedig nem törekszik hatalomra, ahogy az orvos se könyörög betegeinek, hadd gyógyítsa őket, ez fordítva kell, hogy legyen.

Következik a **barlanghasonlat** és **négyfelé osztott világ** elmélete, azon két dolog egyike Platón műveiből, amit az is ismer, aki semmit se olvasott tőle. (A másik az **államtípusok kategorizálása**, erről már [volt szó](#), de ebben a műben is szerepel később.)



Az igaz filozófus látja a jót gondolatain keresztül. Az egyes dolgokat láthatjuk, az ideákat viszont elgondolhatjuk. Miként a Nap megvilágítja a látható dolgokat, úgy a jó megvilágítja az ésszel elgondolható dolgokat.

Az ember ha olyan tárgyat szemlél, melyet az igazság sugároz be, egyszerre felfogja, megismeri azt, de ha sötétben levő tárgyat néz, akkor csupán vélekedik és véleményét folyton változtatja. Az az erő, mely az igazságot adja a jó ideája, ő a tudás és az igazság oka. Bár a tudás és az igazság is szépek, a jó ideája a legszebb. Úgy viszonyulnak egymáshoz, mint a fény a Naphoz, a fény is hasonló a Nap fényéhez, de nem azonosak.

A megismerés tárgyai és formái is **négyfélék** lehetnek. Mintha egy **vonallal** osztaná fel a világot két egyenlőtlen részre: a **látható világra** és az ésszel **elgondolható világra**. S ezek is két-két részre oszlanak a világosság, ill. a homály foka szerint. A látható világ egyik része a való dolgok világa, a másik azok árnyképeié. Az előbbivel foglalkozik a tapasztalat, azaz a tapasztalati tudományok, ez a **helyes vélemény**, az utóbbi a látszat világa, ez a **sejtés**. Az az ésszel elgondolható dolgok világa pedig feloszlik a feltevések és az ideák világára. A **feltevések** elsősorban matematikai fogalmak, melyekre következtetünk a tapasztalati tények alapján absztrakció útján, ez értés. Az **ideák** pedig az eszmélet világa: a dolgok mögött álló alapelvek, s köztük legmagasabb szinte a jó ideája.

Képzeljünk egy a föld mélyen található, tágas **barlangüreget**, mely felfelé nyitott a fény felé! Bent emberek ülnek, de képtelenek a fény felé nézni, ehelyett csak a maguk előtt lévő barlangfalat látják, az emberek mögött tűz lobog, így a köztük és a tűz között lévő tárgyak képeit látják maguk előtt a falon. E tárgyakat magukat sose láthatják az emberek, így **meg vannak győződve**, hogy a valóság az, amit a falon látnak: a mögöttük lévő tárgyak árnyképei, nem is sejtik, hogy a valóság más lehet, mint a hátuk mögötti tárgyak árnyképeinek összessége. Mi lenne, ha az ott ülő emberek közül valaki hirtelen fel tudna állni, hátra tudna nézni és meglátná magát a tárgyat? Először észre se venné azt, mert elvakulna az árnyakhoz szokott szeme a tűz fényétől, majd amikor hozzászokna, nem értene mi az, amit lát, **joggal hihetné**, hogy a megszokott árnyképi valóság az igazi valóság, s nem az az új élmény, amiben most részesül.

Ha pedig elkezdene haladni a barlangi tűztől fel, kifelé a barlangból, majd kijutna a barlangból, még szokatlanabb lenne neki a helyzet: a fény ott még erősebb, mint a barlangi tűz fénye, szoknia kellene, hogy képes legyen lassan látni a normál nappali fényben, először csak árnyékokat látná, majd a dolgok vízi tükörképét, később magukat a dolgokat, míg képes lenen az éjszakai eget látni, míg végül a Napot is meg tudná pillantania.

Miután ezt az utat végigjárná, magát boldognak érezné, korábbi barlanglakó mivoltát pedig boldogtalannak. Hiszen látása most jobb lenne, mint a legélesebb szemű barlanglakóé. Miután meglátta mindezt, sose akarna ismét visszasülyedni korábbi állapotába, **bármit elviselne**, csak hogy ne kelljen ismét barlangbéli életet élnie.

S ha mégis visszamenne, nehezen szokni ismét hozzá a kevesebb fényhez, társai meg lennének győződve, hogy megvakult, hiszen valóban sokkal rosszabbul látná már az árnyképeket, mint a mindig csak árnyakat látó társai. Társai le is vonnák a

következtetést: **felesleges kimenni** a barlangból, ez csak vakságot okoz, s ezek után ellenségesek lennének bárkivel szemben, aki meg akarná mutatni neki a külvilágot.

Ugyanez a helyzet a legfőbb ideával, a jó ideájával, meglátása ugyanaz, mint példánkban a Nap megpillantása! Aki elért erre a szintre, azt már kevéssé érdeklik a hétköznapi dolgok, ahogy a barlangból kilépett ember is keveset törődik már a barlangbeli árnyképekkel. Az ilyen embert viszont a többiek esetlennnek, sőt **nevetségesnek** vélik, hiszen **nem képes jól tájékozódni** az árnyékképek világában.

A **nevelés célja** az államban éppen ez: a lélek vezetése oda, hogy a jó ideáját tartsa maga előtt!

A filozófusok oktatása az örök esetében említett zeneoktatás és testnevelés mellett kell, hogy tartalmazza a matematika tudományát, nem lehet az filozófus, aki nem tanult legalább 10 évig matematikát, majd 30 éves kortól filozófiai képzés és őrzői tevékenység szükséges, majd aki mindezt teljesítette sikerrel, minden részen sikerrel átment, az 50. éve elérésekor az arany réteg tagja lehet.

A négy **rossz államforma**: a **timokrácia**, az **oligarchia**, a **demokrácia** és a **türannisz**.

Nézzük először hogyan lesz a ideális államformából a timokrácia vagy timarkhia, melyre jó példa a jelenlegi – mármint a Szókratész korabeli – Spárta, majd a hozzá illő emberi jellemet, aztán hozzá képest a többi 3 államformát!

Az ideális államforma **bomlásnak** indul, a vezetők célt tévesztenek: akkor is születnek gyerekek, amikor nem kellene, a párokat nem megfelelően házassítják össze, ami miatt a gyerekek se lesznek jó tehetségűek. Az új nemzedék, bár igyekszik a legjobbakat választani vezetőknek, azok már nem a legalkalmasabbak, továbbá az örök mellőzni kezdik saját nevelésüket, elhanyagolják előbb a zenét, majd a tornát is. A végén már maguk az örök lesznek a vezetők. Összeférhetetlenség és egyenlőtlen alakul ki, ezekből pedig gyűlölködés. A bronzréteg féktelen vagyonszerzésbe kezd, a többiek pedig szintén vagyont szereznek: a közös tulajdont felosztják maguk közt, a bronzokat szabad ember helyett szolgaként kezdik kezelni.

A **timokrácia** tehát megtartja kezdetben az ideális államból azt, ami az ezüst réteg szerepe, de megszünteti az arany réteget, annak szerepét maga veszi át. Ennek viszont eredménye a féktelen harciasság. A bronz réteget pedig nem testvérként, hanem szolgaként kezeli.

A timokrata típusú ember vad, idegenkedik a művészetektől, csak a hadviselést és a tornát kedveli, a szolgákat lenézi, a vezetőknek engedelmeskedik, de ő maga is a helyükre tör.

A timokrácia idővel oligarchiává **alakul**. Az oligarchia az a rend, ahol a a gazdagok uralkodnak, a szegények pedig az ki vannak rekesztve a hatalomból. Immár nem a hadviselés, hanem a vagyonszerzés az uralkodó réteg fő célja. Az egymással viszálykodó, megtisztelésre törő emberek helyében pénzimádók és vagyonmagasztalók lének, akik saját vezetőiknek a leggazdagabbakat teszik meg, miközben a szegényeket megvetik. A végén kimondják a vagyoni cenzust: csak az lehet vezető, aki bizonyos mértékű vagyont birtokol.

A rendszer nem működhet jól, hiszen ez pont olyan, mintha egy hajó kormányosának nem azt tennék meg, aki a legjobban ért a hajózáshoz, hanem azt, akinek a hajón a legtöbb pénze van. Az ilyen állam két ellenséges részre szakad, a szegényekre és a gazdagokra, akik folyton ártani igyekeznek egymásnak.

Az ilyen állam meg se képes magát védeni, mert a vezetés fél felfegyverezni a szegényeket, mert az ellenségnél is **veszélyesebb** lehet a hatalomra, így maguk az oligarchák kénytelenek harcolni, ami mártak pénzügyi okokból se akaródnak nekik, hiszen a háborúskodás drága dolog, márpedig az ő fő érdekeltységük a pénz.

A **oligarchiában** mindenki koldus sorsú az oligarchákat leszámítva. Az oligarchikus emberi **természet**: merev típus, aki mindenben csak a hasznot hajhássza, csak a pénzt halmozza, gyáva a harcban, közönyös a közügyek iránt. Az oligarchiában azonban nem lehet elérni, hogy egyrészt gazdagodni akarjanak az emberek, másrészt önmérsékletet gyarapodjanak, mert a kettő egymást kizárja.

A vagyontól kizártak így megalázva és eladósodva állandóan gyűlölködve néznek az oligarchákra, majd egy nap felkelnek, azokat megölik vagy száműzik, egy részüket pedig elfogadják egyenrangú polgárnak, miután pedig minden jogkört egyenlő alapon osztanak fel maguk közt, a vezetőket pedig sorsolással választják ki. Így jön létre a **demokrácia**.

Ebben az államformában a polgárok szabadok, szabadon nyilváníthatnak véleményt, mindenki azt tesz, ami épp jólesik neki. Mintha ez volna a legszebb államforma – sokféleség, színesség!

Milyen az ilyen típusú ember? Mindenféle vágyak rabja, napról napra él, folyton változik, ahogy épp szeszélye diktálja.

A demokráciát a szabadságban való telhetetlenség és a többi értékek elhanyagolása lassan átváltoztatja türannisszá.

A demokráciában előbb-utóbb alkalmatlanok kerülnek hatalomra, akik hízelgőkkel veszik körül magukat, míg ellenfeleiket pedig oligarcháknak vádolják. Közben a polgárok megszokják, hogy nincs tekintély, csak szabadság? az apa egyenrangú lesz a fiával, a tanár a tanítvánnyal, az öreg a fiatalal. Aki a legcsekélyebb alárendeltségre akar, azt se tűrik, a végén már a törvényeket és szokásokat se tartja be senki.

A **három társadalmi réteg** a demokráciában: a **herék**, a **szegények**, s a **gazdagok**. A herék jelentős szerepet játszanak, ők a lehangosabbak, ők a gazdagokból élnek. A legnagyobb csoport számszerűen a szegények, ők a köznép, a közügyekkel nem törődnek, szinte vagyontalanok. Ha összefognak, döntő a szavuk, de ez általában nem történik meg. Ha a herék ellen vannak, azzal vádolják őket, hogy a demokrácia ellenségei és az oligarchia hívei.

A korlátlan szabadság káoszának eredménye a legnagyobb szolgaság, ami a **türannisz**. A nép, látva a káoszt, amibe az állam süllyedt megmentőt keres. Ezt előbb-utóbb meg is találja egy **népvezér** személyében, aki kezdetben népszerű, majd lassan egyszemélyi vezetővé válik. Hogy megőrizze hatalmát, a lehangosabb ellenzőit megöli, majd háborúkat provokál, hogy a nép ne vele, hanem a külső ellenséggel legyen lefoglalva. A türannosz kénytelen mindenkit, aki bármiben is kiemelkedő elnyomni, hogy ne legyen veszély hatalmára. A türannisz a herékből magának testőrséget alakít, s a köznép már hiába zúgolódik ellene. A türannikus **típusú** ember: a vadállati ösztön embere, eszelős ember, aki megkísérli az uralkodást nemcsak az emberek, hanem még az istenek felett is.

A türannisz a **legrosszabb** államforma a 4 rossz államforma közül. S a türannosz élete a **legkeservesebb** az összes többi államforma vezetőiéhez képest. Az ösztön által uralt lélek a legboldogtalanabb, mert a legkisebb a szabadsága.

Nézzük most az embertípusokat a lélek alapján! A lélek **három részből** áll: értelemből, indulatból, vágyakozásból. Az első elsősorban az igazságra törekszik, a második elsősorban a dicsőségre, míg a harmadik elsősorban a pénzre. A harmadik típusú, nyereségvágyó ember számára a megbecsülés és a tudás nem ér sokat, ha azokkal nem jár pénz is. A második típusú, becsvágyó ember számára a tudás és a pénz nem ér sokat, ha azokkal nem jár együtt megbecsülés is. Az első típusú, bölcsességszerető ember viszont lemondana a megbecsülésről és a pénzről, azokat legfeljebb kényszerűségnek tekinti, de az **igazi értéknek** a tudást tekinti, melyhez képest semmi a másik kettő.

Melyik típus élvez **előnyt**? A bölcsességszerető tapasztalata messze **felülmúlja** a nyereségvágyóét, mert a bölcsességszerető kénytelen ismerni a másik két tapasztalatot, míg a nyereségvágyó csak saját tapasztalatával rendelkezik. Ugyanez a bölcsességszerető és a becsvágyó kapcsolata – hiszen megbecsülésben mindenkinek része lehet, a gazdag is, a bátor is, a bölcs is. Viszont az igazság gyönyörét csak a bölcsességszerető tapasztalhatja meg, senki más. csak egyedül ő tapasztalt a gondolkodásban. az ítéletalkotás legjobb eszköze Első helyen tehát a bölcsességszerető áll, másodikon a becsvágyó, utolsó helyen a nyereségvágyó.

Az igazi öröm az, amihez **nem szükséges** fájdalom. A többi csak a tiszta örömök **árnyképei**. Pl. hamis öröm az, ha fogfájásunk elmúlik. A testi öröm ideiglenes, mert pl. ha jóllaktunk, egy idő után ismét éhesek leszünk, míg a lelki öröm esetében ez nem történik meg. Továbbá a nyereségvágyó és becsvágyó lélekrész vágyai, ha a bölcsességszerető részt követik, s annak irányítása alatt keresik maguk örömét, akkor képesek elérni a **legigazibb gyönyört**, s ez e gyönyör felel meg legjobban emberi lényegüknek. Ha más lélekrész az irányító erő, nem valósul meg mindez! A türannisz a legrosszabb államforma: ott az uralkodó a három fajta gyönyör közül a két alacsonyabbrendűnek hódol csak, de még ezt is minden mértéket túllépve teszi. A türannosz 93-szor, azaz 729-szer boldogtalanabb a királynál (az ideális állam vezetőjétől), ahogy ugyanígy 729-szer pocsékabb államforma a türannisz az ideális államnál.

Összefoglalás: az igazságosság mindenben előnyösebb az igazságtalanságnál. Az ember rendeltetése: alárendelni ösztöneit az értelemnek. Az eredeti állítás az volt, igaz-e, hogy hasznosabb tökéletes gazembernek lenni, mint igaz embernek. Most látjuk, hogy ez nem lehet igaz, mert aki az igazságosságra törekvő lélekrészt alárendeli a másik két résznek, az elállatosítja magát, elveszi a rendezettséget és az összhangot saját lelkétől.

A mű utolsó témája a **művészet**, melyről már szó volt a nevelés elemzésének kapcsán. Az igazi dolgok az Isten alkotta ideák, ezek másai, utánezatai a világunk dolgai, míg ezek utánezatai a műalkotások. Ahogy a türannisz sokkal rosszabb az ideális államhoz képest, úgy a műalkotás is az tehát – mivel többszörös utánezat – az ideákhoz képest. A befejezésben a halhatatlan lélekről van szó. A lélek nem halhat meg a test betegségétől, de a lelki rossztól se, hiszen ha így lenne, a halál megszabadítaná a lelket a felelősségre vonástól, mi igazságtalan lenne. Az istenek tudják mi az igazságosság és az igazságtalanság, ezt képtelenség előlük elrejtteni. Mivel tudjuk, hogy lelkünk halhatatlan, s el tud önmagunk és az istenek barátai maradunk, nemcsak itt a földi életünkben, hanem azon túl is, egy érhetjük el végül a **valódi boldogságot**.

Államférfi

By maxval bircaman

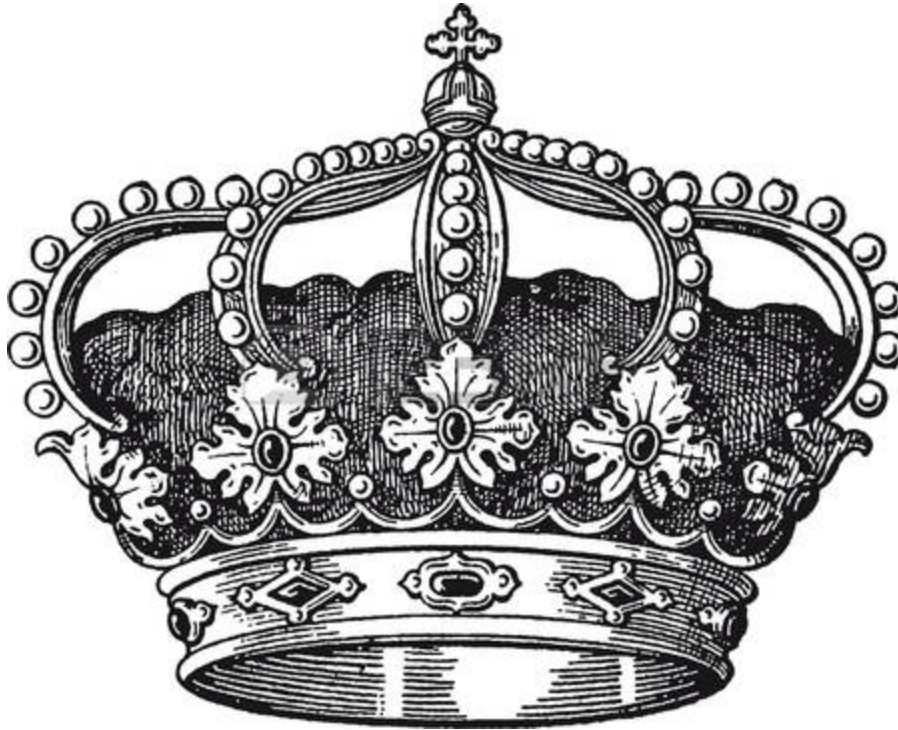
2017-11-01

<https://bircahang.org/allamferfi/>

Mi az államférfi, a politikus? – ez a vita témája.

Egy kicsit lerövidítettem azokat a részeket, melyek szerintem túl részletesek a téma szempontjából.

Az **első meghatározás** szerint az államférfi az az ember, aki uralkodói hatalommal rendelkezik az emberi közösség nevelésében, szó szerint szaporításában. Erre úgy jutnak el a vitázók, hogy először felosztják a tudást gyakorlati és elméleti tudásra, majd ez utóbbiból kiválasztják az ítélkezés és a parancsolás tudományát. Az államférfi nem parancsokat követ, hanem parancsokat ad. Az államférfi egyfajta pásztor, aki azonban „emberek csordáját” vezeti.



Az egyik vitázó elmondja: az emberiség aranykorában az emberek még az **istenek közvetlen irányítása** alatt éltek, így nem nélkülöztek semmiben. Az aranykor természeti katasztrófákkal ért véget, azóta az emberek kénytelenek saját magukat irányítani, de megmaradt bennük az aranykor ideális isteni uralkodóinak eszményképe. Viszont a mai uralkodók nem isteniek, hanem sokkal jobban hasonlítanak azokhoz, akik felett uralkodnak. Azaz különbséget kell tennünk a mai kor és az aranykor között.

Különbséget kell tenni a diktátor és a király között, az előbbi erőszakkal uralkodik, míg az utóbbi uralmának alapja alattvalóinak önkéntessége. Igazi államférfi csak az, aki **ért az utóbbihoz**: azaz képes az emberek önkéntes akarata alapján vezetni a közösséget. Ez tehát a második meghatározás, mely korrigálja az elsőt.

Viszont nem a király az egyetlen, akire illik ez a meghatározás. El kell tehát választani ezeket egymástól. Először elválasztásra kerülnek a közvetett foglalatosságok a közvetlenektől, melyek magával az állam működtetésével foglalkoznak. Majd elválasztjuk azokat a funkciókat, melyek eszközök, azoktól, melyek a dolgok megőrzésére szolgálnak. A párhuzam: a takács munkája, amihez azonban szükségesek más kisegítő tevékenységek is. A végkövetkeztetés: a király az, aki az állam **legfontosabb szerepeit** látja el.

Következik az államformák elemzése.

A **monarchia**, az egyetlen ember uralma lehet két fajta: a közösség önkéntessége, törvényesség alapján és erőszak, törvénytelenesség alapján, az előbbi a királyság, utóbbi a diktatúra (tűrannisz).

A **kevesek uralma** szintén két féle lehet. Ha erőszak, törvénytelenység az alapja, akkor ez az oligarchia. Ha pedig törvényességen és önkéntességen alapszik, az az arisztokrácia.

A demokrácia, azaz a **többség uralma** esetében is így van, de ott nem rendelkezünk külön névvel ennek jó és rossz formájára. Az egyikben a többség az egész közösség érdekében, önkéntes és törvényes alapon uralkodik, míg a másik ennek ellentéte.

Ez azonban félrevezető a modern értelmezés számára. A modern liberális demokrácia ugyanis platóni értelemben nem demokrácia, hanem rossz esetben oligarchia, jobb esetben arisztokrácia. Miért? Mert a demokrácia Platónnál a ma közvetlen demokráciának nevezett rendszert jelentette csak, továbbá a hatalom teljes volt, azaz a gazdasági élet felett is érvényesült. Nagyon meglepődne Platón a liberalizmuson, mely büszkén hirdeti, hogy az államnak ki kell vonulnia a gazdaságból.

Azaz 6 államforma van, aszerint oszlanak meg, hogy a hatalmat hányan gyakorolják és a hatalomgyakorlás módja törvényes, önkéntes alapú vagy törvénytelen, erőszakos alapú-e. Meg lehet-e mondani melyik az ideális? Erre nem szolgálhat támpontnak az, hogy kik gyakorolják a hatalmat és hogyan, hanem vissza kell térni az államférfiség eredeti meghatározásához.

Mi tehát a bölcs uralkodó eltérése a többi embertől? Lehet-e egy egész társadalom, egy közösség többsége bölcs? Nyilvánvalóan nem, jellemzően nagyon kevés ember képes a bölcs uralkodásra. Olyan ez, mint egy jó orvos: mindegy, hogy akarattal vagy akarattal ellentétben, hogy valamiféle írott szabályok alapján vagy nélkülük gyógyít, mindaddig jó orvos, míg képes betegeit megfelelően ellátni, azok egészségét megőrizve, visszaállítva. Azaz az ideális uralkodónak se ismérve, hogy alattvalói felett azok egyetértésével, törvényesen uralkodik vagy sem.

Felmerül az ellenvetés: **hogyan lehet jó** egy törvénytelen uralom? A válasz: a törvényesség célja az ideális uralom biztosítása, de egy ideális uralkodónak nincs szüksége törvényekre. Olyan ez, mint a jó orvos, aki egyedi esetben nem tartja be az orvosi szabályokat, ha úgy látja, hogy az illető konkrét esetben a megszokott gyógymód nem helyes. Ugyanígy abszurdum lenne az ideális uralkodót megkötni törvényekkel, mikor esetleg ő egy adott helyzetben a vonatkozó törvényt nem látja helyesnek. A törvények ugyanis csak általános megoldások az esetek többségére, de nem mindenre.

Ez tehát az ideális államforma, mely **a gyakorlatban nem létezik**, hiszen nincsenek ilyen ideális és bölcs uralkodók. Minden más államforma tökéletlen, ezek célja az ideális államforma maximális utánzása. Ezek után csak arról beszélhetünk, hogy a korábban felsorolt 6 tökéletlen államforma közül melyik a kisebb rossz, mert egyik se nevezhető igazán jónak. A törvények létezése tehát szükséges rossz ebben a helyzetben.

Mivel kevesen rendelkeznek az államférfiséghez szükséges tulajdonságokkal, képtelenség, hogy a többség által irányított társadalom jó legyen. Azaz a demokrácia biztosan nem jó. Az abszolút uralkodó is hiba, hiszen valószínű, hogy rossz törvényeket hozna. Ha azonban minden csak a törvények szerint történik, az se jó, hiszen – mint láttuk az ideális államforma esetében – a törvény nem képes mindenre választ adni. De ennél még rosszabb, ha a közösség vezetője a törvények ellenében lép fel.

Tehát a törvényes államformák közül a **legjobb a királyság**, mert ez áll a legközelebb az ideális államhoz, nála rosszabb az arisztokrácia, s legrosszabb a demokrácia. A magyarázat: ha vannak törvények, a kevesebb uralkodó jobb, mert – mint láttuk – az uralkodás tudománya kevesek adománya, így ha növeljük a hatalommal rendelkezők számát, csak lerontjuk a kevés bölcs jó hatását. A törvénytelen államformák közül viszont a **legjobb a demokrácia**, annál rosszabb az oligarchia, s legrosszabb a diktatúra. A magyarázat: több uralkodó kevesebb rosszra képes, mint kevesebb, a több ember általi rossz lerontja egymást, míg egy törvénytelen egyeduralmodó a legtöbb embernek képes rosszat okozni.

Az államférfi **végleges meghatározása**: az az ember aki kormányozza az embereket, a törvényesség alapján, figyelembe véve az államügyeket, hogy ezek egymással tökéletes harmóniában legyenek. Mik ezen harmóniának a fő elemei? A bátorság és a békesség, melyek azonban egymás ellentétei. Hiszen a békés ember fő jellemzője, hogy megelégedik saját ügyeivel, ami azonban oda vezethet, hogy ezek az emberek passzívak, amivel azonban kiprovokálják, hogy az erősek őket leigázzák. Viszont a bátorságnak is van negatív oldala: a bátrak túl harciasak, hajlamosak másokat leigázni, aminek eredménye az is lehet, hogy náluk erősebb ellenséggel szemben vesztenek, így őket is leigázzák. Mindkét eset az állam pusztulásához vezet.

Az államférfi képes az általa vezetett társadalomból, melyben az emberek egy részének fő erénye a **bátorság**, míg másik részének a **békesség**, jó államot faragni. (Az eredetiben szöni, Platón végig takácshoz hasonlítja az államférfit.)

Az államférfi eltávolítja a közösségből azokat, akik gonosz természetük folytán képtelenek önmegtartóztatásra, ennek eszköze a megfosztás a polgárjogoktól, a száműzés és a halálbüntetés. A gyávákat és a tanulásra képteleneket pedig rabszolgasorba taszítja. Mindenki más, aki képes természete folytán a jóra, **tanítás útján** tehető hasznos emberré.

Akinek fő erénye a bátorság azokat egyesíteni kell azokkal, akik fő erénye a békesség. A nevelés által mindenki ráébred a jó erényekre, mint tisztesség, jóság, igazságosság.

A házasságokat is úgy helyes elrendezni, hogy az egyik fél békés legyen, míg a másik bátor, így a gyerekek is **harmonikusabbak** lesznek. Ha nem így teszünk, akkor a bátrak egyre bátrabbak lesznek, aminek végeredménye az örült vakmerőség, míg a békések egyre békésebbek lesznek, aminek végeredménye a tunyaság.

A közös erények összekötik a kétféle típusú embereket.

Ugyanez követendő az állami vezetők, tisztségviselők kiválasztásánál. Mindkét típusú embernek **egyenlő arányban** kell részt vennie az állam vezetésében: a bátrak nem eléggé elővigyázatosak, de merészek, míg a békések nem eléggé merészek, de körültekintőek, de együtt képesek helyes irányba vinni az államot.

A jó uralkodó képes a közösség minden tagjának **megadni azt, ami kell**, így kialakítva a lehető legjobb társadalmat, mely megfelelő mind a szabad polgároknak, mind a rabszolgáknak, mind a bátraknak, mind a békéseknek.

A téma az Államban lesz részletesebben kidolgozva, de erről majd ott.

Axiokhosz

By maxval bircaman

2018-05-23

<https://bircahang.org/axiokhosz/>

Szókratészt egy hang szólította egy útja során. Kliniasz volt az társaival együtt. Kliniasz elmondja, apja, Axiokhosz élete végén van, kéri Szókratészt jöjjön el megvigasztalni őt.



Aksziokhoszt jajveszékelve találja meg. Mi ennek az viselkedésnek az oka, kérdezi őt Szókratész, hová tűnt a múltbéli dicsekvése és az erények fitogtatása? Mint egy harcos, aki kiváló volt a kiképzés során, de elesett magában a csatában. Hiszen eddig azt mondta Axiokhosz, hogy az élet csak egy szakasz, melyen túl kell jutni, most pedig ily nehezen viseli sorsát! Axiokhosz elmondja: most, hogy a pillanat elérkezett, hirtelen **eltűnt** minden korábbi bölcs gondolata, s csak a rettegés maradt meg benne.

Szókratész szerint ez abszurd érzés, hiszen aki meghal, azzal nem történik más, mint ami születése előtt volt vele: átmegy az egyik állapotból a másikba. Abba kell hagyni ezeket a téves gondolatokat, hiszen a lélek halhatatlan, s a test csak börtöne. A halál csak azt jelenti, hogy a lélek elválik a rossztól, haladva a jó felé.

Axiokhosz viszontválasza: ha Szókratész tényleg ilyen biztosan hisz abban, hogy az élet csak egy betegség, akkor miért folytatja életét és miért csinál bármit is. Szókratész elmondja: amióta mindezt megértette, szinte vágyik a halálra. Hiszen maga az élet az elejétől a végéig teli van szenvedésekkel. A sors a jobb embereket gyorsabban megszabadítja az élettől.

Ezek után Szókratész részletes példákat hoz az élet nehézségeire.

Axiokhosz elmondja, az élet jó dolgait **sajnálja**. Mire Szókratész válasza: ezek értelmetlen érzések, a rossz dolgok érzése nem mond ellent a jó dolgoktól való megfosztásnak. A megfosztást nem érezhető az által, aki nem létezik. Hogyan lehet olyasmit sajnálni, ami nem ad tudást arról, ami fájdalmat okoz?

Axiokhosz érvelése tehát alaptalan, hiszen ha a halállal megszűnnek érzései, akkor azt se fogja érezni, hogy nincsenek érzései. Viszont lelke nem fog megszűnni, azaz ez **képtelenség**. Egyik esetben sincs miért gyászolnia.

A halhatatlan lelket az is bizonyítja, amit az emberek tesznek életük során. Hiszen ki tenné meg azokat a nagyszerű dolgokat, pl. államok alapítását és a tudományok művelését, ha a lélek meghalna?. A halállal nem hogy nem veszítjük el a jót, hanem növeljük azt magunkban, sőt olyan gyönyöröket fogunk átélni, melyek a testünk miatt az életünk során fájdalmakkal kevertek.

Akinek az élete gonosz módon telt el, arra örök büntetés vár. Aki viszont igaz módon élt, az boldog lesz mindenképpen.

Axiokhosz végszavai: szégyelli magát korábbi félelméért, már szinte kívánja a halált. Már lenézi az életet, mivel egy jobb hely vár rá. **Megbékélt** magával, s várja a pillanatot.

Az igazságról

By maxval bircaman

2018-05-09

<https://bircahang.org/az-igazsagrol/>

A téma természetesen az igazságosság.



Az igazságosságot nem tudjuk meghatározni fogalomként, próbáljuk meg eszközként meghatározni tehát.

A bírák megmondják beszéd útján mi igazságos és mi igazságtalan. Aki igazságtalanságot követ el, az miért teszi ezt, talán mert gonosz? Nem, ez nem lehetséges, **senki** se direkt gonosz.

Hazudni és kárt okozni **igazságtalan**. De vajon az, ha az ellenségünkkel tesszük ezt? Az eredmény: ugyanaz egyszer igazságos, másszor igazságtalan.

Úgy tűnik, akkor igazságos valami, ha azt a megfelelő helyen és időben tesszük, míg az ellenkező esetben **ugyanaz** igazságtalan. Ahogy az orvos által ejtett vágás helyes, mert tudja, hogyan kell elvégeznie.

Az igazságosság alapja tehát a **tudás**, míg az igazságtalanság alapja a butaság. A tudatlanságot senki se akarja saját magának, azaz senki se akarattal buta. Aki igazságtalanságot okoz, az tehát **buta**.

Démodokosz

By maxval bircaman

2018-05-30

<https://bircahang.org/demodokosz/>

A közös vitákról.



Hogyan lehet összegyűlni és vitázni olyasmiről, amiben **nem adható** helyes tanács? Ha pedig adható is tanács, de nincs meg a hozzávaló **szaktudás**, akkor is mire fel a gyűlés? Hiszen ha vannak szakemberek, miért kellene nekik nem-szakemberekkel összegyűlni és vitázni? Ha van egy darab hozzáértő ember, már ő **elegendő**, s semmi szükség tanácskozásra.

Ahogy **megszavaztatni** is értelmetlen egy nagy gyűlést, hiszen több hozzá nem értő ember se tud többet, mint kevés hozzá nem értő ember. Mintha az emberek

száma **valahogy** szaktudást lenne képes adni! Ha pedig a gyűlés meghallgat egy szakértőt, majd az alapján dönt, akkor meg a szavazás **felesleges**, hiszen valójában a szakértő szava döntött.

Továbbá még a szakértő **kiválasztása** is probléma. Honnan tudhatná ugyanis egy nem-szakértő, hogy az, aki szakértőnek mondja magát valóban az-e. Már ennek megítéléséhez is szakértői tudás **szükséges**.

Esetleg az értelem képes **valahogy** helyes véleményt formálni a kérdésekről? Ez csakis **nyilvánvaló** kérdésekben lehet igaz, ahol nem szükséges szaktudás.

Ezek után 3 történet leírása következik:

Első. Lehet-e véleményt alkotni **két fél vitájában**, mindkét fél meghallgatása nélkül? Azt mondják, hogy könnyebb megtalálni az igazságot, azt megkülönböztetni a hazugságtól, ha mindkét fél jelen van. Márészt, a felek nem tudnak egyszerre beszélni, csak egymás után. Kinek fogunk hinni?

Második. Egy ember panaszkodik az ismerősére, hogy az nem adott neki **kölcsön** pénzt. Valójában a hibás a kölcsönkérő, mert vagy nem tudta ismerősét meggyőzni, vagy annak nem volt lehetősége kölcsönt adni. Aki nem adott kölcsönt, az csak abban hibás, hogy ismerősét nem kezelte tisztelettel.

Harmadik. Kell-e **hinni** bárkinek? Azt mondják, csak barátainknak és ismerőseinknek higgyünk, idegeneknek ne. De hát ezek az idegenek is barátai és ismerősei másoknak. Valójában a körülményektől függ, hogy kinek higgyünk és kinek ne.

Euthüdemosz

By maxval bircaman

2017-08-23

<https://bircahang.org/euthudemosz/>

Az Euthüdemosz az a mű, melynek olvasása közben ideges lettem. A feléig. Ott jöttem rá, hogy ez **paródia**, s nem kell komolyan venni. Pontosabban komolyan kell venni, de nem úgy, ahogy azt elképzeltem az elején.



Az írás kerete: Szókratész találkozik kora két neves szofistájával, Euthüdemossal és testvérével, Dionüszodórosszal. Ők nem kitalált személyek, **valóban** léteztek.

Tudni kell, a szofistákat – akik egyfajta vándorszónokok voltak, jellemzően pénzért tartottak filozófiai témájú beszédek – ma a filozófia részének tekinti a filozófiatörténet, azonban az ógörög korban a filozófusokat és a szofistákat nem tekintették ugyanazoknak. Platón kifejezetten **gyűlölte** a szofistákat, őket afféle a filozófiát vulgarizáló bérszónokoknak tekintette. Számtalan alkalommal írt Platón a szofisták ellen, ez az első általam tárgyalt mű, melyben ezt teszi.

Szókratész két vitapartnere azzal áll elő, hogy **bárkit képesek megtanítani** a jó erényekre.

Ami ezután következik: a két testvér előáll egy sor szofista érveléssel. A szofista érvek olyanok, hogy bármit és annak ellenkezőjét is igazolni lehet velük. A gond persze az, hogy az érvek nagy része nyelvfüggő, azaz magyarul esetleg értelmetlenek, ezért a mű megértéséhez mindenképpen el kell olvasni a magyarázó lábjegyzeteket, vagy persze lehet görögül is tudni, de esetemben ez nem áll fenn: kb. 100 szót tudok, s el tudom helyesen olvasni a görög írást, de természetesen képtelen vagyok bármilyen művet is eredetiben elolvasni görögül.

Lássuk most ezeket a szofista érveket röviden:

- A tudók vagy a tudatlanok **tanulnak**: a válasz lehet bármi, hiszen attól függ, hogy mit értünk „tudatlan” alatt, aki semmit se tud, vagy aki valamit nem tud. Úgyszintén: azt tanuljuk, amit tudunk vagy azt, amit nem. A válasz itt is annak függvénye, mi a tudás, általában a tudás vagy konkrétan valaminek a tudása. Továbbá maga a tudatlanság sem lehetséges, mivel mindenki tud valamit, ami azt jelenti, senki se tudatlan. Így tanulni se lehet, mert már mindenki tud mindent.
- Nem lehetséges hazudni, mert csak arról lehet beszélni, ami létezik, **a nemlétező nincs**, így nem is lehet beszélni róla, s ebből következően az se lehetséges, hogy valaki úgy beszéljen valamiről, ahogy az nincs, hiszen ez nemlétező dologról való beszéd lenne, ami nem lehetséges. Emiatt az ellentmondás se lehetséges.
- A dolgok egyedi és általános jellegének, a cselekedetek aktív és passzív formájának keverése. Lásd aki valakinek az apja vagy bátyja, az apa vagy báty, tehát ő mindenki számára atya és báty. Tehát az írásban szereplő Ktészipposz – Szókratész barátja – amikor megbünteti a kuttyját, valójában apját veri, mert a kutya is apa, vannak kölykei. Ugyanígy, ha a szakács fő ismérve, hogy főz, akkor a szakács megfőzése is helyes. S ha látunk egy dolgot, a dolog is lát minket.
- A birtoklás fogalmának leredukálása a tulajdonra. Szókratész nem mondhatja, hogy Zeusz és Athéna az ő istene, mivel **nem adhatja el** őket, márpedig az tulajdon, ami eladható.
- Az ideák és a formák. Ha valami szép, az azért szép, mert nála jelen van a szépség eszméje, tehát ha valakinél ott van egy tehén, akkor az illető tehén.

Ktészipposz az egyik szofisztikus érvelést sikeresen fordítja a szofisták ellen. A **beszéd és a hallgatás/némaság** ellentéte. Ami néma az vajon beszélhet, ill. lehet-e beszélni arról, ami néma, valamint lehet-e néma, az aki beszél, ill. lehet-e némának maradni arról, ami beszél? Ktészipposz Euthüdemosz kérdésére **negatív választ ad**, abban az értelemben, hogy ami néma az nem beszélhet, s nem lehet néma az aki beszél. Következésképpen Euthüdemosz célja Ktészipposz elvezetése oda, hogy **saját magának ellentmondjon**, azaz olyan helyzetbe kerüljön, hogy elismerje: lehet beszélni arról, ami néma és lehet némának maradni arról, ami beszél. Euthüdemosz tehát megkérdezi Ktészipposzt, hogy amikor élettelen tárgyakról, pl. vasról beszél, nem beszél-e arról, ami néma, Ktészipposz erre a szó másik értelmét elővéve válaszol, kijelentve: nem beszél, **leszámítva** azt, ha a vas pl. hangot ad ki a kovács által való megmunkálás közben. Euthüdemosz ekkor megkérdezi: ha néma. akkor mindenről néma? – ezzel ellentmondásba vezetve vitapartnerét, aki épp az előbb mondta, hogy néma a vasról, kivéve, ha az hangot hallat megmunkálása közben. Ktészipposz azonban igennel válaszol, amiből az következik, hogy

ellentmondásra kerül: hiszen mégis beszél az, amiről néma, viszont egyúttal **vissza is kérdez**: minden dolog néma? Erre viszont Euthüdeimosz **bármilyen választ** is ad, elvesztette a vitát. Hiszen ha minden néma, akkor ő maga se beszélhet, míg ha nem minden néma, akkor **kiderül a kérdés kulcsa**: nem mindegy, hogy a beszélő néma vagy a beszéd tárgya néma, tehát a szofista kénytelen elismerni, a kérdés érthető **kétféleképpen** is.

Szókratész egyébként már az első szofista érv után megadja a **megoldást**: ha egy szót több értelemben használunk, s különösen, ha ezek az értelemek egymással ellentétesek, akkor nem lehetséges az érvelés, míg meg nem állapodtunk, hogy az adott kérdésben a szó melyik értelmét használjuk.

Azt hihetné az ember, a szofizmus ősi, elavult dolog, pedig nem, ma is része a vitáknak. Csak egy példát mondanék erre: amikor az ember egyes **kommunistákkal** vitázik, egyszerre hangzik el a „kommunizmus” szó két értelemben is: a marxi és a lenini értelemben is (Marx szerint a kommunizmusnak két foka van, a kezdeti, átmeneti, mely a kapitalizmus megdöntése után kezdődik, ahol még van áruterelés, állam, pénz, stb., s a második, végső szakasz, melyben mindez már megszűnt, míg Lenin a „kommunizmus” szót csak a második szakaszra használta, az elsőre pedig a „szocializmus” szót) – a kommunista rendszerek hibáit ezek a kommunista szofisták azzal intézik el, hogy „nem volt soha kommunizmus”, míg a pozitív eredményeket természetesen a kommunizmusnak tulajdonítják, azaz **egyszerre** volt és nem volt kommunizmus. De mondhatnám a liberálisok érvelését is, mely szerint a kapitalizmus jólétet okoz, ezért ahol mégsem okozott jólétet – ez a világ 90 %-a – ott a megoldás, hogy az nem „igazi” kapitalizmus.

Az írás másik fő témavonala a **boldogság kérdése**. Vajon a javak birtoklása boldogsághoz vezet-e. Nem, mert a javasak hibás felhasználása még kárt is okozhat, ennél tehát még az is jobb, ha nem birtokolunk javakat, mert ez legalább nem okozhat kárt. Az ideális állapot, ha birtokoljuk a javakat, s ezeket képesek vagyunk helyesen is felhasználni. Azaz a **helyes felhasználás tudása** a kulcselem. Platón egyik példája: hiába tudjunk hol lelhetünk kincsre, ha ezt a kincset nem vagyunk képesek aztán saját javunkra használni. Azaz a tudás is **kétféle** lehet: a szerzés/létrehozás tudása és a használat/hasznosítás tudása.

Felmerül a kérdés: melyik az a tudás, mely **egyszerre mindkettő**. Talán a politikusé lehet az, hiszen tudása az emberek igazgatása abból a célból, hogy azok jók legyenek, hiszen itt egyszerre jelen van a szerzés – a hatalom a közösség felett – és a hasznosítás – a közösség jószágának elérése – viszont ez sem bizonyítható, mivel a jó tudása önmagában nem elég, hiszen épp az előbb láttuk, hogy nem elég valaminek a tudása, annak a helyes hasznosítását is tudni kell. Azaz a jó kormányzó **hiába** adja meg a jó tudását a polgároknak, ha azok azt nem tudják hasznosítani.

Az írás befejezése a szofisták mesterségének **értékelése**. A szofista a politikus és a filozófus mesterségek között helyezkedik el. Ha valami egy jó és egy rossz között helyezkedik el, s a két dolog ellentétes célra irányul, az eredmény: az egyik jobb lesz, a másik rosszabb. Ha valami két rossz között helyezkedik el, akkor az eredmény jobb lesz. míg ha valami két jó között helyezkedik el, akkor az eredmény rosszabb lesz. Következésképpen a szofizmus **rosszabb** mind a politikánál, mind a filozófiánál, mivel mindkettő jó dolog.

Euthüphrón

By maxval bircaman
2018-01-10

<https://bircahang.org/euthuphron/>

Szókratész találkozik Euthüphrónnal, aki éppen saját apját jelenti fel gyilkosság miatt. Szókratész is éppen a bíróság előtt van, az ellene tett feljelentés miatt (mely alapján végülis kivégezték).



Euthüphrón elmondja, köteles feljelenteni apját, mert a jámborság, a kegyesség törvénye miatt ezt meg kell tennie: minden gyilkosságot meg kell torolni, függetlenül, hogy azt ki követte el, ennek elmulasztása szentségtörő magatartás lenne.

Felmerül a kérdés: **mi a jámborság?** A válasz: az, ami tetszik az isteneknek.

De hiszen tudjuk, az istenek egymással gyakran vitáznak, sőt háborúznak, hogy tudhatjuk, hogy ha egy istennek tetszőt teszünk, az jámbor cselekedet-e, ha egy másik isten más véleményen van?

Euthüphrón megjegyzi: ez biztosan igaz, viszont a gyilkosság kérdésében a helyzet nyilvánvaló, egyetlen isten se mondja, hogy a gyilkosnak ne kellene bűnhődnie.

Szókratész ellenérve: nem magáról a gyilkosságról van szó, nyilvánvalóan mindenki elítéli a gyilkosságot, de a kérdés az: aki megöl mást, az bűnös-e, hiszen lehetséges jogosan is megölni valakit, azaz az igazi kérdés: valaki bűnös-e vagy sem, ebben pedig nincs egységes álláspont.

Euthüphrón második meghatározása: jámborság az, ami tetszik minden istennek.

A kérdés: az istenek a jámborságot annak jámbor mivolta miatt szeretik, vagy **fordítva**: vagy a jámborság azért jámbor, mert az istenek szeretik azt? Nyilvánvaló, hogy az istenek általi kedvelés és a jámborság két különböző dolog.

A jámborság az, ami segíti az isteneket, ahogy a csorda felett való gondoskodás segíti a csordát. De hogyan segíti őket? A jámbor tett jobbá teszi az isteneket? Ez nem lehet igaz, a jámborság inkább abban áll, hogy imádkozunk az istenekhez, ill. áldozatokat mutatunk be nekik. Nyilvánvalóan az isteneknek szükségük van ezekre az áldozatokra, azaz ez egyfajta sajátos kereskedés emberek és istenek között. Dehát mi szükségük lehet az isteneknek bármi emberire? Azaz a következtetés: mivel az isteneknek nincs szükségük a jámborságra, így a jámborság nem határozható meg úgy mint ami segíti őket.

A történet vége: **nem derül ki** valójában, hogy mi a jámborság.

Glosszák a Timaioszhoz

By maxval bircaman

2019-05-08

<https://bircahang.org/glosszak-a-timaioszhoz/>

Guilelmus de Conchis (Guillaume de Conches) (1080–1154) műve. Címe: *Glosszák a Timaioszhoz* (Glosae super Platonem). Kommentár Platón [Timaiosz](#) művéhez.

A világlélekről.

Azonos-e a Szentlélekkel, nem biztos. Ez az a lélek, ami a világot mozgatja. Isten teremtette, hiszen az anyagi világ mellé kellett egy másik, szellemi is. Ez a lélek **mindenhol** ott van az anyagban,

Nem lett az anyag előtt megteremtve, hanem vele együtt. De nyilván **elsőbbsege** van az anyaggal szemben,

Lényege **kevert**: egyrészt Isten lényege, másrészt teremtett. Így egyfajta harmadik, köztes dolog a teremtetlen és a teremtett között.

Általa lettek a fajták. Általa lett az azonosság és a különbözőség. Az azonosságot a **páratlan** szám, a különbözőséget a **páros** szám írja le.

A világ leírható 7 **számmal**:

- 1: az örök alap, Isten, a változatlanság,
- 2, 3: a két legkisebb sorszám, ez adja a hosszat, örök és múlandó verzióban,
- 4, 9: a két legkisebb négyzetszám, ez adja a síkot, örök és múlandó verzióban,
- 8, 27: a két legkisebb köbszám, ez adja a teret örök és múlandó verzióban.

Az **örök** verzió az ideák, a formák világa, a **múlandó** világ a mi világunk,

A testünk a lelkünkkel is így áll össze, a testünk ezért, bár anyagi, képes élni a lélek képességével. A lélek egyrészt mozgatja a testet, másrészt saját magát, ez utóbbi a **gondolkodás**.

Az **idő** csak a múlandó világunkban létezik, mert az idő a mozgás mértéke. Mozgás nélkül így idő sincs. Így a formák világa ebben a tekintetben hasonlít Istenre.

Az alapanyagról.

Alapanyag az, aminek **nincs** önálló lényege.

Ezért a 4 alapelem – föld, víz, tűz, levegő – **nem lehet** alapanyag, Ezen 4 alapelem anyaga kell hogy legyen az igazi alapanyag. Ha nincs lényege, akkor járulák? Nyilván nem lehet az, hiszen nem anyag a szó szák értelmében. Valahol a 2 között van, ahogy létezés és nemlétezés között van.

Az alapelemeknek kell hogy legyen olyan **összetevőjük**, mely egyszerre tartalmazza, képes felvenni mind a 4 alapelem képességét.

A létezés **hierarchiája**:

- Isten,
- a formák világa,
- az alapanyag,
- az alapelemek.

A jelenlegi fősordú fizika szerint 6 féle lepton, 6 féle kvark, s 5 féle bozon (feltételeznek egy hatodikat) az alapelem a normál anyag esetében, míg a világ 85 %-át kitevő sötét anyag esetében nem lehet tudni miből áll. A kvarkok, leptonok, bozonok mérete 10-milliószor kisebb az atomokénál. Szóval máig nem találtuk meg mi az alapanyag, biztosra veszem, hogy Platón ezt jobban írta le.

Gorgiasz

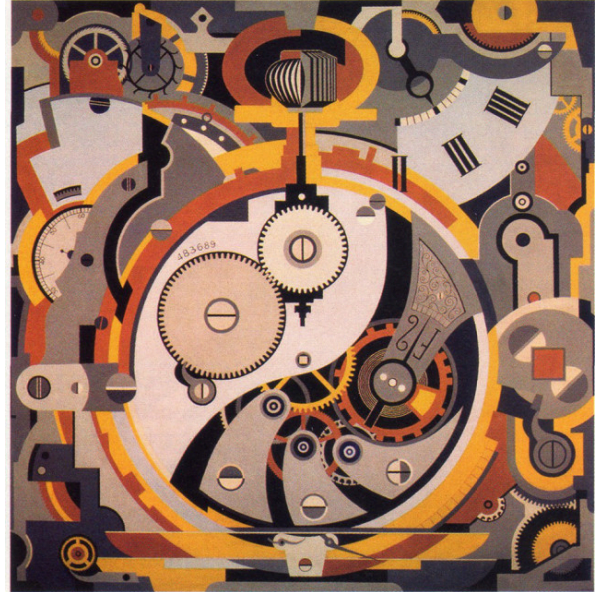
By maxval bircaman
2017-08-30

<https://bircahang.org/gorgiasz/>

Gorgiasz Szókratész korának egyik legkiemelkedőbb szofistája volt, Pólosz pedig az ő tanítványa. Velük vitázik a műben Szókratész és két barátja, Kallikész és Khairephón.

A kérdés: mi a szofisztika? A válasz: a beszéd, a szónoklás **művészete**. Felmerül azonban: számtalan más mesterségnek is eleme a beszéd, pl. az orvosok is beszélnek a betegségekről. Mi akkor a szofisztika sajátossága? A következő meghatározás: a legnagyobb és legjobb dolgokról való beszéd, annak tudománya, hogy ezekben a dolgokban hogyan lehet a többieket meggyőzni valamiről.

Kérdés: **miféle dologról** kell másokat meggyőzni? Egy adott tudás kiváló művelője nem képes-e vajon a legjobban másokat meggyőzni a saját igazáról? Mit ad ehhez képest pluszban a beszéd és a szónoklat művészete? Gorgiasz felvetése erre: a közéleti vitákban, pl. a bíróságon van a legnagyobb szerepe mindennek, ott van a legnagyobb szükség annak meggyőzésére, hogy mi az igazságos és mi az igazságtalan. A meggyőzés azonban lehet **kétféle**: tudás átadása és hit/vélemény átadása. Míg azonban a tudás csak igaz lehet, a hit lehet igaz is és hamis is. A szónoklat művészete nem tud tudást átadni, hiszen ezzel az egyes tudományok, foglalkozások foglalkoznak, azaz csakit hitbéli meggyőzésre alkalmas. Ami lehet igaz is és hamis is. Gorgiasz ellenérve: igaz, hogy a szónoklás használható rosszra is, de ez igaz minden másra is, azaz ez nem érv a szónoklás ellen, hiszen ez a szónoklat tudásával való **visszaélés**, míg a szónoklás rendes célja nem ez, hanem a **helyes célra** való meggyőzés.



Szókratész összegez: tehát a szónoklás képes bármiben hatékonyabban meggyőzni bárkit is, az adott téma tudása nélkül, azaz a szónoknak olyan képességei vannak, melynek segítségével nem-szakértők előtt szakértőbbnek tűnik bármely témában az adott téma szakértőinél. Ahhoz, hogy a szónok helyesen tudja végezni dolgát mindenképpen tudnia kell mi a helyes és mi a helytelen. De hogyan tudhatja valaki, hogy egy témában mi a helyes, ha nem ért az adott témához, csak ahhoz ért, hogy hogyan lehet hatásosabban érvelni? Szókratész szerint a szónoklás tehát nem tudás, hanem valamiféle **jártasság** abban, hogyan lehet elégedettséget és kellemes érzést kelteni a másikban.

Szókratész párhuzama: ahogy a konyhaművészet viszonyul az orvostudományhoz, úgy viszonyul a szónoklás az igazságszolgáltatáshoz. A szakácsok célja az embereknek kellemes érzés okozása, akkor is, ha egy adott étel káros a szervezet számára, míg az orvosok néha kellemetlen kezelést adnak, ami viszont segít az egészség fenntartásában. Ugyanígy az igazságszolgáltatás néha **kellemetlen, de szükséges** dolgokat csinál, pl. büntet, míg a szónokok egyetlen célja a kellemesség megadása, akkor is, ha az káros.

Vannak jó dolgok és rossz dolgok, pl. jó az egészség és a rossz a betegség, míg vannak semleges dolgok, pl. a futás – a semleges dolgok minősítése mindig attól függ, mire irányulnak, jó vagy rossz célra.

Ha valaki megmenekül a jogos büntetés elől, mert ezt sikeresen elérte szónoki képességei folytán, az vajon boldog? Lehetséges-e a boldogság, ha alapja igazságtalanság? Pólosz szerint lehetséges egyszerre igazságtalannak és boldognak lenni, míg Szókratész szerint ez **képtelenség**, sőt valójában a megbüntetett bűnös **boldogabb** annál a bűnösnél, akinek sikerült kihúznia magát a büntetés alól.

Pólosz azonban **elkülönbözteti egymástól** a szépet és a jót. Lehet valami csúnya, de jó. Pl. másnak rossz okozása csúnya dolog, de ez lehet jó annak, aki ezt okozza. Szókratész felveti: a szép két dolgot jelenthet: ami kellemest okoz vagy ami hasznos, ill. a kettő egyszerre. Az ellentét pedig a szenvedés és a rossz. Ha igazságtalanul cselekszünk, az nagyobb szenvedést okoz és károsabb, rosszabb ahhoz képest, mint ha igazságtalanságot szenvedünk el. Nyilvánvalóan **kiseb a szenvedés** számunkra, ha igazságtalanságot okozunk, mintha elszenvedjük azt. Viszont a kár nagyobb a igazságtalanság okozásánál, mint elszenvedésekor, hogy ez már meg lett állapítva, akkor pedig maga az okozás is rosszabb, mint az elszenvedés. Azaz összességében **csúnyább és rosszabb** az igazságtalanság okozása, mint annak elszenvedése.

Ami pedig a büntetést illeti, az igazságos büntetés jó, azaz **hiánya rossz**. Tehát az igazságos büntetést meguszó ember helyzete **rosszabb**, mint a büntetést elszedő emberé. Ahogy a keserű gyógyszer is hasznosabb a beteg számára, mint a gyógyszer elmaradása. A keserű gyógyszert kapó beteg számára nem kellemes ugyan a gyógykezelés, de hasznos számára, azaz összességében **jobb** neki.

Azaz **bizonyított**: a legnagyobb rossz az igazságtalanság okozása. De kevésbé rossz, ha az igazságtalanság okozóját megbüntetik tetteért.

Kalikkész ezután felveti vajon nem **az erő-e a természetes rend alapja**? A természetes rendben ugyanis az erősebb, azaz a jobb, az alkalmasabb van felül. Nem lehetséges-e, hogy az emberi rend **természetellenes**, mivel a sok gyenge ember direkt olyan törvényeket erőtlet a társadalmakra, melyek lehetetlenné teszik, hogy a legerősebbek, azaz a legalkalmasabbak legyenek hatalmon? Szókratész felveti, vajon egyenlőségjel tehető-e a jobb és az erősebb közé? Ha pedig ez így van, akkor Kalikkész önmagának mond ellent, hiszen nyilvánvaló, hogy több gyenge ember együtt erősebb egy erősnél, azaz a törvényeket éppen az erősek, azaz a jobbak, tehát az **alkalmasabbak** hozzák.

Felmerül a kérdés, vajon egy tudatlanokból álló tömeg tényleg alkalmasabb lehet egy bölcs embernél? Szókratész visszakérdez: mi értendő jobb és erősebb alatt? A válasz: az **értelmesebb**. Szókratész ezzel egyetért, de szerinte az értelmesebb azt jelenti, hogy erősebb az önuralma, s képes a saját magában lévő vágyakat uralni, míg vitapartnere szerint pont az ellenkezője: az értelmesség meghatározása az, akinek nincs ura, s képes kiélni vágyait a legteljesebb mértékben. A megoldás itt is **ugyanaz**: csak az a vágy jó, mely jóra irányul, így minden vágy kiélése **nem lehet** jó. Szükség van-e egyáltalán erőre ahhoz, hogy valaki ne kövessen el igazságtalanságot, hiszen ahhoz, hogy valaki valamit ne tegyen meg **nem kell** különösebb erő.

Mi az értelmes ember **célja**? Vajon az, hogy a lehető leghosszabb ideig éljünk, s közben alkalmazzuk a szónoklás trükkjeit magunk biztonsága érdekében? A legfontosabb a **legnagyobb jó** követése, ez az ember önérdeke is. Ilyennek kell lennie a jó államférfinek. Aki a kellemessel foglalkozik csak, az rabszolgának vagy más nem szabad polgárnak alkalmas csak. Az igazi szabad ember és ideális államférfi pedig az, akinek lehetősége lenne igazságtalanságot tennie, mégse teszi ezt.

Ha szónoklás célja valóban a jó terjesztése, akkor ennek **látszania kell** az eredményekben. Az erényes ember nem a haláltól fél, hanem attól, nehogy rossz tetteket kövessen el. Mi a halál? A lélek és a test **elválása** egymástól. A túlvilági bírák úgy ítélik a lelkek felett, hogy nem tudják az kié volt, Márpedig a szónoklás tudománya **csak arra** jó, hogy ember képes legyen megmentenie magát a felelősségre vonás aló, akkor is, ha ez igazságtalan. A szónoklás **képtelen a legfontosabbra**: megtanítani az embert arra, ami a legjobb neki, mind ezen, mind a túlsó világon.

Manapság nincsenek szofisták, ma marketing- és PR-szakembereknek hívják őket. Munkájuk lényeg: elhíttetni dolgokat, miközben mindegy nekik, hogy maguk az elhíttetett vélemények igazak-e vagy sem.

Halküön

By maxval bircaman
2018-05-02

<https://bircahang.org/halkuon/>

Khairophón kérdezi Szókratészt, mi volt az a csodálatos hang, melyet hallottak a strandon.



Szókratész elmondja, az egy halküön, ami egy tengeri madárfajta.

Utána néztem a szótárban, a magyar neve halkapó. Bevallom, sose hallottam róla.

Szókratész elmondja a rá vonatkozó mítoszt. Volt egyszer egy nő, Aiolousz lánya, aki meghalt férjét, Kéuxot siratta. Az istenek a nőt madárrá változtatták, s ez a madár máig a tengereket járja, keresve és siratja férjét. Mindezt azért kapta az istenektől, mert azok meghatódtak hatalmas szerelme miatt.

Amikor ezek a madarak fészkelnek, azokat nevezzük halküön napoknak, ezek a tél közepén vannak, ilyenkor az idő kivételesen kellemes: a tenger sima az ég pedig világos.

Khairophón kérdése: hogyan hihetünk az ilyen mesékben? A válasz: emberi értelmünk **korlátozott**, nem lehetünk biztosak mi lehetséges és mi nem, képtelenek vagyunk felérni az istenekhez, hogy meg tudjuk ítélni mi lehet és mi nem. Lám, az erős viharból hirtelen nyugodt idő lehet. Az istenek hatalma mérhetetlenül nagyobb, mint a miénk, elképzelhető tehát, hogy a legképtelenebb dolgok és könnyűek számukra. A természet **hihetetlen** dolgokra képes! Mi emberek képtelenek vagyok ezekről az erőkről bármilyen hiteles ítéletet mondani.

Hepinomisz

By maxval bircaman
2018-04-25

<https://bircahang.org/hepinomisz/>

A [Törvények](#) című mű folytatása. A kérdés: mit kell megtanulni ahhoz, hogy az ember **bölcs** legyen?



Kevesek képesek elérni a boldogságot életük során, de sokan reménykedhetnek abban hogy elérik ezt a túlvilágon. Nem szükséges semmilyen bonyolult módszer ehhez, csak sok fáradságos munka: a lélek megsejti, hogy a tudományokban van bölcsesség, de képtelen meghatározni hol és hogyan rejlik ez bennük.

Vannak tudományok és művészetek, melyek szükségesek az élethez, továbbá mindenképpen hasznosak, de mégse számít bölcsnek az ma, aki otthonos bennük.

Úgyszintén nem nevezük bölcseknek azokat az embereket, akik akár természetes képesség, akár más ok miatt képesek gyorsan tanulni, gondolkodni. Ezt inkább képességnek, adottságnak mondjuk, nem bölcsességnek.

Nézzük ki hogyan lesz az állam igazságos és tisztességes vezetője először, amihez nyilvánvalóan bölcsesség szükséges.

Mi az, ami nélkül az ember értetlen lény lenne? Ez a számok tudása, azaz a **matematika**.

Ez a tudás számtalan dologban jelen van, mégse mondható el, hogy mindenki értené a számok erényességét és lényegét.

De vajon a matematika tudása a bölcsesség? Ehhez meg kell vizsgálni az istenek eredetét, hogy megérthessük a bölcsesség csúcsát, mert a matematika eredete isteni.

Vizsgáljuk meg az élőlényeket alkotó elemeket, ezek: a **tűz**, a **víz**, a **levegő**, a **föld**, s az **éter**.

Ez után felsorolásra kerülnek a különböző típusú élőlények, melyek alapja egy bizonyos elem az 5 közül. Platón szerint az égitestek is **élőlények**, alapjuk a tűz, s ők a legboldogabb lények, lényegük isteni, s vagy halhatatlanok vagy rendkívül hosszú életűek. Az égitesteket az emberek életteleneknek hiszik, mivel azok mindig ugyanúgy mozognak, pedig az ellenkezője az igaz: a szabályos mozgás az értelem jele. Az égitestek kicsinek látszanak, de a valóságban óriásiak, csak messze vannak, mindegyikük lélekkel rendelkezik, hiszen szabályosság nem lehetséges az azt vezérlő lélek nélkül. Az égitestek vagy istenek, vagy inkább azok képmásai.

Istenekből **3 verzió** van: az általunk ismert istenek (lásd az ógörög istenek) az első istenekből erednek (melyek valószínűleg azonosak az égitestekkel, ill. a mögöttük állókkal), vannak a levegőből épült démonok, s legfelül az éteri démonok, melyek láthatatlanok, érzékelhetetlenek az ember számára.

Továbbá az éget **8 erő** irányítja. a Nap, a Hold, a csillagok, a Merkúr, a Vénusz, a Mars, a Jupiter, s a Szaturnusz. Mozgásuk tanulmányozása alapfeltétel a boldogsághoz.

Görögország elhelyezkedése kiváló, mert pont a nyár és a tél között van, ez segíti az **erényességet**, viszont a görögök külföldről tanulták meg az égitesteket, azokat könnyebben vették észre ugyanis a melegebb éghajlaton élő népek. (Ez érdekes megfigyelés, s történelmi tény: a görögök csillagászati tudásának alapja valóban Perzsia és Egyiptom.) Viszont a görögök képesek az idegen tudást is javítani, így az égitestek tisztelete is jobb a görögöknél.

Az istenek nem sajnálják tőlünk a tudást, ezért is tanítottak meg minket a matematikára. Az emberek korábban nem értették, hogy az égitesteket is lélek vezérli, ma már azonban tudjuk ezt. Minden jó dolgok mögött jó okok vannak, s ezek **mindig győznek** a rossz felett, az igazság mindig bosszút áll a gonoszság felett.

Erénytelenségünk fő oka is ez: **helytelen** módon tiszteljük az isteneket. A helyes tisztelethez szükséges a csillagászat tudománya.

Meg kell tanulnunk gyerekkortól az égitestek mozgását, ehhez elengedhetetlen a matematika. Az **első** fok az egyszerű számtan, maguk a számok és azok kapcsolata. A **második** fok a síkszögű geometria. ide tartozik a négyzetezés is, a **harmadik** a térszögű geometria (sztereometria), ahová a köbszámok és gyökök is tartoznak.

A matematikai tudás mögöttes oka az égitest-istenségek tudása. Aki mindezt megérti, az látni fogja az í: minden mögött ott van egyetlen dolog.

Aki mindezt elérte, az a legboldogabb, s halála után is ez lesz a sorsa örökre. Ezt azonban kevesek képesek elérni, mert ehhez mindenben erényesnek kell lenni.

Csak az alkalmas az állam vezetésére, aki **mindezt** elérte.

Herüxiasz

By maxval bircaman

2018-04-04

<https://bircahang.org/heruxiasz/>

Vagyon és erény – ez a téma.



Az a
vagyonos,
akinek
nagyobb
értékei
vannak.
Jobb

egészségesnek és gazdagnak lenni, mint betegnek és gazdagnak. **De** jobb szegénynek és egészségesnek lenni, mint betegnek és gazdagnak.

Van-e valami, ami **értékesebb** az egészségnél? Ha van, az aki birtokolja, lesz a leggazdagabb. Ez a boldogság. Aki boldog, az a lehető legkevesebb hibát követi el, mert ismeri mi a jó és mi a rossz. Ehhez **bölcsesség** az, azaz a legbölcsebbek a leggazdagabbak.

De hogyan lehet valaki a leggazdagabb, ha esetleg annyira híján van anyagiaknak, hogy koldulnia kell?

A gazdag gonosz ember rossz célokra használja vagyonát. A szegény gonosznak erre nincs lehetősége, tehát ebben az esetben jobb a szegénység. A gazdagság csak a jó embereknek van hasznára, mert tudják hogyan használják azt helyesen.

Mi a pénz? Az, amit az emberek egy adott közösségben értéknek **tekintenek**. Ez népenként változik. (Akkoriban ez legalábbis így volt.)

A vagyonnak hasznosnak kell lennie. A haszon szükségleteink kielégítése. Ha nem lennének szükségleteink, nem létezne vagyon se. Ha pedig szükségleteinket ki tudnánk elégíteni vagyon nélkül, ismét **nem létezne** vagyon. Abszurdum, hogy valami egyszerre hasznos és haszontalan ugyanabban a tekintetben, így a következtetés: a vagyon **haszontalan**.

Azonban lehetséges, hogy valami rossz útján jót érünk el? Pl. valaki aki beteg tisztességtelenül vagyont szerez, majd ezt felhasználva egészségessé válik? De ez nem lesz erényes, mert az erényes dologhoz erénytelen eszköz nem használható fel.

A rossz **nem lehet** eszköze a jónak, viszont lehet előzménye, ez nem ellentmondás.

Ki a boldogabb ember, akinek sok szükséglete van, melyeket ki kell elégítenie, vagy az, akinek kevés szükséglete van? Az egészséges embernek pl. **kevesebb szükséglete** van, mint a betegnek. Az alkoholistának szüksége van sok italra, de vajon boldogabb-e ő annál, akinek nincsenek ilyen vágyai?

A szükséglet mindig arra irányul, amiben **hiányt** szenvedünk, márpedig a hiányérzet rossz dolog.

Minél gazdagabb valaki, annál több szükséglete van, azaz annál több dolog hiányzik neki, tehát a leggazdagabb emberek a **legboldogtalanabbak**.

Hipparkhosz

By maxval bircaman

2018-04-11

<https://bircahang.org/hipparkhosz/>

Mi a pénzimádat? Kik a pénzimádó, pénzéhes emberek?

Az **első** meghatározás: a pénzimádat az értéktelen dolgokból érték létrehozása. Nem tudják a pénzéhes emberek, hogy mi az érték és mi nem az? De, tudják, viszont mégis ragaszkodnak szégyentelen módon a pénzcsináláshoz. A pénzéhesek mindenből pénzt akarnak csinálni.

A lovasz, aki rosszul eteti a lovat is tudja, hogy rosszat tesz, s nem lesz képes ezzel hasznot elérni. Ahogy ez minden más foglalatosságnál is így van. A pénzéhes ember viszont másnak tűnik: ő is tudja mi a rossz, mégis hasznot igyekszik húzni belőle. Ez viszont képtelenség, így csak az marad: ezek az emberek tudatlanok, az értéktelent értékesnek hiszik.



De mi is a **haszon**? A veszteség ellentéte, ami rossz dolog, tehát a haszon jó dolog. A haszon kedvelése, ami nevezhető pénzéhségnek ezek szerint jó dolog. Ebből viszont az következik, hogy meghatározásunk téves.

A **második** meghatározás: a pénzimádat olyan dolgokból való értéklétrehozás, melyet a tisztességes emberek nem csinálnának. Viszont mivel már tisztáztuk, hogy a haszon jó dolog, annak akarása is az, ha pedig ez így van, miért mondjuk, hogy bizonyos fajta haszon akarása tisztességtelen? Ezek szerint van jó haszon és rossz haszon, ahogy pl. van jó étel és rossz étel?

Mi a haszon meghatározása? Amikor valaki többet juttat valakinek bármilyen értelemben, akár úgy, hogy ingyenesen kap valamit, akár úgy, hogy bevétele meghaladja költségeit. Haszon-e az, ha valaki ingyen vendégeskedik valahol, majd megbetegszik az ott elfogyasztott ételtől? Nem. Viszont ha valaki ugyanott egészségesebb lesz, az már haszon mindenki szerint. Tehát a haszon nem egyszerűen többlet, hanem csak a jó többlet az. Ha pl. valaki egy bizonyos súlyú aranyért kap kétszer akkora súlyú ezüstöt, az nyereség? Nem, hiszen ezzel pénze 6-odára csökkent. (Platón korában 1 egységnyi arany értéke 12 egységnyi ezüstnek felelt meg, szemben a mai kb. 70-szeres értékkel!!)

Azaz csak az haszon, ami ténylegesen többet juttat valakinek, nem létezik rossz haszon, mert az egyszerűen nem is haszon. S mivel minden haszon jó, nem létezik olyan haszon, melynek elérése tisztességtelen lenne, hiszen a jó emberek jó dolgokra törekcsenek. Viszont azt is tudjuk, hogy a rossz emberek is haszonra törekcsenek. Ebből következően ez a meghatározás se jó, hiszen a **végeredmény**: mind a jó, mind a rossz emberek pénzéhesek.

Ión

By maxval bircaman

2018-01-03

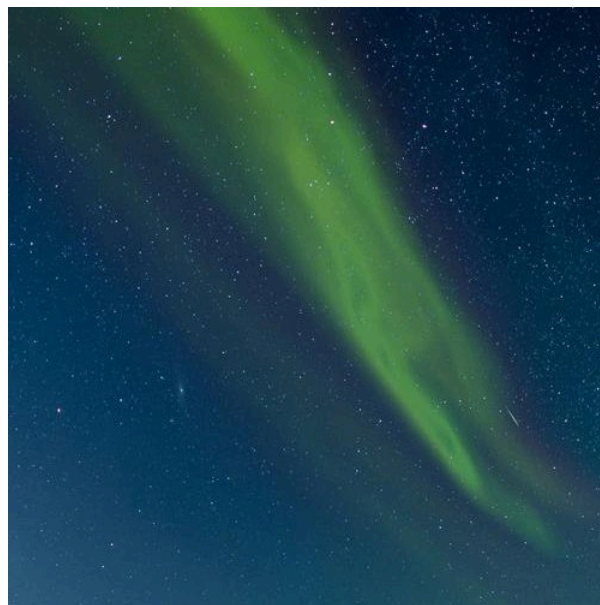
<https://bircahang.org/ion/>

Rövid mű. Mesterségbeli készség vagy ihlet a művészet?

Ión díjat nyert a homéroszi művek szavalásának és értelmezésének versenyén. Szókratész felveti, a szavalási és értelmezési tudása más költők műveire is vonatkozik-e, vagy csak Homérosz műveire. Ión válasza: csak Homéroszra vonatkozik képessége. Szókratész kifejezi **kétségét**: aki ért egy szobrász műveinek elemzéséhez, az ért más szobrászokéihez is, miért van ez másképp Iónnal és a szavalási, értelmezési készségével?

Szókratész szerint mindez azt jelzi, Ión nem rendelkezik semmilyen mesterségbeli képességgel, hanem készségének oka egyedül az isteni ihlet. Ahogy a költő is ihlet alapján alkot, nem valamiféle mesterségbeli tudás alapján. Ión nyilvánvalóan az isteni múzsák hatása alatt cselekszik, ez ugyanaz az ihlet amit az istenek a költőknek adnak, majd ugyanazzal megajándékozzák a költői művek szavalóit is.

Ión ellenkezik: maga a szavalás bioznyára valóban isteni ihlet eredménye, de a költemények értelmezése inkább mesterségbeli tudás, művészet. Szókratész ellenérve: vajon miféle ez a képesség, mellyel Ión rendelkezik, hogy meg tudja ítélni Homéroszt, ha ez nem isteni ihlet? Ez az ihlet olyan, mint egy mágnes, mely képes magához húzni egy értéket, s az ihletett ember csak arra képes, amire ihlete vonatkozik, ezért lehetséges, hogy valaki, mint Ión, csak Homérosz műveire kapott ihletett, így csak ebben a témában kiváló. Mindez **nem így lenne**, ha ez valóban mesterségbeli tudás lenne.



Kharmidész

By maxval bircaman
2018-01-24

<https://bircahang.org/kharmidesz/>

Az értelmesség, a józan ész miben rejlik? Erről szól a mű.

A bevezető rész legfontosabb eleme Szókratész beszélgetése az ifjú **Kharmidész**szel – aki Platón nagybátyja – arról, hogy a betegségeket csak az egész test gyógyításán keresztül lehet leküzdeni, a test gyógyítása viszont csak a lélek gyógyításával együtt lesz **siker**es.



Az **első** meghatározása az értelmességnek: ez egyfajta **lelki nyugalom**, mely a nyugodt cselekvésben fejeződik ki. Ellenérv: az értelmesség nyilvánvalóan valami pozitív dolog, márpedig ha ennek szükséges eleme a lassúság, akkor ebből az következne, hogy pl. a lassú írnok vagy a lassan futó ember jobb a gyorsan dolgozó írnoknál, a gyors futónál, sőt az is következne, hogy a lassú felfogás jobb a gyorsnál. Nyilvánvalóan ez nem jó meghatározás tehát.

A **második** meghatározás: az értelmesség a szégyen érzésének képessége. De ez se jó, mivel a szégyenérzet lehet jó is és rossz is.

A **harmadik** meghatározás: az értelmesség, a józan ész az, amikor mindenki a saját dolgával törődik. De hisz akkor aki bármit is csinál nem a maga részére, pl. a cipésmester, az a józan ész ellen vét! Az ellenérv: aki dolgozik valamit, az szintén a maga dolgával törődik, akkor is, ha mások számára készít termékeket. Azaz a jó dolgok csinálása belefér ebbe a meghatározásba. Ez tehát a **negyedik** meghatározás, mely a harmadik pontosítása: az értelmesség az, ha valaki tudatosan hasznos, jó dolgokat csinál.

Ebből következik a dolog **lényege**: az értelmesség valójában ugyanaz, mint **ismerni saját magunkat**. Viszont milyen eredménye van annak, ha ismerjük magunkat? Minden más tudás valami konkrétumra vonatkozik, míg ez csak annak tudására, hogy ismerjük magunkat, azaz tudjuk, hogy mit tudunk és hogy mit nem tudunk. Van-e példa bármilyen hasonlóra? Pl.

van-e olyan szem, mely nem lát önmaga semmit, csak látja saját magát és minden más szemet? Nincs, de ez nem érv, hiszen az értelmesség minden más tudás felett áll, azoktól alapvetően különbözik, ezért nem találunk párhuzamot.

De lássuk most nem a józan ész meghatározását, hiszen ezt nem sikerült meghatározni, hanem nézzük azt, **mi a haszna!** Ha képes lenne arra, hogy megmondja hogyan cselekedjünk helyesen, ez nagyszerű lenne, hiszen ez biztos boldogságot adna. De erre nem képes, hiszen csak azt tudja, hogy mit tudunk és mit nem tudunk, de ezt nem, hogy egy konkrét esetben mi a helyes. Pl. a józan ész orvosi ismeretek nélkül nem képes senkit se meggyógyítani.

Felmerül még: esetleg a józan ész, az értelmesség csupán valami olyasmi, ami megkönnyíti a tanulást, hiszen így aki tanul, az nem csak a tanulandó tudásra vágyik, hanem magára a tudásra is. De ez sem biztos. A **végszó:** bár nem tudtuk meghatározni, mi az értelmesség, a józan ész, **reméljük,** hogy az jó dolog.

Kis Hippiasz

By maxval bircaman

2017-12-13

<https://bircahang.org/kis-hippiasz/>

Szókratész vitázik Hippiasszal Homérosz műveinek kapcsán.



A kiinduló pont: a hazug ember ravasz.

Mindenki abban a legnagyobb, amiben legnagyobb a tudása. A matematikus ért legjobban a számokhoz, így ő tud a legjobban hazudni is a számokat illetően. Így van ez minden más tudományban, jártasságban is.

A köveztetés tehát: aki szándékosan hazudik, az **jobb**, mint aki akaratlanul teszi ezt. Hiszen aki tud jól hazudni, az tud igazat is mondani.

Az ellenérv: de hiszen a jog is szigorúbban ítéli a szándékos gonosztevést, mint a gondatlant.

Szókratész érve ezzel szemben: egy sportversenyen is jobb egy jó sportoló, aki direkt elveszti a versenyt, mint egy olyan, aki képtelen nyerni. Az előbbi ugyanis képes nyerni, ha akar, míg az utóbbi erre képtelen, hiszen képességei **elégtelenek**.

A végközvetkeztetés: Szókratész kijelenti, **ő maga se ért egyet**, hogy a szándékos gonosztett jobb lenne a gondatlannál, de lám, ez jön ki logikailag.

A történet nyilvánvalóan egyfajta paródia. Nem lehet egy negatív cselekedetet egy számba venni valamely semleges vagy pozitív cselekedettel. Hiszen az nyilvánvaló, hogy jobban tud hazudni egy adott témáról az, aki azt a témát jobban ismeri, mint aki azt nem ismeri, de ebből sehogy se következik, hogy maga a hazudozás pozitív érték lenne.

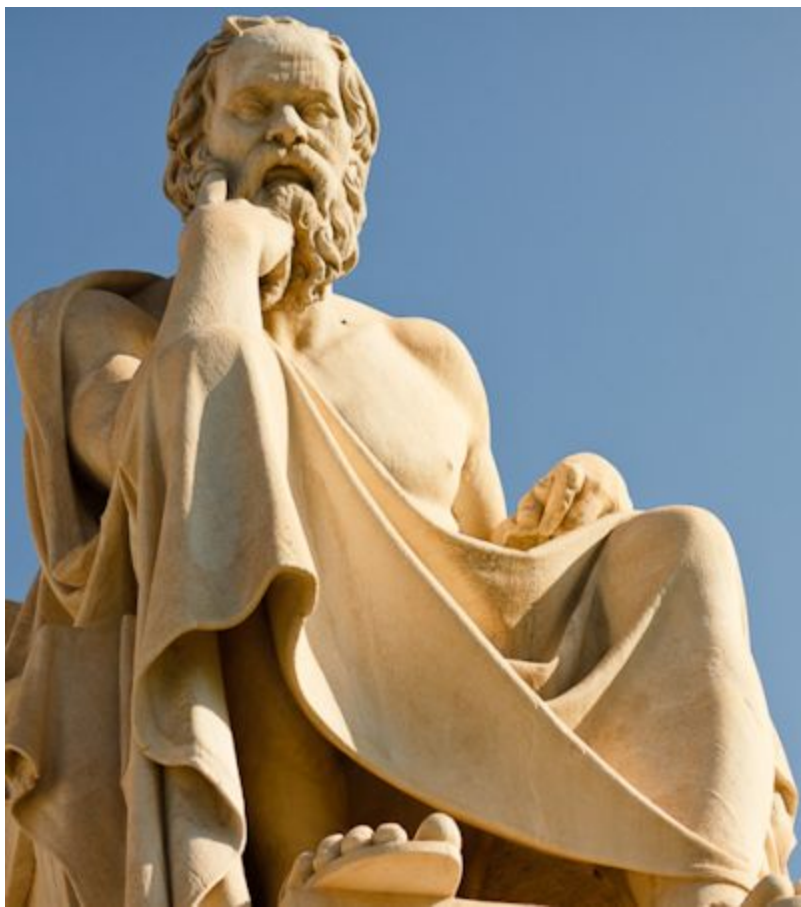
Kleitophón

By maxval bircaman

2018-02-07

<https://bircahang.org/kleitophon/>

Kleitophón panaszkodik Szókratészre.



A panasz lényege: Kleitophón csodálja Szókratész beszédeit az erényről, a lélekről, de **nem látja** mit javasol Szókratész a problémák orvoslására.

Folyton csak azt mondja, ha nem tudjuk helyesen használni lelkünket, inkább semmit se tegyünk, nem mutat rá, mit kellene tennünk.

Mintha a cél csak az lenne, hogy Szókratész követői másoknak ugyanazt elmondják: hogy a feladat képtelen.

Mintha az orvostudomány egyetlen célja csak újabb orvosok képzése lenne, s nem lenne meg a létező másik célja: a gyógyítás.

Vagy mintha egy tornatanár szidná a tanítványait, miért foglalkoznak azok csak evéssel és ivással testük

fejlesztése helyett, majd semmit se árulna el arról, hogy milyen módszerek léteznek a testedzésre.

Mi lehet mindennek az oka? Vagy Szókratész **nem tudja** jól a témát, amiről beszél, vagy **direkt nem akarja** felfedni azt.

A **végkövetkeztetés**: Szókratész kiváló abban, hogy felkeltse másokban a vágyat az erény iránt, de nem képes azokat kielégíteni, akikben ez a vágy már megvan.

Aki olvasott több párbeszédet Platónról, az tudja, a kritika indokolatlan. Szókratész éppenhogyan ad megoldást az erényre.

Kratülosz

By maxval bircaman

2017-09-13

<https://bircahang.org/kratulosz/>

Az írás legnagyobb részében nyelvészeti. Amikor először olvastam, **nevetségesnek** tartottam ezt a részt. Kratülosz egyébként egy filozófus, Szókratész kortársa, ő a leírt beszélgetés egyik résztvevője, s róla van elnevezve ez a mű.

Miért? Mert a módszertan kb. ugyanaz, mint a mai magyar álnyelvészek módszere, azaz elővesznek idegen szavakat, majd azokat farigcsálva „bizonyítják”, hogy azok magyar eredetűek, azaz a magyar a világ „ősnyelve”.

Most elolvasva ismét, a véleményem **más**. Persze a Platón által felhozott szómagyarázatok többnyire komolytalanok, de már megláttam mindez mögött a **zseniális alapötletet**.

Szóval, a nyelvészeti kérdés az, hogy a szavak és az általuk jelölt dolgok kapcsolata milyen: véletlenszerű vagy szabályos. A modern nyelvészet zöme a **véletlenszerűre** szavaz, azaz az egyes szavak formája nincs kapcsolatban a szavak által jelölt dolgokkal, kivéve pár extrém esetet, lásd a hangutánzó szavakat.

1988-ban részt vettem **Szergej Sztarosztjin** szovjet nyelvész előadásán, aki igencsak bátor módon – akkor ez burzsoá, **antimarxista** álláspontnak számított – már a 70-es évek végétől pont az ellenkező álláspontot védte, azaz szerinte a szavak nem véletlenszerű, társadalmi megállapodásra alapszanak, hanem van **belső értelmük** is. Sztarosztjin – mint Aron Dolgopolszkij szovjet-izraeli és Vlagyiszlav Illics-Szvitics szovjet nyelvészek tanítványa – azt állította, minden nyelv egyetlen ősnyelvből jön, s az ősnyelvi szavak nem véletlenszerűek, hanem az egyes hangkapcsolatoknak valós jelentésük van, sőt ennek nyomai a mai nyelvekben is felfedezhetők. Pl. a **„k” és a „r”** hangok együtt **kereséget** jelentenek.

Engem ez meggyőzött, s azóta Platón e művét se gondolom viccesnek. Sőt zseniális, hogy Platón ezt a XX. századi elméletet 2500 évvel **korábban** megsejtette.

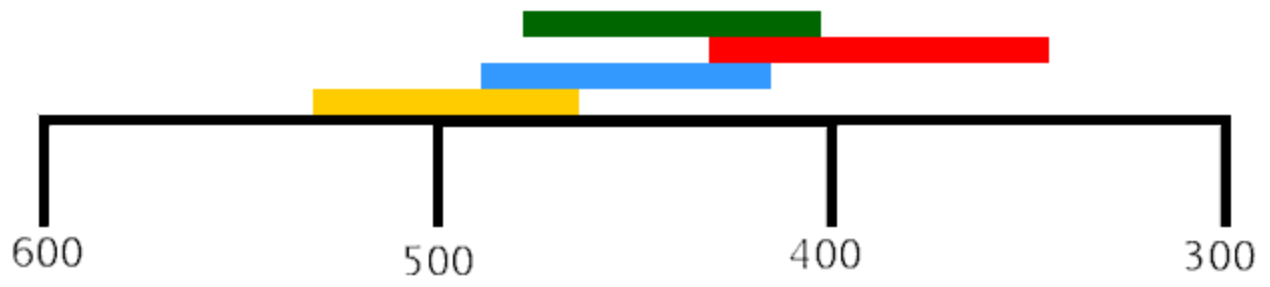
Tehát Platón e művében a **két elmélet harcáról** van szó: a szavak véletlenszerűek-e vagy értelmesek. Platón számtalan példát hoz fel az utóbbi mellett – mint mondtam, ezek nagy része nyilvánvalóan mesterkéltnél, hamis példa –, bár az írás végén ő maga jelenti ki, hogy mindez nem biztos, s további vizsgálódásra van szükség. Erre Platón úgy jut el, hogy ő maga is lát **ellenérveket** az elméletére.

A második téma – mely azonban az előbbihez szorosan kapcsolódik – az a kérdés, hogy a nevükön keresztül **megismerhetőek-e** a dolgok. A dolgok lényege egységes, **objektív**, nem függ az embertől, mert ha a dolgok lényege szubjektív megítélés kérdése lenne, nem beszélhetnénk értelemről sem, hiszen ebben az esetben mindenki számára más-más lenne értelmes. Platón név szerint említi **Prótagoraszt** – Szókratész kortársát és a szofista irányzat egyik alapítóját, mely iskolát Platón elvetette – és híres mondását, mely szerint „minden mértéke az ember”, s éppen a fenti érveléssel **cáfolja** a híres mondást. Mivel a dolgok lényege egységes és objektív, így a cselekedetekre is ezt kell mondani, márpedig a dolgoknak való névadás is egy a cselekedetek közül, így ennek alapja is objektív kell, hogy legyen. Hozzá kell ehhez azért tenni: Prótagorasz **nem vitte** el saját elvét annak abszurd, végletes alakjáig, azaz nem következik tételéből radikális szubjektívizmus, hiszen az azt jelentené: mindenki mindent másképp lát, azaz nem lehet a dolgokról beszélni se.

Visszatérve Platónhoz, felmerül azonban 3 kérdés:

- amikor valaki téved és **rossz névvel** nevez valamit, mi ez? – a válasz ez esetben: nem beszélhetünk névről, ez nem igazi név, hanem **értelmetlen hangok hallatása**,
- visszavezetjük ugyan a neveket alapelemekre, de az alapelemeket ki találta ki? – Platón nem ad erre konkrét választ, csak annyit mond, ez valamiféle az emberinél nagyobb erő munkája,
- a név visszadja-e teljesen a dolgot, amire utal? – nem, ahogy a kép sem adja vissza azt, amit ábrázol, hanem csak lényegi elemeit.

Itt visszatér a kérdés: nevükön keresztül **megismerhetőek-e** a dolgok? Mint láthattuk, igen, azonban **jobban megismerhetők** saját magukon keresztül. Ennek alapja az egyes dolgok közti rokonság. A dolgok lényege pedig állandó, mozdulatlan, ha nem így lenne, nem lenne lehetséges a megismerés. Itt Platón név szerint említi **Hérakleitoszt**, akinek leghíresebb mondája a „minden folyik”. Platón szerint a dolgok lényege nem „folyhat” (mozoghat), hanem objektívnek és állandónak kell lennie.



az egyes említett filozófusok elhelyezése időben

Platón - piros, Szókratész - zöld

Prótagorasz - kék , Hérakleitosz - sárga

Kritiasz

By maxval bircaman

2017-12-06

<https://bircahang.org/kritiasz/>

Valószínűleg ez Platón legbizarrabb írása. Elvileg arról kellene szólnia, hogy hogyan tűnt el Atlantisz, de pont nem ez derül ki belőle, mert Platón sose fejezi be ezt a művét.

A történet lényege: 9000 évvel az írás keletkezése előtt hatalmas háború zajlott a világban: a gibraltári szorosától keletre és nyugatra élő népek között. A keleti népek vezetője Athén volt, míg a nyugatiaké Atlantisz

Abban a korban minden ország élén **istenek** álltak, Később természeti katasztrófák zajlottak, a istenek visszavonultak az emberek közvetlen irányításától, az emberek elfelejtették az istenek irányítását, de a nevük megmaradt az emlékezetbe, innen a mitológia eredete.

Ebben az ősi Athénben a lakosság mezőgazdálkodással és kézművességgel foglalkozott, tőlük teljesen elkülönülve éltek a katonák a városállam legmagasabb részén, teljes vagyonközösségben. Akkoriban Athén nagyobb volt a mainál – értsd a Platón korabelinél -, s földje is sokkal termékenyebb volt, s édesvizek terén is sokkal gazdagabb terület volt. A föld olyan kiváló minőségű volt, hogy még a hegyoldalakat is megművelték.

Az athénieket az erény keresése motiválta, fő elvük az arany középút megtalálása volt a bátorság és a békesség között. Az összes többi görög vezetőjének tekintette Athént.



Míg Athén istene Athéné és Hefesztosz volt, addig Atlantiszé Poszeidón. Poszeidón beleszeretett az egyik atlantiszi lányba, **Kleitóba**, aki a sziget közepén élt, ezért elzárta a sziget középső részét három darab vízzel teli széles árokkal a sziget többi részétől, hogy más ember ne kerülhessen kapcsolatba Kleitóval. Az atlantisziak nem ismerték akkor még a hajózás tudományát, így nem tudtak átmenni ezeken az árkokon.

Poszeidónnak 10 gyereke született, 5-5 fiúiker, akik között felosztotta az egész szigetet. Az elsőszülött Atlasz kapta a központi részt és a királyi rangot. Testvérei lettek a többi 9 régió kormányzó. Mindannyian sikeresen kormányoztak, növelve a terület gazdaságát. Amint elsajátították a hajózást, sok más szigetet is meghódítottak. Atlantisz gazdagabb volt minden más országnál a világon. Legértésebb fémük az oreikhalkosz – „hegyi réz” – volt, melyet csak itt bányásztak és mely a második legdrágább anyag volt akkoriban az arany után..

Az atlantisziak később a Poszeidón által épített vizesárkok felett hidakat építettek., majd csatornát építettek ki a tengerparttól a központi rész felé. Majd további hatalmas építményeket hoztak létre, köztük védőfalakat. A legcsodálatosabb építmény Poszeidón és Kleitó temploma volt, melyet aranykerítés vett körül. Ide mentek a régiók adói is a központi hatalom számára.

A továbbiakban Platón részletesen leírja az ország többi részét, valamint a társadalom felépítését. Ezt nem részletezném, rögtön áttérnék a kormányzati rendszerre. Platón túlzásba menő részletességekkel írja le Atlantiszt.

Tíz király uralkodott Atlantiszban, kormányzati és igazságszolgáltatási hatalmat is gyakoroltak, jogukban állt halálbüntetés kiszabása is, de ehhez legalább 5 király egyetértésére volt szükség. Az alkotmány alapja Poszeidón eredeti rendelkezései voltak, az alkotmány rá volt vésve egy oreikhalkoszból készített oszlopra, Poszeidón templománál. Az oszlop valamiféle bűverővel is rendelkezett: romlást hozott azokra, akik készakarva megsértették az alkotmányt. Minden ötödik évben összeült a tíz király, s alkotmány-bíráskodtak: az alkotmánnyal ellentétes szabályokat hatályon kívül helyezték. Döntéseiket egy-egy Poszeidónnak feláldozott bikaáldozat bemutatásával szentesítették

Atlantisz titka az volt, hogy lakosai szigorúan követték az isteni törvényeket, s ennek hatására mentesek maradtak a tévedésektől és az önkorlátozás hiányától, senki se követett el bűnöket, senki se törekedett személyes gazdagságra, mindenki testvériségben élt egymással, ugyanazokat az erényeket magasztalva. Amint azonban az isteni rész csökkent, az emberi rész növekedett.

Az erőszak és a szegyeletelenség lassan **az erények helyére** léptek, a tökéletességet és a boldogságot pedig kevélység és hatalmaskodás váltották fel. Zeusz ekkor elhatározta, megbünteti Atlantisz népét, hogy az helyes útra térjen.

Az írás végén Zeusz gyűlésre hívja fentiek céljából az isteneket. De itt sajnós a történet **félbeszakad**, az írás véget ér, így nem tudjuk mi történt végül is Atlantisszal.

Valószínűleg Platón megunt. Én is, valahogy nem tudott lázba hozni Atlantisz részletes leírása. Azt hiszem kitalálható a folytatás: nem sikerült helyes útra téríteni Atlantisz lakosságát.

Sokan hiszik, hogy a görögök előtti krétai civilizáció van itt leírva, de ennek ellentmond, hogy Platón világosan leírja: a terület nyugatra volt a gibraltári szorosától.

Kritón

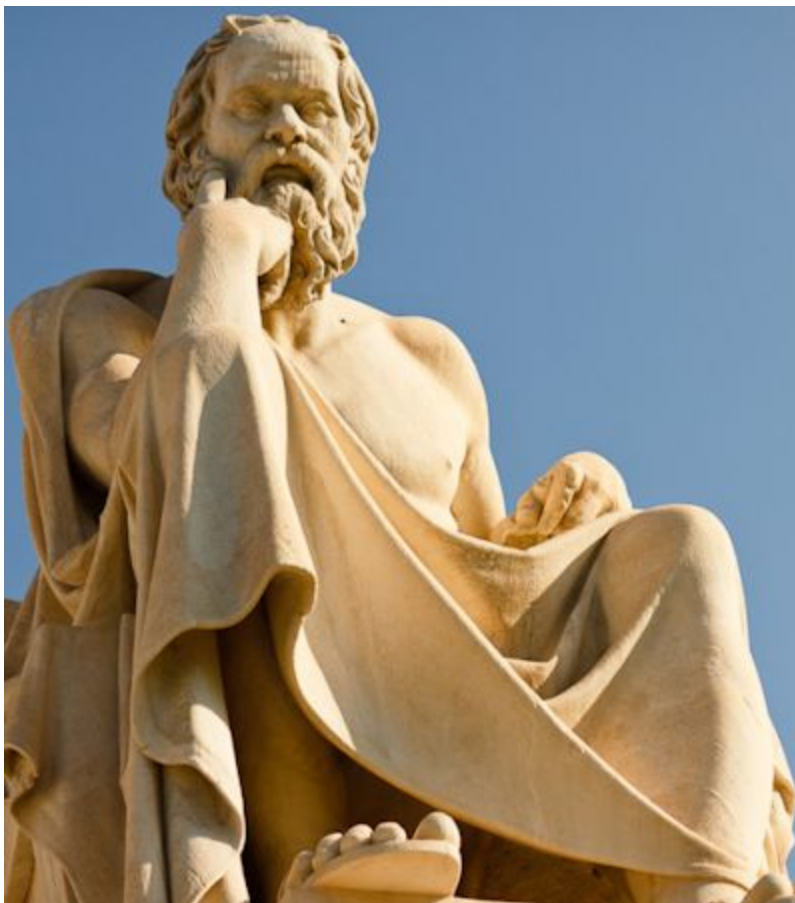
By maxval bircaman

2017-11-29

<https://bircahang.org/kriton/>

Ez Platón legrövidebb írása. Mintha egyfajta kiegészítés lenne a [Védőbeszéd](#)hez, megmagyarázandó, Szókratész miért nem menekült el az igazságtalan ítélete után.

Kritón meglátogatja Szókratészt börtönében, halálos ítéletének végrehajtása előtt.



Kritón elmondja, fél attól, hogy a **közvélemény** azt fogja hinni barátai azért nem mentették meg Szókratészt a haláltól, mert sajnálták a pénzt. (Lásd ez eset részleteit [másik cikkem](#)ben.) Szókratész megjegyzi, a közvélemény nem számít, csak a derék emberek véleménye számít. Kritón szerint mégis törődni kell a közvéleménnyel, hiszen most látható, éppen a közvélemény okozta a halálos ítéletet. Szókratész szerint azonban a néptömeg nem képes nagy rosszat okozni, mert ha igen, akkor képes volna a jóra is, a valóságban mindig csak azt teszi, amibe éppen kerül, gondolkodás nélkül.

Kritón nem érti, Szókratész miért nem ment bele legalább abba, hogy barátai lefizessék a börtönőröket, majd őt külföldre menekítsék. Szókratész elmondja, nem az élet az igaz ember célja, hanem **a jó élet**, azaz azt kell megvizsgálni, jó lenne-e, ha elmenekülne az ítélete elől. Jogtalanságra **nem szabad** jogtalansággal válaszolni, a rosszra nem lehet válasz a rossz. Mi lenne az állam törvényeivel, ha azt lakosai kijátsszhatnák, amikor valamit rossznak vélnék? Az athéni állam nem tiltja senkinek, senki teljes jogú polgárának hogy teljes vagyonával bármikor elköltözzön külföldre, tehát aki marad, az egyetért a városállam rendjével, ezek után nem vonhatja ki magát a törvények alól, csak mert azok éppen negatívan érintik őt. Ez nem lenne erényes, helyes cselekedet. Ráadásul Szókratész választhatta volna a száműzetést a halálbüntetés helyett, de ő ezt nem tette meg. Ha ezek után elszökne, egész **hitelessége** veszne el.

Most ugyan Szókratész igazságtalanságot elszenvedve távozik az életből, de ennek oka nem a törvényes rend, hanem **a gonosz emberek**, akik hamis vádakkal elítélték őt, s ha elszökne, azzal nem ezen emberek ellen állna jogos bosszút, hanem a törvényes rend ellen lépne fel, az igazságtalanságra igazságtalansággal válaszolva.

Kritón a mű végén elfogadja Szókratész érveit.

Lakhész

By maxval bircaman

2017-11-22

<https://bircahang.org/lakhesz/>

A téma a fegyveres katonai képzés haszna az ifjak számára, valamint ennek kapcsán a fő téma: miben fejeződik ki a bátorság.

Ahhoz, hogy megnézzük mi a **haszna** a fegyveres katonai képzésnek a fiatalok számára, tudnunk kell **milyet jót** ad ez, s különösen miben növeli a jó erkölcs egyik elemét, a bátorságot.

A bátorság **első** meghatározása: csatarendben megmaradni helyünkön és harcolni hősiessé az ellenség ellen. A meghatározás azonban nem jó, mert csak a katonaságra igaz, annak is csak egyik harcneve, sőt annak a harcnevet is csak adott feltételek közti alkalmazására,. Hiszen még a fegyveres gyalogos is sokszor visszavonul taktikai okokból, ami **nem jelenti**, hogy gyáva lenne. Azaz valamilyen más meghatározás kell, mely általánosan alkalmazható minden esetre.

A **második** meghatározás: a bátorság a lélek kitartása. Ismét alkalmatlan meghatározás, mert – mint az előbbi esetben – sok esetben a jó katona nem kitartó, ha a harc logikája ezt követeli meg.

A **harmadik** meghatározás: a bátorság annak tudása, hogy mitől kell félni és miben kell reménykedni veszély esetében. Ellenérv: ezen az alapon az állatok és a gyerekek nagyon bátrak, hiszen nem lévén képesek felismerni a veszélyt, vakmerően viselkednek sok esetben.

A **negyedik** meghatározás az előbbi módosítása: a bátorság annak bölcsességgel társult tudása, hogy mitől kell félni és miben kell reménykedni veszély esetében. Ellenérv: ezek szerint a háborúban az a harcos, aki látva, hogy az ellenség gyengébb nála és kedvezőtlen a harc az ellenség számára, az bátrabb, mint aki kitart reménytelen helyzetben a túlerőben lévő ellenség ellenében? Nem, nyilvánvaló, hogy az ellenkezője az igaz.

Továbbá: mind a félnivaló, mind a reménykedés jövőbeli helyzetre vonatkozik, amihez azonban szükséges elem a dolgok múlt- és jelenbeli ismerete is. Azaz ez nem más, mint a rossz és a jó ismerete. Ez viszont a jó erkölcs, az erény ismérve, ami nem lehet azonos a bátorság ismérével, hiszen a bátorság csak része az erénynek.

A mű vége: még sokat kell tanulnunk, mi a bátorság, egyelőre csak azt tudjuk, hogy **erényes dolog**.



Lakoma

By maxval bircaman

2017-08-09

<https://bircahang.org/lakoma/>

Akkor kezdődött, amikor annak idején először jártam egyetemre, ez Havannában volt, 1985 szeptemberétől.

Annak idején az utolsó pillanatban változtattam szakot. Egy nekem nagyon tetsző szakról mentem egy másikra át.

Ennek semmi értelme nem volt, ez a **sors kezének beavatkozása** lehetett (biztosan Platón démonja súgott, hogy a témába bele is kezdjünk), s ennek a lépésnek az értelmét csak másfél évvel később értettem meg. De ez személyes ügy, nem részletezem. Mindegy, nem ez a lényeg.

Az egyik kötelező tárgyunk a **marxista-leninista filozófia** nevű izé, tárgy volt. Ezt ideológiai tárgynak szánták, de Kubában az a sajátos helyzet volt, hogy a kőkemény diktatúra ellenére olyan **lazaság** volt pár dologban, ami a lanyha kádári diktatúrában is elképzelhetetlen lett volna.

Ez a tárgy is **példa volt erre**. Hivatalosan úgy volt, hogy az első félév filozófiatörténet marxista szempontból, míg a második félév a **marxizmus maga**. A valóságban marxizmusról egy szó nem hangzott el az első félév során, s mindez egy egyáltalán nem átideológizált filozófiatörténet volt. Furcsa ez annak, aki tudja milyen a kubai rendszer, de annak nem furcsa, aki **jobban ismeri** Kubát.

Kubában ugyanis az van – legalábbis akkor az volt –, hogy aki „forradalmárnak” vallja magát (magyarul: azt mondja, támogatja Castróék rendszerét) és nem tesz „ellenforradalmi” nyilatkozatokat – értsd: nem kritizálja a rendszert –, annak el van nézve, hogy esetleg nem kommunista, nem marxista. Ha valaki azt mondja „kommunista vagyok”, majd kritizálni kezdi mondjuk azt, hogy a kubai kormányzat nem fordít elég figyelmet a lakáskérdésre, hogy sok ember tizedmagával él egy lakásban, vagy azt mondja, hogy hiba volt Kubának beavatkoznia az angolai polgárháborúba, az számíthat rá, hogy **24 órán belül** nagy baj fogja őt érni, s szinte biztosan a börtönben végzi. De aki viszont nem beszél a kubai vezetés semmilyen lépéséről negatív hangnemben, annak simán meg van engedve, hogy kritizálja a Szovjetuniót, Lenint, Marxot, bármi mást a hivatalos eszmékből – s ezt akár egyetemi oktatóként is megteheti.

Ez annak a sajátos helyzetnek az eredménye, hogy Castróék mozgalma az amerikai báb Batista ellen (bár a végén már az USA is lemondott Batistáról) nem volt egyértelműen kommunista mozgalom, a mozgalom Kubában rendkívül népszerű volt pl. a katolikus értelmiség körében is, akik zöme antikommunista volt. (Az még az 50-es évek vége volt, amikor a latin-amerikai politikai katolicizmus még nem volt erősen baloldali.) Ma is az USA-i kubai emigrációban sok olyan **idős kubai** van, aki harcolt Batista ellen, s **csak akkor** fordult Castróék ellen, amikor azok kommunista irányba fordultak. Szóval ennek maradványa, hogy a **rendszerhű, de antikommunista** embereket a kubai kommunista rendszer békésen eltűri akár fontos pozíciókban is, természetesen a kormányzati pozíciókat leszámítva.

Mégis, amikor az előadó professzor a marxista-leninista filozófia nevű tárgy keretében arról értekezik, miért pontatlan Marx dialektikus materializmusa, az ember kicsit meglepődik... Meg amikor arról olvashat az ember egy kubai teljesen legálisan kiadott műben, hogy Marx ugyan nagy ember volt, sok mindenben iránymutató, de szűk európai korlátokban élt, melyek nem engedték, hogy felismerje, hogy Latin-Amerikát illetően tévedett. Nevezetesen ugyanis Marx álláspontja, mely szerint a latin-amerikai spanyolelleses felszabító mozgalom téves volt, Marx kifejezetten **kritizálta** pl. Simon Bolívar tevékenységét.

A második félév komolytalan volt tehát. Nem azt akarom mondani, hogy a marxizmus komolytalan lenne. Hiszen végülis messze a legnagyobb hatású XIX. századi eszme, de Marx **elsősorban** politikus és közgazdász volt, nem pedig filozófus, így erősen röhejes egy olyan filozófiatörténet, melynek fele Marx és másik fele meg mindenki más. Ha mondjuk a XIX. századi filozófiánál lenne az anyag fele Marx, az is túlzó lenne, de benne lenne az elfogadhatóban, de az, hogy az egész filozófiát illetően, hát az tényleg abszurdum.

Rájöttem, nem lehet igazából megérteni az anyagot, ha csak a tankönyvet olvasom. Én pedig mindig **rossz tanuló** voltam: sose tanultam meg, ami nem tetszett, s mindig olyanokat tanultam helyette, ami nem is volt követelmény. Így lett sok rossz jegyem, kivéve amikor szerencsém volt és éppen abban mélyedtem el, ami követelmény volt.

Máig él bennem ez a kettőség: egyrészt vonz az intézményesség, másrészt képtelen vagyok betartani a szabályait. Sokat gondolkodom, nem kellett-e volna annak idején valamiféle egyetemi karrierra törekednem, **néha sajnálom** is ezt, de másrészt most egyszerű proletárként sokkal szabadabb ember vagyok, a munkám hülyeség, de nem akar tőlem érzelmi kötődést, így

szellemi autonómiám nagyobb, mint ami van egy átlag egyetemi oktatónak. A rossz oldala persze az, hogy napi 8 órát kell töltenem hülyeségekkel (valójában kevesebbet, a 8 óra munkaidőből az aktív munka 2-3 óra), de hát **valamit valamiért**.

De visszatérve, akkor ott Kubában pedig meg akartam érteni mindent, mert érdekelt a téma.

Ez volt a **bevezető**. Ezek után közzé fogom tenni egymás után saját jegyzeteimet, melyekre nemrég leltem rá. (Remélem lesz türelmem az összesre.) Talán hasznosak lesznek még valakinek. Nekem hasznos mindenképpen, mert újra belementem egy kedves témába. Hozzáteszem: kicsit átdolgoztam a jegyzeteket, azaz ezek **nem a 30 évvel ezelőtti eredeti gondolataim**, bár az alapjuk mégis az. Minden művet újraolvastam 2017 során, ezt szeretném aláhúzni, ennek alapján korrigáltam a jegyzeteimet. Ez az újraolvasás egy nagyobb terv része egyébként, de erről nem szeretnék elárulni semmit.

Először kizárólag **Platón**t illetően, akinek mindegyik művét elolvastam. Egyetértek azokkal, akik szerint Platón alaposan ismerete nélkül beszélni filozófiáról olyan, mint vakon beiratkozni a repülőpilótai tanfolyamra. Ahogy ezt Alfred Whitehead angol filozófus mondta: „az európai filozófia története nem más, mint lábjegyzetek Platón műveihez”. Ez most szégyelltem kicsit leírni, mert közhellyé vált, kb. a Platónról említő művek 90 %-ában szerepel ez a mondat, s én utálom a közhelyeket, de mivel ez **történetesen igaz**, ezért mégis leírtam.

Aláhúzom: mindig az eredeti művet olvastam, értelmeztem, s nem helyette arról szóló értelmezést (egyetlen kivétel van, az egyik művet képtelen voltam teljesen megérteni segítség nélkül). Az értelmezéseket vagy rövid kivonatos változatokat **direkt nem olvastam** a művek előtt, hogy ne befolyásoljanak. Persze ez nyilván nem teljesen igaz, hiszen filozófiatörténetet olvastam előtte is, azaz tudomásom volt sok mindenről, de mégis: konkrét műelemzéseket direkt nem olvastam. Erre Marxnál is vigyáztam: előbb olvastam el pár művét, mint azok kritikáját. Hozzáteszem: Marx sosem érdekelt különösebben, éppen azért nem, mert ő **nem filozófus**, hanem közigazdász, így csak 3 vagy 4 művét olvastam el, minden másról vagy fogalmam sincs vagy csak róluk szóló kritikát olvastam. Azaz Marx számomra egyértelműen politikai kérdés volt, csak így álltam hozzá. S mivel fiatalon meggyőződéses liberális voltam (gyerekkoromtól egészen a 90-es évek közepéig, egy kb. kétéves időszakot leszámítva 1984-1985 között), alpból antimarxista voltam.

Visszatérve Platónra: amikor idézek, jellemzően nem valamelyik a magyar fordítást fogom idézni, mivel a legtöbb művet nem magyarul olvastam.

Mielőtt valaki megkérdezné, hogy milyen koncepció alapszik a művek sorrendisége nálam, aláhúzom: **semmilyenen**, úgy teszem közzé a cikkeket, amilyen véletlenszerű sorrendben annak idején elolvastam őket, s ezt a sorrendiséget ma is szigorúan követtem. S igen, tudom, hogy szokás sorrendet tartani, de ez is mindig valamilyen koncepció része, én pedig saját koncepciót akarok, nem másét követni.

Elsőnek a **Lakoma** jön. Csak azért az első, mert valaki annak idején azt mondta, ha valaki csak egy művet akarna elolvasni Platónról, **mindenképpen ez** legyen az. Miért mondta, nem tudom, de gondolom azért, mert ez tetszett neki a legjobban.

*

A **Lakoma** (eredetileg: Συμπόσιον, azaz kb. Ivászat) című művét Platón az i. e. IV. sz. elején írta, idősebb korában, 50-60 évesen, a pontos dátum nem maradt fent.

Egy vacsorán a meghívott vendégeket felszólítja az egyik vendég, az orvos Erüximakhusz, mondjanak beszédet **Erósz istenről**.

Fontos tudni, Platón főhőse, de legalábbis meghatározó szereplője **mindig** Szókratész, Platón tanítómestere. Amikor Platón el akar mondani valamit saját véleményként, azt mindig a műbeli Szókratész teszi. Ezért is gond a filozófiatörténet számára Szókratész eszméinek elemzése, mert mivel Szókratész soha egy egy szót nem írt le, szinte képtelenség eldönteni, hogy a Szókratészt idéző források mennyiben Szókratész gondolatai és mennyiben az őt idéző – a konkrét esetben Platón – gondolatai.

A mű alakja, mint az összes Platón-mű esetén, a párbeszéd. Platón jellemzően a valóságban is létezett szereplőket sorol fel. Ez itt is így van.

Íme a beszédek az „ivászon”.

Az arisztokrata [Phaidrosz](#) beszéde:

- Erósz a legidősebb isten,
- a szerelem a legerősebb **visszatartó erő**, hogy az ember ne cselekedjen olyat, amit szégyellnie kellene,
- a szerelem képes arra, hogy a leggyávább és legaljasabb embert is hőstettre sarkalja,
- erősebb az az érzelem, amit a szeretett ember érez szerelme iránt, mint a fordítottja,
- mindezért Erósz a legfontosabb, mert ő készíti **leginkább** az embereket a jótettekre.

Pauszaniasz beszéde:

- Erósz valójában **két isten**, egy égi és egy földi,
- a földi elsősorban a testet szereti, míg az égi a lelket, a földi szerelem ideiglenes és múlandó, mert a testet megunja a szerető, míg az égi tartós, sőt örökké való, mert benne a szerető lelke egyesül a szeretett lelkével,
- minden cselekedet nem önmagában szép, hanem aszerint, hogy mi célból történik: ha a jó érdekében történik, azaz annak érdekében, hogy az ember magát jobbá tegye, akkor az szép, ellenkező esetben szégyenletes,
- a szerelem megítélése nem azonos mindenhol: Spártában pl. a szerető felé való jó viszony szépnek számít, a barbár hatás alatt álló görög államokban viszont csúnyának, ott minden erős érzelmet az elnyomó állam veszélyesnek tart, nálunk (Athénben) a szerelem **mindenre bocsánatot adó** erő – ha valaki a szerelmi vágya miatt elkövet valamit, dicséretet kap, míg ha ugyazokat a cselekedeteket más vágy miatt tenné, megróvásban részesül, a szerelem akár az eskü megszegése alól is **mentesít**.

Az orvos Erüximakhusz beszéde:

- mindkét Erószt tiszteljük, azonban vigyáznunk kell, hogy a földi Erósz által keltett szerelem ne legyen kárunkra, az általa hozott élvezet ne befolyásoljon minket károsan,
- tehát az az Erósz a **fontosabb**, mely a jó dolgokat igazsággal és józansággal hozza el.

A drámaíró Arisztophanész beszéde:

- eredetileg az emberek egyszerre több nemet tartalmaztak, Zeusz aztán felvágta őket, így lettek a mai emberek, akik 4-félék: heteroszexuális férfiak, homoszexuális férfiak, heteroszexuális nők, homoszexuális nők, a szerelem oka, hogy a felvágott emberek keresik egykori felüket.

A költő Agathón beszéde:

- Erósz nem tesz igazságtalanságot, s az ilyesmit nem is tűri el.



- Erősz értelmes, az értelem lényege pedig az, hogy **ura az érzelmeknek** és a vágyaknak.

A filozófus Szókratész beszéde:

- a szerelem **a szépség és a jó iránti vágy**, a kettő tulajdonképpen ugyanaz,
- vajon a szerelem valami vagy semmi felé irányul, s mivel nyilvánvalóan valami felé, a szeretőnek vajon birtokában van-e az, amit szeret – hiszen senki se vágyik arra, ami már megvan neki, azaz Erősz is hiányában kell, hogy legyen a szerelemnek, ha egyszer arra vágyik, azaz Erősz nem szép,
- azonban abból, hogy Erősz nem szép nem következik, hogy csúnya lenne, hiszen a tudás és a nemtudás között is van köztes állapot, Erősz is **köztes állapotban** van az istenek és az emberek között,
- e köztes állapot oka Erősz származása, ő ugyanis Pórosz (= út, átvitt értelemben jövedelem) és Penia (= szükséglet, átvitt értelemben szegénység) gyermeke,
- senki se vágyakozik az iránt, amiről azt hiszi, hogy megvan neki, a **legsörnyűbb dolog** pedig az a tudatlanság, amikor valakinek nincs se szépsége, se tudása, se jósága, de azt hiszi magáról, hogy mégis mindene megvan,
- a boldogság oka az, hogy az ember birtokolja a jót, s ennek a jónak az örökös birtoklása az emberek **legfőbb célja**, így ez a szerelem lényege,
- ebből következően a halhatatlanság az emberek célja, ennek két útja van: az alkotás és a gyereknemzés, mindkettővel arra számítunk, nevünk örökre fent marad,
- a szépséget keresve először a szép testet nézzük, aztán a szép lelket, majd a tudás szépségét, végül eljutunk magának a szépnek a fogalmához (ideájához), minden ami szép azért szép, mert **részese ennek a szépség fogalomnak**.

Végül a politikus Alkibiadész beszél, de nem Erőszről, hanem Szókratészt dicsőíti.

Nemigen lehet mindehhez hozzátenni bármit is: világosan kifejtett minden.

A szerelem itt mindenhol egyben szeretet is, nincs ellentét köztük, a szerelem **a szépség és a jóság akarása**. Az igazi szerelem viszont nem szexet jelent, a testi szerelem alsóbbrendű, sőt az igazán fejlett léleknek nincs is rá szüksége. Magam is azt hiszem, az erős szexuális vágy fiatal korban akadály a szellem előtt. Ezt én se értettem meg fiatalkoromban.

Arról itt **nem esik szó**, hogy mi pontosan a jó. Szerintem a jó objektív fogalom, szerintem a természet és az ember helyes működésének való megfelelést jelenti, s ez az ismeret mindenkinek a lelkében benne van, azaz ez egyfajta felülről jövő ismeret.

Mellékes elem: az ókori Görögországban mind a homoszexualizmus, mind a pedofília teljesen **természetesnek** számítottak, Érdekes azonban, hogy Platón itt felszólal a pedofília ellen, egyik hősének szájába adva elmondja, hogy **törvényt kellene hozni** azok ellen, akik szexuális viszonyt folytatnak olyan fiúkkal, „akiknek még nincs arcszörzetük”, azaz serdületlenek, Abszolút forradalmi gondolat ez a maga korában.

Levelek

By maxval bircaman

2018-03-07

<https://bircahang.org/levelek/>

A 13 levél rövid tartalma.

I. levél

II. Dionüsziosz szürakuszái uralkodóhoz intéz levelet nagybátyja Dión, annak kapcsán, hogy az elbocsátotta őt udvarából, annak ellenére, hogy számtalan módon **segített** a kormányzásban. Visszaküldi a futárral az uralkodónak azt a pénzt is, melyet adott neki az utazására, megjegyezve, hogy ez az összeg nem volt elég.

Ezután megjósolja Dionüsziosz rossz végét, hogy magányban fog meghalni.

A vége: panasz, milyen sokat **hibázott** Dionüsziosz a levél írójával és Platónnal szemben.

A háttér: a 380-as években Platón Szicíliába utazott, Szürakuszá uralkodójának, I. Dionüsziosznak a meghívására. Dionüsziosz onnan ismerte Platont, hogy sógora Dión Platónnal együtt Szókratész tanítványa volt. Egyszer azonban annyira összeveszett Platón Dionüsziosszal egy filozófiai kérdésben, hogy az halálra ítélte őt, majd az ítéletet megváltoztatva eladta rabszolgának. A rabszolgaságból egy tanítványa szabadította ki: megvette őt a rabszolgapiacon, majd felszabadította. I. Dionüsziosz halála után, Platont ismét meghívatta Dión, így az új uralkodó, II. Dionüsziosz tanácsadója lett, a cél az [Állam](#)ban leírt modell kipróbálása lett volna, de az uralkodó gyanakodni kezdett nagybátyja hatalmi ambícióira, így azt száműzte, míg Platont pedig túszként tartotta. Később Platónnak sikerült hazatérnie Athénbe. Később Dión el is távolítja a hatalomból Dionüszioszt, de az később visszatér, majd ismét elbukik, de ez utóbbi 2 esemény már Platón **halála után** zajlik.

II. levél

Platón levele II. Dionüszioszhoz.

Platón az ő és társai elleni **rágalmakra** válaszol, kijelentve, hogy semmi se igaz azokból, így Dionüsziosz parancsa, hogy Platón és társai hallgassanak a Dionysiuszt érintő ügyekben téves alapokon nyugszik.

Az értelem és a nagy hatalom **ugyanazt a célt** szolgálják, ezért gyakran egyesülnek, mondja Platón.

Az embereket nem lehet elhallgattatni, hogy ne beszéljenek a halottakról, ezért **ügyelnünk** kell életünkben arra, hogy mit fognak mondani rólunk halálunk után. Platón hozzáteszi, a halottak is meghallják valamilyen módon, hogy mit beszélnek róluk az élők.

Ezért most itt a lehetőség, hogy Platón és Dionüsziosz tisztázzák még most, életükben az esetleg nézeteltéréseiket.

Platón elmondja, amikor megérkezett Szicíliába, már elismert filozófusnak számított, s célja az volt, hogy Szürakuszában elterjessze tudását, de ez nem sikerült, s ennek nem Dionüsziosz volt az oka, hanem azok, akik őt Platón ellen fordították.

Platón megjegyzi: ha valami jobbat tudott meg, mint amit ő tanított neki, **kövesse** azt. De ha úgy véli, hasznos volt számára Platón tanítása, válaszoljon tiszteletet adva ezért. Ha tiszteletet kap Platón Dionüsziosztól, ő ugyanezzel válaszol, ha pedig nem, **csendben** marad.

Platón megjegyzi a végén: ő **semmit se írt le**, s minden amit az ő neve alatt tartanak számon valójában mestere, **Szókratész** műve.

III. levél

Platón levele II. Dionüsziosz szürakuszái uralkodóhoz. Platón nem kíván kellemes életet az uralkodónak, mert megjegyzi a gyönyörrel teli élet sokszor **bajhoz** vezet.

Platón panaszkodik az őt az uralkodó által ért **rágalmak** miatt. Dionüsziosz azt állítja, hogy a türanniszát monarchiává akarta átalakítani, s ezt a döntését Platón tanácsa **miatt** változtatta meg, így Platón a hibás az állam rossz kormányzásáért. Platón leírja, éppen az uralkodó panaszkodott, hogy ha megszűnik a türannisz, ezzel el fog veszni a hatalma. Ezen kívül Platón

nem ártotta bele magát a politikába, a kezdeti időket leszámítva, amikor még azt hitte, képes lesz a dolgokat kedvező irányban befolyásolni, s ezt is csak meghívásra tette, Dionüszios és Dión meghívására. A rossz kormányzásért maga Dionüsziosz a felelős, mert tapasztalatlansága ellenére **elűzte** a tapasztalt Diónt.

IV. levél

Platón levele Dióhoz, miután az elűzte a hatalomból II. Dionüszioszt.

Platón sürgeti Diónt, ne habozzon rendbe tenni az állama dolgait, a Dionüsziosz okozta **rombolás** után. Platón kijelenti, kész segíteni, ha Dión meghívja őt.

V. levél

Platón levele III. Perdikkasz macedón királyhoz (Nagy Sándor nagybátyjához). Leírja, hogy kitanította Euphraiost, aki a macedón király főtanácsadója volt, majd javasolja neki, ezek után használja ki Euphraiost **tanácsait** a kormányzásban.

Platón megjegyzi, hogy minden államformának megvan a maga módszere, s mindegyiknek a saját módszerét kell használnia, mert ha mást tesz, csődbe megy. Euphraiost éppen ebben lehet a fiatal király hasznára: megismertetni vele mi a helyes módszere a monarchiának.

Platón leírja: esetleg akadnak majd olyanok, akik le fogják beszélni a királyt Platón tanácsainak megfogadásáról, arra hivatkozva, hogy maga Platón nem tudott segíteni saját államának, Athénnek se, de erre az oka az, hogy az ő korában Athén és az athéni demokrácia már **menthetetlenül romlott** állapotban voltak, míg jelenleg Macedónia esetében nem ez a helyzet.

VI. levél

Platón levele Hermiaszhoz, Atarneusz uralkodójához, valamint 2 tanítványhoz.

A barátság fontosabb erő minden vagyonnál, ezért Platón javasolja a 3 címzettnek, legyenek egymás barátai. Hermiasznak felhívja a figyelmét, milyen **hatalmas erő** a bölcsességgel együtt gyakorolt hatalom.



VII. levél

Platón levele Dión rokonai és barátai részére. Ez a leghosszabb levél a 13 levél közül, messze a **leghosszabb** írás, az összes levél tartalmának 80 %-át ez a levél teszi. Így a leírásom is hosszabb lesz. Ráadásul ez az írás a legérdekesebb filozófiai szempontból.

Platón elmondja, **csatlakozni** fog Dión követőihez, ha azok valóban Dión elveit követik. Ő ezt jól tudja, mert **első** látogatása a városba még 40 éves korában történt, akkor annyi idős volt, mint most Hipparinosz (II. Dionüsziosz testvére, Sziraküszá uralkodója 354-352 között).

Fiatalon Platón is politikus akart lenni. Csatlakozni is akart ismerőseihez, de azok uralma olyan rossznak bizonyult, hogy hozzá képest a korábbi kormányzat már jónak kezdett tűnni. Miután mindezt megtapasztalta Platón, **visszavonult** a politikától. Amikor megdől uralmuk, ismét lettek politikai ambíciói, de ezeket aztán végleg feladta miután az új kormányzat elítélte Szókratészt.

Mindebből azt a következtetést vonta le, hogy a politika **nehéz** dolog, s nehéz megfelelő embereket találni, akiket aztán ki lehetne képezni jó politikussá. Platón arra jutott: minden létező államforma hibás, s hacsak nem történik valamilyen isteni

csoda, nem is lehet őket megjavítani. Az egyetlen megoldás: ha a **filozófusokból lesznek az uralkodók**, vagy a jelenlegi uralkodókból lesz filozófus, így lehet elérni az igazságot, mind az emberekben, mind az államokban.

Ezután Platón leírja **első** szicíliai útját, ahol rádöbbsent: a helyiek erénytelensége és összpontosulása a gyönyörökre gátolja a helyes kormányzást. Diónt sikerült megnyernie ugyan a jónak, de ezt ellenségességgel fogadták mások, s a fő célt, II. Dionüsziosz filozófussá nevelését nem sikerült megvalósítani. Dionüsziosz hamarosan száműzte Diónt, Platónnak viszont maradnia kellett, Dionüsziosz gyakorlatilag fogolyként tartotta. Ez idő alatt Platón végig az remélte, talán Dionüsziosz mégis megnyílik a filozófia felé.

Végül Platón hazatért Athénbe, de Dionüsziosz ismét kérte őt jöjjön vissza hozzá. Platón elmondja, ahogy **nem lehet segíteni** egy olyan betegnek, aki nem hajlandó az orvos előírásait betartani, úgy egy államnak se lehet, ha annak vezetősége nem fogad el értelmes tanácsot. **Kényszeríteni** pedig bárkit is etikátlan lenne. Ha egy államnak csak erőszakkal adható helyes kormányzás, akkor ezt nem helyes megtenni, ilyenkor a bölcs ember megelégszik azzal, hogy **imádkozik** azért az államért.

Dionüsziosznak meg volna tartania a tanácsokat, ahogy ezt most Dión követőnek is meg kell tenniük, így tudnak majd szert tenni hű barátokra és szövetségesekre, melyek nélkül nem lesznek képesek jól kormányozni.

Platón azért jött el Szürakuszába, hogy **békét** hozzon a két ellenséges frakció között. Diónt azonban elárulták, majd megölték. Platón megjegyzi, bár a gyilkos athéni volt, Athén ezért nem hibás.

A gyilkos Kalipposz volt, Platón tanítványa, lefizette őt a Dionüszosz-párt, hogy ölje meg Diónt. de aztán a hatalmat megtartotta magának, ő maga lett Szürakuszá uralkodója 2 évre, mígnem Hipparinosz, Dionüsziosz testvére el nem távolította őt a hatalomból.

Platón felszólítja a mostani vezetést, fogadja el a tanácsokat, az országban a **törvények** uralkodjanak, ne az emberek, a despotizmus mindenkinek rossz: maguknak a despotáknak is.

Felhozza Dión és Dionüsziosz példáját: az előbbi követte a tanácsokat, az életével fizetett érte, az utóbbi nem követte a tanácsokat, s most aljas emberek módjára él. Mindig jobb azonban dicsően meghalni, mint dicstelenségül élni, mivel a lélek **halhatatlan**. Dionüsziosz hatalmas lehetőséget szalasztott el, pedig esélye volt a bölcsességet a hatalommal egyesítve kiváló uralmat bevezetnie.

A mű megírásakor Dionüsziosz Lokroi városállam uralkodója volt, ahová azután ment, hogy nem sikerült visszaszereznie a hatalmat Szürakuszában, Lokroiban a hatalmat a helyiket becsapva szerezte meg, majd sok kegyetlenséget követett el.

Most minden terv elesett. Platón felhívja a mű címzetteit, kövessék Dión útját, igyekezzenek megvalósítani terveit. De ne akarjanak bosszút állni az ellenséges frakción, hanem olyan államot hozzanak létre, melynek alapja a **közjó** mindenki számára.

Ezek után Platón leírja, miért ment vissza Szürakuszába **második** alkalommal is. Platónnak azt mondta Dionüsziosz, vele együtt Diónt is visszahívja, de ez végülis nem következett be. Dionüsziosz többször is kérte őt, menjen vissza, Platón azonban sokáig nemet mondott. Végül, miután sok más szürakuszái is kérte őt, igent mondott.

Platón megtudta, Dionüsziosz könyvet írt arról, amit Platóntól hallott, s azt saját maga művének állította be, Aki ír ezekről a dolgokról és azt állítja, hogy tud mindent róluk, az nem tud semmit. Ezekre a dolgokra csak hosszas vita, hosszas tanár-diák kapcsolat során lehet ráeszmélni. „Ha mindezt **csak úgy le lehetne írni**, magam is ezt tettem volna” – mondja Platón. A nagy többség ezt nem értené meg, mindezt vagy lenézéssel vagy elmebeteg lelkesedéssel fogadná.

Platón kijelenti, a továbbiakban igyekezni fog lefektetni azokat az elveket, melyekkel meg lehet cáfolni az említett típusú irományokat. Elsősorban bárminek az ismeretéhez a **következő** szükséges:

- **megnevezés,**
- **meghatározás,**
- **képmás,**
- **tudás,**
- **maga a dolog.**

Példának a kört hozza fel:

- megnevezése: kör,
- meghatározása: olyan idom, melynek minden szélső pontja azonos távolságra van középpontjától,
- képmás: a kör lerajzolva.

- tudás: helyes vélemény, megértés, fejtegetés, egyszerre a három.
- maga a dolog: az. ezekhez az előbbiek közül a megértés áll legközelebb.

Ugyanez a helyzet a jót, a szépet, az igazságot, az elemeket, az idomokat, a testeket, a színeket, az élőlényeket, a cselekedeteket, a lélek minőségeit illetően.

Aki az első négy kategóriát nem képes felfogni, az **sose lesz képes** tudni az ötödikről. A nyelv is **akadályt** jelent, mert a szavak csak igyekeznek az egyes kategóriák tisztázására. Nincs ember aki képes lenne **szavakban leírni** az ötödik kategóriát, azaz magát a dolgot.

Jó példa erre éppen maga a kör, hiszen mind maga a név esetleges, mind a képmás félrevezető, hiszen egy egyenes vonal mellé rajzolva úgy tűnik, a kör egy része érinti azt, míg a valódi kör csak egyetlen ponton érinti azt.

Szóval az első 4 kategóriáig **homályos**. Ez a 4 kategória a léleknek **csak** a dolog minőségét mutatják meg, nem annak lényegét. Ha csak a minőségekre vagyunk kíváncsiak, azaz csak alacsony szintű megismerésre törekszünk, képesek vagyunk helyes válaszokat adni, de ha meg akarjuk ismerni magát a dolgot, nem tudunk ilyen választ adni, mert az adandó válasz **könnyen megcáfolható** az első 4 kategóriabeli adattal, éppen azok tökéletlensége folytán.

A jó ember minden eszközt felhasznál, s képes tudni, de az ilyen ember ritka. Az erény megismeréséhez **szükséges** mind a jó jellem, mind a tudás képessége, önmagában egyik se elegendő, s így is sok idő és kemény **erőfeszítés** kell. Amikor alaposan megvizsgáltuk a 4 első kategóriát, azok minden részletében és egymáshoz képest, **akkor és csak akkor** van esély hogy a a megértés a fejtegetés képesek lesznek, hatalmas észbéli erőfeszítéssel, megvilágítani magát a dolgot.

Platón szerint ha Dionüsziosz valóban értené azt, amiről írt, akkor **nem írt volna** semmit. Így az egész írás egyetlen célja saját becsvágya. Dionüsziosz alkalmatlansága már abból látszik, hogy **megszegte** Platónnak adott szavát Diónt illetően.

Platón **harmadik** szicíliai utazásának oka: azt gondolta, hogy Dionüsziosz megtartja legalább ígéretei egy részét, visszaadja Diónnak a tulajdonát, ha Platón egy évre ismét elmegy hozzá. Az év letelte után azonban ezt is csak részben tartotta meg Dionüsziosz. Ezek után a vele való viszonya teljesen megromlott, különösen miután Platón Dión híveinek oldalára állt.

Most Dión arra készül, hogy erővel visszafoglalja államát, de ebben Platón nem fog neki segíteni, míg nem bizonyosodik meg, hogy Dión szándéka nem a károkozás.

A mű vége: Platón Diónt egy olyan tapasztalt hajókapitányhoz hasonlítja, aki **rosszul** mérte fel a vihar erejét.

VIII. levél

Platón levele Dión rokonai és barátai részére. Ez a második leghosszabb levél a 13 levél közül.

Platón kijelenti, Szürakuszá minden lakosának segíteni fog, az ellenségeinek is, leszámítva azokat, akik szentségtörést követtek el.

Két frakció harcol az államban – a meghalt Dión hívei és II. Dionüsziosz hívei –, s mindegyik azt hiszi, hogy a leghelyesebb az egymás elleni **károkozás**. ez azonban rendkívül káros dolog, mert ezzel a felek saját maguknak is kárt okoznak. Platón javaslata: a két frakció igyekezzen inkább jót tenni mindenkinek.

Megjegyzi Dión hívei számára, hogy Dionüsziosz családjának jó dolgok is köszönhetőek, többek között ők mentették meg annak idején az államot a karthágói gyarmatosítástól.

Ne felejtjük, ez az i. e. IV. század, amikor a Földközi-tenger térségének 2 fő hatalma Karthágó és Perzsia, köztük léteznek a görög városállamok. Róma ekkor még csak egy kis állam, mely csak a mai Olaszország középső részét birtokolja. Szicília pedig meg van osztva karthágói és görög városállamok közt.

Platón inti mindkét felet: ha nem jutnak egyezségekre, az egész államuk **meggyengül**, aminek az eredménye az lesz, hogy azt Karthágó el fogja foglalni. Platón vállalja, hogy közvetíteni fog a 2 frakció között.

A türannosznak javasolja, a jelenlegi türanniszt alakítsa át spártai mintára királysággá. A demokrácia híveit pedig figyelmezteti, a túlzott szabadság eredménye az anarchia lesz.

Az állami rendnek három értékre kell alapulnia, ezek rangsorban: a **lélek**, a **test**, a **vagyon**.

Ami a konkrét vezetést illeti, **3 király** megválasztását javasolja: Dión fiát, valamint Dionüszioszt és testvérét, Hipparinoszt. A királyok hatalma **korlátozott** kell, hogy legyen, mellettük a népgyűlésnek és egy választott tanácsnak kell a döntéseket meghoznia.

Platón végül megjegyzi, a valóságban mindez Dión terve volt, de halála miatt nem volt ideje megvalósítania.

IX. levél

Platón levele Arkhütasznak, Tarentum uralkodójának.

A mai Taranto városról van szó, Dél-Itáliában. A mű megírása idején nem csak Szicíliában, hanem Dél-Itáliában is több görög városállam működött, ezek egészen a III. elejéig fennálltak, amikor Róma meghódította őket.

Arkhütasz panaszkodott, hogy **nehezen** viseli feladatát, szeretne szabadulni hatalmi kötelezettségeitől. Platón válasza erre: mindenkinek a legfőbb feladata, hogy törődjön a maga dolgával, aminek része a hétköznapi dolgok ellátása, többek között pedig a közügyekben való részvétel **mindenkinek** a saját dolga. Ha Arkhütasz elhanyagolja uralkodói kötelezettségeit, azt nála rosszabb emberek fogják átvenni.

X. levél

A legrövidebb a levelek között, Arisztodorosznak íródott, aki Dión baráti köréhez tartozik. Platón megdicséri őt, hogy bölcs viselkedést tanúsított, hozzátéve, hogy az igazi filozófia határozottság, hűség és **erényesség**.

XI. levél

Platón levele Laodamaszhoz, aki azt írta, hogy nem tud elutazni Athénbe, amire Platón azt írja, hogy idős kora miatt ő sem meri megkockáztatni az utazás veszélyeit Laodamaszhoz, viszont levélben készen áll tanácsokkal szolgálni.

Ez után Platón leírja, egy városállamban elsősorban szükséges egy olyan **mérsékelt** viselkedésű vezető, aki képes ellátni az állam hétköznapi ügyeinek intézését.

Ha nincs ilyen ember, s nincs is senki, aki képes lenne őt megtanítani a feladatra, marad az istenekhez irányított **ima**, ami minden bizonnyal helyes módszer, hiszen a legtöbb régi város így lett megalapítva.

XII. levél

Platón levele Arkhütasznak, Tarentum uralkodójának.

Platón megköszöni a neki küldött iratokat, kijelentve, hogy azok szerzője **méltó** saját őseire. Majd megígéri küldeni fog iratokat ő is, de azok jelenleg még nincsenek kész állapotban.

XIII. levél

Platón levele II. Dionüszioszhoz.

Platón visszaemlékezik, hogy egyszer egy ünnepség alatt Dionüsziosz kedves szavakkal fordult Platónhoz, amire az ünnepség egyik résztvevője megjegyzte, hogy Dionüsziosz sokat köszönhet Platónnak, az által kapott **bölcsesség** miatt, s ezt maga Dionüsziosz is megerősítette.

Platón megjegyzi, ez a kapcsolat **kölcsönösen hasznosnak** bizonyult. Hozzáteszi: elküldött egy embert Dionüszioszhoz, aki jó ismerője Püthagorasz tanításának, ez hasznára lesz Dionüsziosznak, viszont az illető kissé változékony hangulatú ember, ezért érdemes Dionüsziosznak óvatosnak lennie vele.

A továbbiakban Platón személyes kérdésekről ír: mi történt a pénzzel, amit Dionüsziosztól kapott.

Lüszisz

By maxval bircaman

2018-01-31

<https://bircahang.org/luszisz/>

A fő téma a barátság, a szeretet.

A **tudás** a boldogság alapja, nem a cselekvési szabadság. A fiatal Lüszisz elmondja, apja nem engedi meg neki, hogy a lovakat hajtsa, miközben ugyanezt megengedi a lovakhoz értő rabszolgájának. Vajon jobban szereti a rabszolgáját, mint a fiát? Nem, egyszerűen csak annak kell foglalkoznia bármivel is, aki ahhoz ért.



Barátság-e, ha az ember szeret valaki mást, aki őt nem szereti viszont? Ki ilyenkor a barát, a szerető vagy a szeretett? Aki szeret, de akit nem viszontszeretnek, az még gyűlölet is kaphat vissza. Hogyan lehetne a szeretetben gyűlölet? Nem lehetséges. A baráti szeretethez tehát kölcsönösség kell. De viszont aki az állatokat szereti, ott nem lehet kölcsönösség, mégis mindenki elfogadja, hogy vannak **állatbarátok**. Ugyanez a **szülői szeretet** a gyerek iránt: a gyerek sokszor gyűlöli a szülőt, mert az tilt neki bizonyos dolgokat, ahogy ezt az elején láttuk, mégse mondja senki, hogy a szülői szeretet nem igazi szeretet.

A **következtetés**: a szeretet se nem lehet kölcsönös, se az ellenkezője.

Esetleg a barátság a **hasonlók** egymás közti szeretete. De pl. a rossz emberek nem barátkoznak rosszakkal, ők mindenkivel barátságatlanok.

A lehetséges megoldás: csak a **jó emberek** barátai egymásnak. De viszont mi az ilyen barátság **haszna**: két jó ember nem tud semmit se adni egymásnak, hiszen önmagukban elegendők maguknak.

Esetleg az ellenkezője: az **ellentétek** vonzzák egymást. De az emberek esetében ez biztosan nem igaz: a jók és a rosszak nem szoktak barátkozni.

Talán a **rossz jelenléte** a magyarázat? Azaz mint ahogy egy beteg és orvosa viszonya: a beteg betegsége az ok a kapcsolatra. De ez a magyarázat nem jó, mert ilyen esetben nem maga a rossz – a betegség – a végok, hanem éppen az ellenkezője, a rossz megszüntetése, tehát az egészség. Dehát ez ugyanaz az eset, amiről már szó volt: a hasonló jók közti szeretet. Továbbá: ez azt is **jelentené**, hogy nincs önmagában jó, mert a jó csak a rossz ellentéte. Azaz csak azért van barátság, mert van gyűlölet is, s ha nem lenne gyűlölet, nem lenne barátság se.

A **végő meghatározás**: a barátság egyfajta **szándék**, egyfajta mozgás a jó felé, amikor az valamiben hiányzik. Aki hiányt érez magában, az igyekszik egy hozzá valamiképpen rokon lelkű emberrel barátkozni, avégett, hogy ez a hiányérzet megszűnjön. De ez megint nem működik, mert vagy elfogadjuk, hogy a rokonlelkűség más, mint a hasonlóság – ami abszurdum -, vagy pedig megállapítjuk, hogy a két dolog ugyanaz, ebben az esetben viszont visszatértünk a már korábban megcáfolt tézishez.

Menexenosz

By maxval bircaman

2017-09-20

<https://bircahang.org/menexenosz/>

A Menexenosz témája: hogyan tartsunk szónoklatot a hősi halottak dicsőítésére.

A legfontosabb annak kiemelése, hogy a hősokeket **hazájuk hozta létre**, így be kell számolni az elhunyt hősoke őseinek tetteiről. A halottak dicsőítése egyben az élők okulását is szolgálja. A hőstettek alapja a hősoke származása, továbbá iskolázottsága, ez vezette el őket oda, hogy a hősokké lehettek.

Athén szolgálja legjobban az igazságot és az isteneket, Platón szerint. S ez a föld, Athén földje ezért hősokeket szül. Továbbá minden társadalmi rendnek van **következménye**, a jó társadalmi rend jó embereket hoz létre, a rossz pedig rosszakat. Mi a jó társadalmi rend? Az, mely a társadalom legkiválóbb tagjait jutatja hatalomhoz. Ez lehet akár a **demokrácia**, melyben a többség választással emeli fel legjobbjait, s lehet az **arisztokrácia** – azaz arisztokratikus rend is (ógörögül arisztosz = legjobb) –, melyben származás alapján jutnak a legkiválóbb emberek hatalomra.

Miért sikerül ez Athénnek? Platón szerint azért, mert más városállamokkal ellentétben Athén lakossága **homogén**, s tagjai **egyenlőek** egymás között. Más városokban ez nem így van, így ott rossz társadalmi rend jellemző, ami lehet **tűrannisz** (= zsarnoki egyeduralmú, aki saját érdekét nézve irányítja az államot) vagy oligarchikus kormányzás (**oligarchia** = kis csoport uralma, akik saját érdekeiket nézve irányítják az államot).

Athén egyenlősége valószínűleg erősen eltűzött. Eleve a lakosság nagyobb része rabszolgákból és szabad, de polgárjoggal nem rendelkezőkből állt. De a teljes polgárjogúak között se lehetett egyenlőség, hiszen voltak emberek, akik munka nélkül meg tudtak élni csak földjük terméséből, míg mások mesteremberek voltak, azaz dolgoztak. De mégis: relatív módon Athén biztosan egyenlőbb társadalom volt, mint sok más korabeli állam.

Platón itt vázolja a kora előtti görög történelmet, **erősen szubjektív**, athéni szempontból.

A megemléített történelmi események közül a témával nem foglalkozók számára talán csak a **marathóni csata** ismert, ezért érdemes az eseményeket röviden felvázolni, mert enélkül az írás szinte érthetetlen.

A mai ember hajlamos egy kornak tekinteni az ógörög korszakot, s méginkább azt a kort, mely az ógörög kor kezdete és Platón halála között telt el. Pedig a valóságban ez egy **hosszú időszak**. Platón i. e. 347-ban halt meg, azaz az IV. sz. közepén, 81 évesen, tehát az V. sz. végén született.

Az első megemléített nagy történelmi személy Nagy **Kurus** király – neve latinul Cyrus, ógörögül Kürosz – i. e. 559-től perzsa király, aki a következő években meghódította egész Kis-Ázsiát. Ennek háttere az, hogy az akkori Kis-Ázsia földközi-tengeri partvidékén görög városállamok voltak: a legdélebbi Mallósz volt, ma Törökország délnyugati csücskében, a mai török-szír határtól 80 km-re, a legészakabbi pedig a keresztény történelemből jól ismert Khalkédón, ez jelenleg Isztambul egyik kerülete. A görög városállamok pár tíz km mélységben terjedtek ki a szárazföldre, mögöttük Lüdia volt, egy több évszázadon keresztül fennállott ókori állam. A kis-ázsiai görög városállamok bizonyos **függésben** álltak a lüdiai uralkóval szemben, bár belsőleg jelentős **autonómiát** élveztek.

Az V. sz. közepén a lüdiai uralkodó, bízva Perzsia gyengeségében, megtámadta azt. Azonban a dolgok **fordítva** sülték el: a perzsák a támadást nemcsak visszaverték, de meg is semmisítették Lüdiát, azt csatolták Perzsiához. (A lüdiai nép még fennmaradt pár száz évig, csak az i. sz. I. században asszimilódtak végleg.) A görög városállamok egy része kitartott a lüdiai mellett, ezeket a perzsák megsemmisítették, a magukat megadó városok viszont megtarthatták autonómiájukat, azaz folytatódott a korábbi státuszuk, de immár nem a lüdiai, hanem a perzsiai uralkodó felé. Kurus halála tehát kb. 100 évvel Platón születése előtt történt. Azaz a perzsa birodalom hatalmas felemelkedése 120 évvel Platón előtt kezdődött. Platón számára ez pont ugyanúgy történelem, mint egy ma 50 éves ember számára **az 1848-as forradalom**.

A következő megemléített Kurus fia, Kambudzsija király – neve latinul Cambyses, ógörögül Kambuszész – apja birodalmát növelte, ahhoz csatolta Egyiptomot is. Megemléíti Platón természetesen a görög szempontból fontosabb **Dárius** királyt is – neve latinul Darius, ógörögül Darieosz –, aki az első perzsa uralkodó (uralkodott 522-486 között) volt, aki veszélyeztette az európai görögöket is. Kiterjesztette birodalmát a mai Törökország európai részére, azaz egész Trákiát is birodalmához csatolta. Ebben az időben kezdődött meg a görög-perzsa katonai konfliktusok hosszú története.

A VI. sz. végére tehát egész görög Kis-Ázsia, valamint sok görög sziget perzsa uralom alá került. Ez ellen robbant ki a kis-ázsiai görögök **felkelése** az V. sz. elején, melyet Athén is támogatott, bár csak jelképes segítséget nyújtott, de mégis így lett

Perzsia ellensége Athén.

A felkelés két pillanatát említi meg Platón: Szárdeiszt – ma: Sart, Törökország – és Eretriát – jelenleg is létező görög kisváros, Athéntől kb. 70 km-re északkeleti irányban. Szárdeisz fontos perzsa katonai támaszpont volt, ez volt a megszünt Lüdiai Birodalom fővárosa eredetileg, a kis-ázsiai görög felkelés során a felkelő görögök a várost megtámadták és lerombolták, amire a perzsák Eretriára támadtak – mely részt vett jelképesen – 5 hajóval – a perzsák elleni támadásban –, a várost felégették, s annak teljes lakosságát rabszolgaként száműzték a mai Irak területére.

A mindenki által jól ismert **marathóni csata** 490-ben ezen események következménye. A kis-ázsiai felkelést leverő perzsák célja Athén megbüntetése lett. Bár Athén is csak jelképesen támogatta a perzsaellenes felkelést, Perzsia számára presztízskérdés volt Athén megbüntetése. Vegyük észre: a marathóni csata is elmúlt történelem Platón számára, az időbeli távolság ugyanaz, mint egy napjainkban született csecsemő számára a II. világháború. De ez már olyan történelem, mely része volt Platón korában a közbeszédnek, mint ahogy manapság is mindenki jól ismeri legalábbis nagy vonalakban mi is volt a II. vh. Talán kicsit erőltett a párhuzam, de Platón korosztálya számára Marathón olyan lehetett, mint egy mai fiatal orosz számára a sztálingrádi csata. Marathón volt az a pont, ahol a görögök először voltak képesek legyőzni az addig legyőzhetetlen hitt perzsa hadsereget, így ez a csata hatalmas jelentőséggel bírt a korabeli görög ember, s különösen minden athéni büszkesége számára.

Platón **elfogultságára** jellemző, hogy míg a marathóni csatát említi, annak „ikertestvéréről”, a thermopülai csatáról nem szól. Ennek nyilvánvaló oka: ott nem az athéniak, hanem a spártaiak vitték a főszerepet.

Platón megemlíti még **4 eseményt** a görög-perzsa háborúk történetéből: az artemisziói (480), a szalaminaei (480), a plataiai (479), s az eurümedoni (466) csatát. Látható, hogy mindegyik az V. sz. első felében zajlott, az első döntetlenül végződött, míg az utóbbi három görög győzelemmel zárult, különösen fontos volt a **szalaminaei** csata, ebben ugyanis a görögök először győzték le a perzsákat tengeri csatában is.

Hozzá kell tenni, hogy a legtöbb görög-perzsa csatában a perzsa katonák jelentős része görög volt, a perzsa uralom alatt álló görög városállamok lakosságából a perzsák rendszeresen sorozták be embereket katonai szolgálatra. Sokan utólag ezzel magyarázták a váratlan perzsa vereséget Szalaminaénál: a besorozott görögök nem érezték magukban különösebb lelkesedést, hogy teljes erőbedobással küzdjenek más görögök ellen perzsa érdekekért.

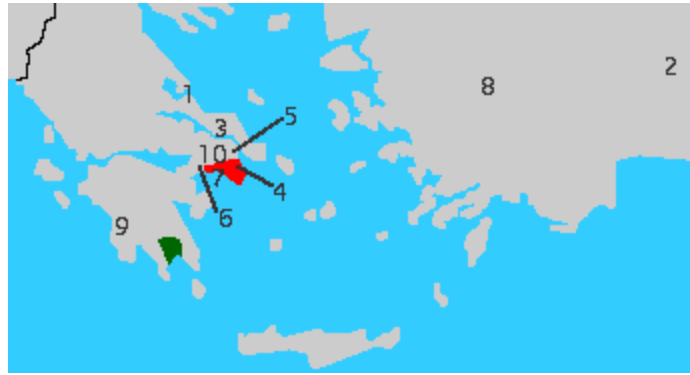
Az V. század közepére a görögöknek sikerült **visszaszerezni** Perzsiától az összes volt göröglakta területet mind Európában, mind Kis-Ázsiában. Ez nagyjából 20 évvel Platón születése előtt történt.

A görög-perzsa háború tartós **békekötéssel** ért véget. Ekkor kezdődött a konfliktus a két fő görög erő, Athén és Spárta között. Platón mint athéni hazafi természetesen ismét totálisan egyoldalúan mutatja be ezeket az eseményeket. Értelmezése szerint a konfliktus oka az Athén elleni irigység a többi görög részéről, mivel Athén szerepe döntő volt a perzsák elleni harcban. A valóságban éppen Spárta nyert többet a perzsák elleni háborúban, szerepe a legfontosabb lett a görög világban, azaz nemigen lehetett irigy a gyengébb Athén rovására.

Az első Platón által említett csata a **tanagrai** – Tanagra, Boiótia fővárosa, ma is létező kisváros Athéntől északra 40 km-re – csata. Boiótia Spárta szövetségese volt, azonban Athén szövetségesei a város ellen támadást intéztek, de vereséget szenvedtek. Ennek következménye ugyanabban az évben a Platón által szintén említett oinofütai csata, melynek eredménye, hogy Boiótia Athén szövetségese lett. Platón ezt úgy írja, mintha Athén más görögök szabadságáért harcolt volna, a valóságban ez sokkal inkább szimplán athéni-spártai viszály volt a többi görög állam feletti befolyásért.

Látható, a „demokráciáért és szabadságért” való harcot nem a XX. században találták ki, ez már 2500 éve is ismert propagandafordulat volt. S ahogy ez ma is hatalmi harcot jelent, nem volt másképp akkoriban se.

A szphaktériai csata a következő említés, ez az a csata, mely megfordította az athéni-spártai viszály sorsát, innentől már Athén tekinthető a fő görög erőnek a következő 25-30 évre. A spártai erők egy részét Athén itt foglyul ejtette, ezeket túszként használta fel a béketárgyalások során. Platón erről úgy ír, hogy az ellenség életének megkímélése Athén azon elképzelését jelezte, hogy különbség van a görög idegenek (az a nem athéni görögök) és a „barbárok” (mindenki más) között, míg előzettel csak addig kell harcolni, míg azok meg nem adják magukat, az utóbbiak ellen a harcnak a teljes pusztítással kell végződnie. A valóság inkább az, hogy Athénnek jobban érdekében állt, hogy a spártai katonákat túszokként használja fel, mintsem, hogy megölje vagy eladja őket rabszolgaságba. A szphaktériai csata **425**-ben történt, tehát ekkor Platón már élt, bár még csak kisgyerek volt. (Szphaktéria – modern görögül Szfaktíria – egy kis sziget a Lón-tengerben.)



piros: Athén, zöld: Spárta

1 – Artemiszion, 2 – Eurümedon, 3 – Eretria, 4 – Marathón, 5 – Oinofüta, 6 – Plataia, 7 – Szalamína, 8 – Szárdeisz, 9 – Szphaktéria, 10 – Tanagra

térkép az említett fontosabb helyekről, mai országhatárokkal

Az utolsó említett csata a mai olaszországi siracusai (Szürakuszá) csata. Athén megpróbálta hatalmát kiterjeszteni a mai dél-olaszországi görög városállamok felé, de itt súlyos vereséget szenvedett, a teljes athéni hadiflotta odaveszett Szicíliában. De itt Platón megjegyzi, hogy az athéni harcosok nemességét azonban az őket legyőzők is **elismerték**.

A század végén Spárta lett ismét a fő erő, sőt Athén belső irányításába is be tudott avatkozni, az athéni oligarchákat támogatva. Platón az athéni polgárháborúról azt írja, ilyen senki se kívánhat saját városának. Mindezt Platón személyesen átélte, nagyjából 25 éves korában zajlottak ezek az események. A polgárháború a demokraták győzelmével végződött. Azonban a görög államok annyira legyengültek az egymás közti harcokba, hogy Perzsia ismét befolyást szerzett magának, immár nem katonai, hanem **diplomáciai** eszközökkel. Perzsia Spártát támogatta fő görög erőként, de az igazi cél a görög államok egyesülésének meggátolása volt, viszont Spárta kiemelt helyzete oda vezetett, hogy szövetségesei lassan elpártoltak tőle. Athén és szövetségesei ezt sikeresen kihasználták, majd Athén lett az első számú erő ismét, a IV. sz. 70-es éveitől Spárta másodrendű tényezővé vált, s ebből már sosem tudott kilábalni.

Ez a mű tehát ebben a korban születhetett, azaz amikor Athén a görög világ **legerősebb hatalma** volt. Platón itt ismét többek között faji okokkal magyarázza Athén kiemelt helyzetét: szerinte míg Athén lakossága igazi, tiszta görögökből áll, addig sok más városállamban a lakosság **barbárokkal** keveredett.

Kiegészítésképpen: Platón még megélte Athén bukását, ez halála előtt 8 évvel történt, amikor a macedónok meghódították a görög államokat, s gyakorlatilag bábállamokat csináltak belőlük. De ez már az írás **elkészülte után** történt, mivel erről nem számol be Platón.

Az írás végén Platón megemlíti, hogy a hősök dicsőítésének két további eleme van: tanács az elesettek szüleinek és gyerekeinek. A **gyerekek** felé a legfőbb tanács, hogy csak a jóakarata, az erény teszi a tetteket jóvá, nélküle minden eredmény szégyenletes, továbbá a fiúknak felül kell múlniuk apjaik tetteit, ha pedig nem tesznek semmit és csak a hős ősök eredményeiből élnek, az szégyenben való létezés. Az elhunyt hősök **szülei** felé pedig az a tanács, hogy örüljenek, hiszen céljuk nem fiaik halhatatlansága volt, hanem azok **nemessége és erényessége**.

Az írás egyes részein **túlzottságot** érzek, nem hagyott el a gondolat, nincs-e benne egyfajta paródia cél is.

Menón

By maxval bircaman

2017-08-16

<https://bircahang.org/menon/>

A Menón fő témája: a jó erkölcs, a jóság, az erény **hogyan érhető el**. Erről folytat vitát Menón és Szókratész. Menón Szókratész kortársa volt és ismert közéleti személyiség.



Az első kérdés annak meghatározása mi is a jó erkölcs. Menón **felsorol** több dolgot – igazságosság, jámborság, hasznosság, stb. – melyet a jó erkölcs megjelenésének tekint, de Szókratész rámutat, ez nem válasz, hiszen pontosan az a kérdés, hogy ezen jónak tekintett tevékenységeket mi teszi jóvá, azaz magát a jó erkölcsöt, magát az erényt kell meghatározni, **nem felsorolni**, hogy az miben nyilvánulhat meg. Szókratész a mértani idomokat hozza fel példának: a „mi a mértani idom?” kérdésre se lehet válasz az, hogy felsorolunk egyes idomokat.

Menón ekkor azt a meghatározást mondja az erényre: a szép – mely azonos a jóval – akarása és a képesség elérésére. Felmerül: van-e ember, aki akarja tudatosan a rosszat, a válasz: **nem, ez nem lehetséges**, aki rosszat

akar, az is valójában jót akar, csak esetleg a rosszat tévesen jónak hiszi. Ebből viszont az következik: a jó erkölcs nem más, mint **bármilyen elérésének képessége**, hiszen mindenki jónak hiszi azt, amit el akar érni. Viszont fontos megállapítani: az elérés módja **csak igazságos és jámbor** lehet, hiszen nyilvánvalóan nem nevezhető jó erkölcsnek, erénynek, ha valaki a célját igazságtalan módon éri el. Viszont ezzel a meghatározás értelmetlen lett, **körkörös érveléssé** vált, mivel mind az igazságosság, mind a jámborság már a legelején fel lett sorolva mint az erény megjelenési alakjai.

Mindkét tétellel egyetértek. Szubjektív módon rossz ember nincs, s a cél nem szentesíti az eszközt.

Menón felteszi a kérdést: **hogyan vagyunk képesek** megtalálni a választ a feltett kérdésre, mivel amit nem ismerünk, azt **hogyan tudjuk** megtalálni: hiszen ha meg is találjuk, hogyan tudhatjuk, hogy az, amit kerestünk? Ez egy **alapvető gondolat**: a megismerés egyik fő problémája.

Szókratész itt válaszként előadja elméletét az **emberi tudásról**. A lélek halhatatlan, már mindent látott mind a földi világban, mind a túlvilágon. A tudás tehát nem új ismeret szerzése, hanem már meglévő ismeretre való **visszaemlékezés**. Ennek igazolására Szókratész hivatja Menón egyik rabszolgáját, aki sose járt iskolába, nem kapott semmilyen oktatást. A rabszolgát egymást követő kérdésekkel rávezeti olyan ismeretekre, melyeket nem tudhat, többek között kiszámoltatja vele egy mértani idom nagyságát, amit a rabszolga helyesen teljesít, annak ellenére, hogy sosem tanult semmit erről a témáról. Szókratész rámutat: mindegy a tudatlan rabszolga **magától jött rá**, nem volt honnan máshonnan megtudnia mindezt, azaz a kérdések segítségével képes lett visszaemlékezni arra a tudásra, mely halhatatlan lelkében már megvolt.

Ezután visszatérnek az eredeti témára, mi is a jó erkölcs, az erény. A jó erkölcs tudás-e, mert ha igen, akkor megtanulható, hiszen ebben az esetben már benne van a lélekben, azaz az ember képes visszaemlékezni rá. Minden tudás **lehet jó is és rossz is** azonban, minden a tudás felhasználásának módjától függ, ahogy pl. a bátorság lehet jó, ha értelemmel párosul, míg az értelmetlen bátorság, a vakmerőség rossz dolog. Az erény azonban mindenképpen jó, nem lehet rossz felhasználása, azaz nem egy a lélekben meglévő tudások közül. Azaz a jó erkölcs **nem tanulható**.

Lehet-e jó példák alapján elsajátítani a jó erkölcsöt? **Nem lehetséges**, hiszen ha így lenne, a jó erkölcsű apa fia is mindig erényes lenne, ami pedig a tapasztalatból tudhatóan nem igaz.

Kitérő a fő témától: **a tudás és a vélemény** különbsége. Bár a helyes vélemény – azaz a tudás nélküli helyes álláspont – is hasznos, mégis hasznosabb nála a tudás. Miért? Mert a vélemény, ha helyes is, ideiglenes ismeret, míg a tudás a már említett lélekbeli visszemlékezés. A vélemény úgy válik tudássá, hogy az ember felismeri alapjait, amit nem más, mint a visszaemlékezés. Viszont egy cselekedet szempontjából **mindegy**, hogy annak alapja helyes vélemény vagy értelemmel párosult tudás, bármelyik is az alapja egy adott cselekedetnek, az jó cselekedet lesz.

S innen következik a probléma **megoldása**: a jó erkölcs, az erény nyilvánvalóan helyes vélemény. Fentről jön az emberre, mint minden más helyes vélemény, egyfajta isteni sors, melyben az értelem nem játszik szerepet.

Nagyon érdekes, hogy abban a vitában, hogy a világ megismerhető-e Platón nemcsak a **megismerhetőség** mellett érvel, hanem egyenesen azt mondja, a lélek már **eleve ismer** mindent.

Én **nem értek egyet** azzal a tézissel, hogy a jó nem meglévő tudás. Szerintem mindenki tudja mi a jó, de egyesek direkt, makacs módon úgy tesznek, mintha nem tudnák. Ennek oka lehet tévképzet, de külső hatás is. A rossz külső hatástól a legtöbb ember képtelen megszabadulni, mert ösztönös emberi magatartás alkalmazkodni ahhoz, amit a közösség valamiről gondol.

Minósz

By maxval bircaman
2018-03-28

<https://bircahang.org/minosz/>

Mi a törvény?



A törvény az, amit **szokás betartani**. Ellenvélemény: a beszéd se azonos azzal, amiről beszélni szokás. Ahogy azt is törvény határozza meg, hogy mit kell betartani, így nem lehet a törvény az, amit szokás betartani.

A törvény inkább az, amit az állam annak mond. Hiszen a törvényesség védi meg az államot, a törvényesség pedig igazságos és jó dolog. Viszont sok állami döntés téves, sőt rossz, márpedig a törvény nem lehet rossz az előbbi meghatározás értelmében.

A törvény egyfajta vélemény, az **állam véleménye**, s csak akkor lehet, ha helyes vélemény. De mi a helyes vélemény? Az, ami helyesen írja le a valóságot. De akkor

miért különböznek az egyes államok törvényei, sőt miért változnak ugyanakkor az államnak a törvényei idővel? Hiszen mindenhol ugyanazt tartják jónak, igazságosnak, valóságosnak.

Ahogy a hibás orvosi tanács alapja a **tudatlanság**, úgy a rossz törvény alapja is az. Ahogy a hibás orvosi tanács se gyógyítás, úgy a rossz törvény se igazságosság, mindkettő rossz.

Ki az, aki képes megállapítani mi a jó törvény? A király. De ma már **nincsenek** ilyenek, a múltban voltak, mint pl. Minósz, krétai király.

A történet olyan, mintha a XX. századi természetjogi nézet és a jogpozitivisták nézet közti vitát írná le. Azaz mi a jog: az, amit az arra illetékes állami szerv legitim módon annak határoz meg vagy létezik egy emberi akarattól független isteni vagy a természetből eredő jog, s az neki ellentétes állami jog semmis.

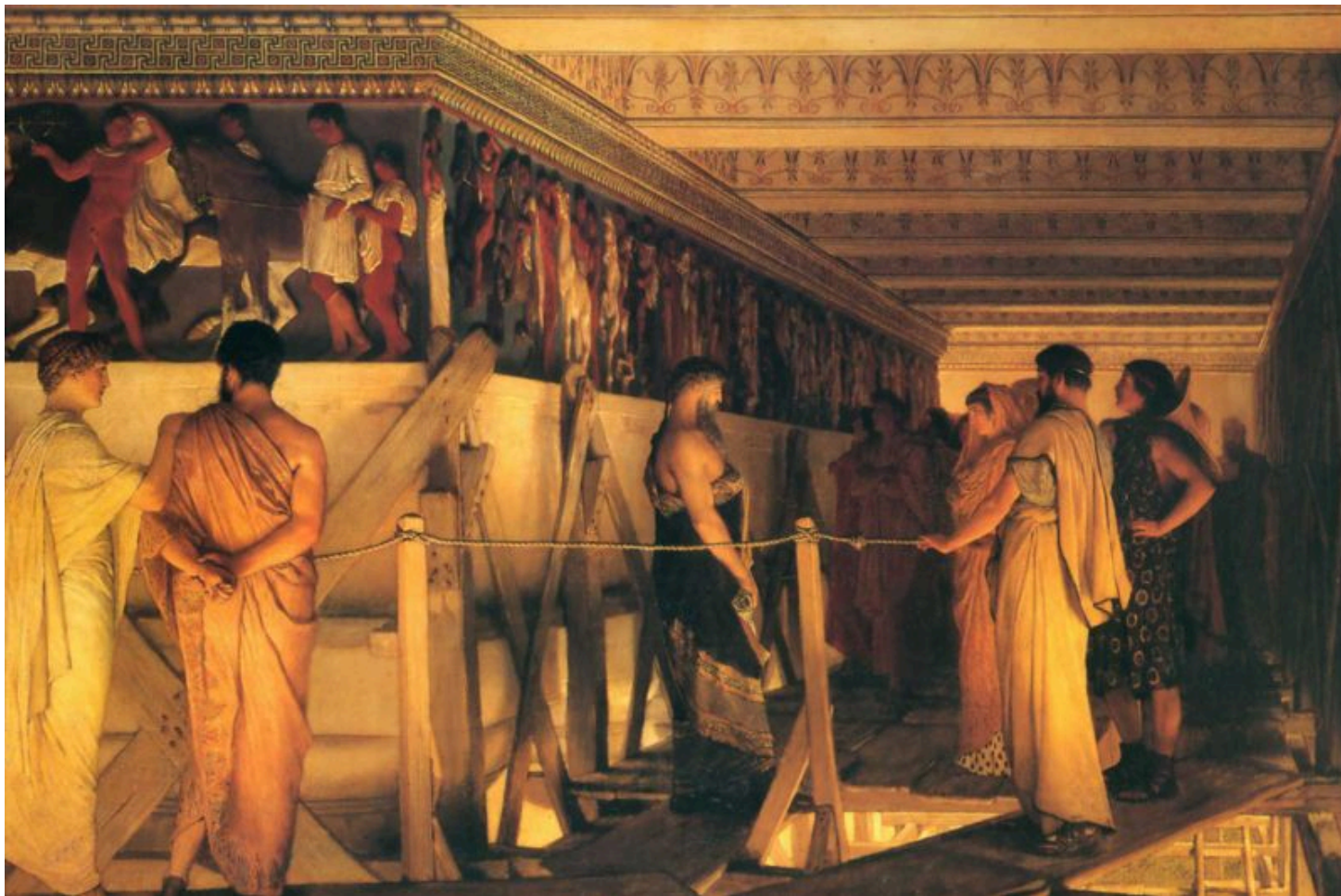
Nagy Hippiasz

By maxval bircaman

2017-12-20

<https://bircahang.org/nagy-hippiasz/>

Szókratész és Hippiasz vitája arról, **mi a szép**. Hippiasz a kor ismert szofistája volt, ő maga is elmondja, hogy anyagilag is a legsikeresebb volt: senki se keresett annyit beszédmondással és beszédmondásra tanítással, mint ő. Egyedül Spártában nem tudott pénzt keresni, mert az ottani törvények tiltják, hogy bárki is megváltoztassa a nevelési szokásokat.



Hippiasz három meghatározása:

1. A szépség a **szép lány**. Szókratész cáfolata: ez nem lehet helytálló, mert akkor egy szép ló nem szép, mivel nem szebb a szép lánynál, de a szép lány szépsége is hiányos az istennő szépségéhez képest. Számtalan szép dolog van a szép lány mellett a valóságban. Továbbá Hippiasz válasza hibás, mert csupán megemlíti egy szép dolgot, a szép lányt, de nem határozza meg ezzel, hogy mi a szép a szép lányban, azaz mi a szépség.
2. A szépség az **arany**. Bármihez is adjuk hozzá, azt szebbé teszi. Szókratész megjegyzi ellenpéldaként Pheidiasz Athéné-szobrát, mely elefántcsontból készült, s nem tartalmaz aranyat. Továbbá: az arany csak helyes alkalmazása esetében szépít, nem bárhogy, pl. egy cserépedényhez jobban illik a fakanál, mint az aranykanál.
3. A szépség az, **ha az ember egészséges, gazdag, sokáig él tiszteletben**, majd eltemetve lenni utódai által, mielőtt ők maguk is eltemették életükben őseiket. De akkor a félistenek élete ezek szerint nem szép, hiszen nem temethették el halhatatlan őseiket. Sőt az istenek élete se szép.

Ezután Szókratész próbálja meghatározni a szépet:

4. A szépség az ami **illő, helyénvaló**. Pl. ha valaki megfelelően öltözik fel, szebbnek látszik. Viszont felmerül a kérdés: ezek a dolgok magukban szépek, vagy csak a helyénvalóság teszi őket azzá? Ha az utóbbi, akkor

ez önellentmondás, hiszen az azt jelenti: a helyénvalóság nem ugyanaz, mint a szépség.

A megoldás az előbbi lehetőség: maga a helyénvalóság adja a szépséget. De itt pedig felmerül: ha ez így van, akkor pl. miért folynak viták az emberek között a közügyekről, mely viták lényege éppen az, hogy mi a helyénvaló.

5. A szépség a dolgok **rendeltetészerű használata**. Pl. a látó szem jó, a vak szem nem az. Viszont senki sem tehet olyasmit, amire nem képes, márpedig az emberek sokszor hibáznak, ami azt jelentené, hogy nem képesek a szépre.

6. A szép az, ami **hasznos**, ami **kedvező**. Viszont ha a kedvező és a szép ugyanaz, abból az következik, hogy jó oka a kedvező, továbbá a szép pedig nem jó, hiszen nem lehet ugyanaz az ok és az okozat. A meghatározás abszurdum, hiszen nyilvánvaló, hogy mind a szép jó, mind a jó szép.

7. A szép az, ami **kellemes a fülnek és a szemnek**.

Felmerül: ezek szerint ami a többi érzéknek kellemes, az rossz? Mi erre a magyarázat?

Továbbá: ha igaz a fenti meghatározás, mi az, ami megvan mind a látásban, mind a hallásban is? Mert ha ez a tulajdonság vagy csak a hallásban tapasztalható vagy csak a látásban, akkor az illető dolog nem ettől szép éppen a fenti meghatározás miatt, vagy maga a meghatározás téves. Ha pedig ez a valami megvan mind mind a látásban, mind a hallásban, akkor nincsenek meg csak a hallásban vagy csak a látásban, ami miatt közösen se lehetnek meg. Elhangzik erre ugyan egy ellenérv, hogy pl. két szám lehet külön-külön páratlan, miközben összegük meg lehet páros, de ez nyilvánvalóan nem alkalmazható a kellemességre. Azaz a meghatározás semmiképpen se helytálló.

8. Az előbbit pontosítsuk: az a szép, **ami a fülnek és a szemnek kellemes és hasznos, kedvező**. Ez viszont az már megcáfolt 6. és 7. meghatározás egyesítése.

Hippiasz utolsó meghatározása:

9. Mindez ami korábban elhangzott értelmetlen fecsegés. Ehelyett az igazi szép az, amikor az ember **sikeres és hatásos beszédet mond** a bíróság előtt, mellyel meggyőzi a hallgatóságot. (Az ógörög bíróságokon a hallgatóság hozta meg az ítéletet szavazással.)

Szókratész válasza, ami egyúttal a mű befejezése is:

10. Szókratész elismeri, hogy Hippiasz tapasztalt és sikeres szónok, míg ő magát az a sors kínozza, hogy folyton felesleges dolgokon jár az esze, de a helyzet az, hogy amikor ő maga megpróbálja ugyanazt elmondani, mint amit az imént is hallott Hippiasztól, folyton azt a választ kapja, hogyan lehet képes szépnek mondani a beszédmondás képességét, ha egyszer nem tudja meghatározni mi a szép. A végkövetkezés tehát: **a szép nehéz dolog**.

Parmenidész I.

By maxval bircaman

2017-10-18

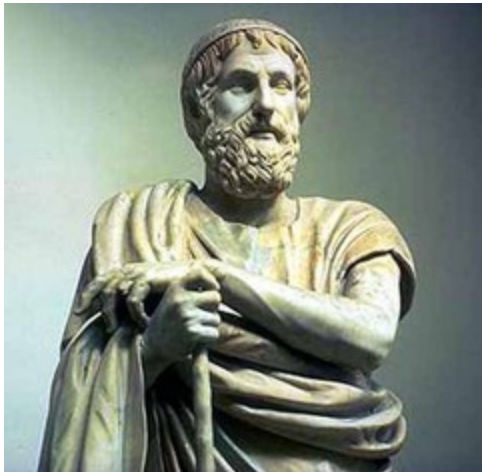
<https://bircahang.org/parmenidesz-i/>

Parmenidész talán a legfontosabb filozófus a Szókratész előtti filozófusok közül. Messze ez szerintem a **legbonyultabb** írás Platónról.

Résztevők: az elai iskolai alapítója **Parmenidész**, legnagyobb tanítványa Zénón (**nem keverendő** a másik Zénonnal, aki a sztoicizmus megalapítója volt és jóval később élt), valami az ifjú Szókratész. Ez a Zénón híres paradoxonjairól.

Mindenképpen ez a legbonyultabb írása Platónnak. Azt kell mondanom, hogy aki nem olvasott semmilyen előzetes információt Platónról, az nagyon **nehezen fogja megérteni** miről is van szó. Vagy mindenképpen ezt kellene utolsóként olvasni Platónról. Én miért nem olvastam utolsóként? Mert furcsa ember vagyok, s ha azt hallom, hogy valamit olvassak utolsóként, akkor direkt nem fogok szót fogadni. Továbbá: ez a leginkább metafizikai tematikájú írás, ami szerintem mindenképpen a filozófia alapja.

Körülbelül nagyjából akkor halt meg Parmenidész, amikor Platón született, azaz nem ismerték egymást.



Lássuk először is az igazi Parmenidészt, akiről ez az írás el van nevezve.

Parmenidész (515-430)

Költemény formájában írja le nézeteit. Egyetlen költeménye maradt fenn napjainkig (címe: **A természetéről**), annak is csak része, kb. 3 oldalnyi rész, mely szerencsére azonban éppen az a rész, mely bemutatja nézeteit. 3 oldal, de olyan mintha a többszöröse lenne, igencsak nehezen érthető.

A szerző misztikus élményét írja le, melyben a „Nap lányai” elragadják őt a fény felé. A Nappal és az Éjszaka Kapuit a Bosszúálló Igazság őrzi, a Nap lányainak kérésére a kapuk kinyíltak, ami után a szerzőt üdvözölte egy istennő: fel fog tárulni előtte az **igazság**, melyről az emberek véleménye téved, mégis ezeket a véleményeket is meg kell ismerni, hogy meg tudjuk azokat itélni.

Az istennő megállapításai:

- a létező van, s nem lehetséges számára a nemlétezés.
- a nemlétező nincs, s nem lehetséges számára létezés, nem határozható meg vagy mondható ki, mert elgondolni se lehet.

Az előbbi az **igaz tudás**, a második a vélemény. Az utóbbi **helytelen**, hiszen nemlétező nincs.

Mi a létező?

- **Nem teremtett**, nincs kezdete, s nem pusztul el soha. Folyamatosan létezik, hiszen ellenkező esetben mi lenne a kezdete? Ha kezdete a nemlétező, akkor nincs, hiszen miért lett volna? Ha pedig kezdete a létező, az képtelenség, hiszen nem lehet az oka saját maga.
- **Nem osztható**, mivel folytonos, mindenhol ott van.
- **Mozdulatlan**, mivel önmagából áll, nincs hová mozognia, ha lenne, akkor az egyik pillanatban nem lenne ott, ahol van, s fordítva. De nem végtelen, mert ha végtelen lenne, mindenre szüksége lenne, neki viszont nincs szüksége semmire.
- **Teljes**, minden benne van, mert semmi se mondható, ami ne lenne létező.
- Mivel **nem végtelen**, ezért kell, hogy legyen alakja, ez pedig gömb, mely homogén, mivel nem lehet a létező valahol kevesebb vagy több.

Mi a halandók tévedése? Az, hogy a dolgokból ellentétpárokat csináltak, mint éjszaka és nap, pedig mindez **látszólagos csupán**, csak a létező létezik.

Az írásra visszatérve Platónról.

A vita kezdete: az egyetlen alapelvet és a több alapelvet elfogadók között. Azaz **mi a létező**: egy vagy több?

Zénón felvetése: ha több létező van, akkor ezek között kell lennie hasonlóknak és különbözőeknek, ami képtelenség, mert a hasonló nem lehet különböző és fordítva.

Szókratész válasza: van-e a hasonlóság és különbözőség mint **absztrakt elv**? Melyekből minden dolog részesedik: a hasonló a hasonlóságból, a különböző a különbözőségből, sok dolog meg mind a kettőből egyszerre, miáltal egyszerre lehetnek részesedésük foka szerint hasonlók és különbözőek. Ebben semmi furcsa és ellentétes nincs, csak az lenne az, maga a hasonlóság és különbözőség válnának egymássá. Ahogy az sem lehetetlen, hogy minden dolog egy az egységben való részvétel által, s ugyanakkor sok is a sokaságban való részvételével. Zénónnak azt kellene bizonyítania, hogy maga az egység sok és maga a sokaság egy, hisz **ez valóban ellentmondás lenne**, míg az nem az, hogy egy adott dologban egyszerre vesz részt ellentétes ideákban.

Platón nem ír példát, de én igen. Direkt egy másik platóni műben leírt példát hozok. Szóval vegyük a 2-es számot, ami egyszerre 1 duplája, de egyben 4 fele is. Ebben **semmi ellentmondás nincs**, simán lehet a 2-es szám egyszerre dupla és fél is, viszont magz a dupla és a fél fogalma sosem lehet ugyanaz. Azaz Platón azt mondja, semmi értelme arra rámutatni, hogy a 2 egyszerre fél és dupla, mert ebben semmi különös nincs, ez nem cáfolja a fél és a dupla fogalmának (ideájának) létezését. A félség és a duplaság létezését csak az tudná cáfolni, hogy bizonyítjuk: ez a két fogalom képes egymásba átmenni, ugyanaz lenni.

Parmenidész megkérdézte Szókratészt, ő fedezte-e fel, hogy vannak absztrakt dolgok, ideák, melyek nem ugyanazok, mint a dolgok, melyek részesednek bennük. Szókratész igennel válaszol. Felmerül a kérdés, mindenre van-e ilyen fogalom. Az értéktelen dolgokra biztosan nincs, de pl. van-e az embernek absztrakt fogalma? Szókratész bevallja, képtelen ebben a kérdésben biztos választ adni.

Ezután az idea és az abban résztvevő dolog kapcsolatára terelődik a beszélgetés.

Milyen ez a kapcsolat? A dolog az idea **egészében vagy részében** vesz részt? Vagy egy másféle kapcsolat? Az egész idea jelen lehet minden dologban, ami részesedik belőle? Igen. De hiszen ha az idea egy, azzal, hogy részt vesz más dolgokban, önmagától elkülönül. Nem, mert ez olyan, mint egy vitorla, mely sok embert betakar. Viszont ez a példa azt jelenti: nem az egész vitorla van mindenki felett, hanem annak része, azaz az idea **részekből** áll. Szóval nem lehet az egész idea egészében részes a dolgokban. Azaz az idea és a dolog kapcsolatában nem az egész idea vesz részt, hanem része. Azaz az idea osztható. Ez az **első következtetés**.

Viszont ez képtelenség, hiszen ha pl. a nagyság ideája részekre oszlik, akkor azok mindegyike kisebb nála, azaz már egyik se nagy. A **második következtetés** tehát: az idea részként se vehet rész a dolgokban.

Tehát se egészként, se részként nem vesz részt az idea a dolgokban. De akkor hogyan vesz részt egyáltalán? A lehetséges magyarázat: amikor a nagyságot tartalmazó dolgokat látjuk, bennük meglátjuk a nagyságot mint egyet. Viszont ha ez így van, szükségszerűen kell még egy idea, mely egyesíti ezt a nagyságot és a dolgokat, melyekben meglátjuk azt. Azaz immár két ideánk van, sőt végtelen számú, hiszen a **végtelenségig bővíthető** a lánc. Tehát így sem képzelhető el az idea. Ez a **harmadik következtetés**.

Szókratész ellenvetése: nem szükséges ezt a nagyságot dologként elképzelni, lehet gondolatnak tartani. Viszont a gondolat mindig valamire vonatkozik. A gondolat önmagában egy idea lesz. Ezek szerint minden gondolatokból áll, tehát vagy minden dolog gondolkodik vagy ezek valamiféle specifikus, nem gondolkodó gondolatok. Ez is abszurdum. Ez a **negyedik következtetés**.

Szókratész ismét új meghatározást javasol: az ideák **egyfajta minták**, a dolgok bennükben való részvétele pedig ezen mintákhoz való egyfajta hasonulás. Azonban a hasonulás nem lehetséges anélkül, hogy hasonlóság ne lenne, márpedig ha valami azonos valamivel, az nem lehet különböző tőle. Azaz magának az ideának részt kell vennie ebben a folyamatban, de ezt már láttuk a harmadik következtetésben. Azaz ez a meghatározás se használható. Ez az **ötödik következtetés**.

Láthatjuk, milyen nehéz az ideák mint független dolgok magyarázása, melyek a konkrét dolgoktól függetlenül léteznek. További érv az ideák ellen: **nem ismerhetők meg**, hiszen több idea nem abszolút, hanem relatív, viszont ezek részvétele a dolgokban nem követi ezt. Példa: a rabszolgaság és a rabszolgatulajdonosság, melyek egymástól függő ideák, viszont ezek megjelenése a dologi világban nem függ az adott ideától, hanem valamely konkrét dologtól. Az evilági rabszolga nem a rabszolgatulajdonosság rabszolgája, hanem egy adott rabszolgatulajdonosé. Amiből az következik, hogy a tudás szerepe hasonló: nem ismerhetjük meg az ideákat, ha azok léteznek is, mert nem tudunk következtetéseket levonni róluk a dolgok alapján. Sőt az ideák világa sem szerezhethet tudomást rólunk. Ez a **hatodik következtetés**. S ez a legfőbb érv Platón szerint.

Viszont ha nem találunk semmilyen ideát, ami alatt a dolgok csoportosíthatóak, maga a beszéd válna értelmetlenné. A következtetés Parmenidésztől: Szókratész egyszerűen még nem elég tapasztalt a filozófiában, ezért nem tudja helyesen alátámasztani idea-tanát.

Meg kell vizsgálni nem csak azt, ami következik egy elméletből, hanem azt is, mi következik abból, ha ez az elmélet nem igaz.

Meg kell vizsgálni, mi fog történni, ha a több nem létezik:

- a többet önmagához és az egyhez viszonyítva,
- az egyet önmagához és a többhöz viszonyítva,
- a többet és az egyet önmagukhoz és egymáshoz viszonyítva.

S hasonlóképpen, ha feltételezzük a hasonlóság nemlétezésének létezését, akkor mi fog történni a más dolgokkal és magukkal kapcsolatban. S ugyanez minden más ideát illetően.

Azaz mi a kapcsolat a létezés két szintje között. Ez az írás második része, melyet [külön cikkben](#) fogok ismertetni annak fontossága miatt.

Parmenidész II.

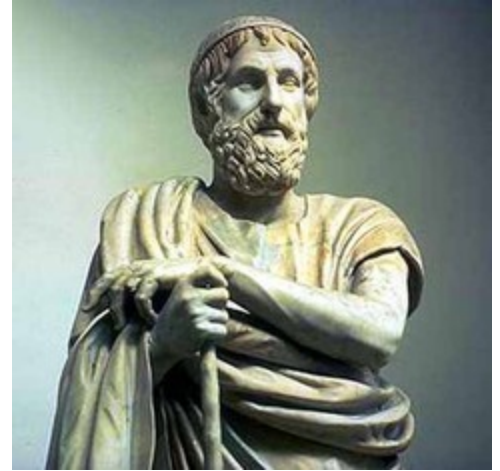
By maxval bircaman

2017-11-15

<https://bircahang.org/parmenidesz-ii/>

A második rész az ideák és az egy kapcsolatának elemzése, az „egy” Parmenidész egy-fogalmát jelenti. Az [első rész](#) folytatása ez a cikk.

Ez a második rész messze a legnehezebb platóni szöveg. Derekasán **bevallom**, ennek az értelmezésében segítséget vettem igénybe: míg az összes többi platóni írás esetében maga a szöveg olvasása és kisebb-nagyobb egyéni gondolkodás elég volt, itt ez csak kb. a mondandó felére volt elég, mindig maradt egy érzés, hogy **az összképet nem fogom fel**, ezért itt elemző cikkeket is felhasználtam. Nemcsak annak idején, de most is. Ma persze ez sokkal könnyebb, a 80-as években a könyvtárban ücsörgés volt az egyetlen esély, ma ez nem így van, el is árurom titkotom, az én kedvencem a **YouTube** mint filozófiai értelmező forrás. Szinte hihetetlen milyen sok anyag van fent ingyenesen. Sokszor maguk az előadók teszik közzé saját előadásait, máskor filozófia szakos hallgatók veszik fel tanáraik szövegeit. Én személyesen 5 nyelven vagyok azon a szinten, hogy képes legyek filozófiát nézni/hallgatni: magyar, bolgár, spanyol, orosz, angol. Sajnos pont a két általam legjobban ismert nyelven, magyarul és bolgárul, nincs szinte semmi, ill. csak kivételesen van kevés anyag, de a másik 3 nyelven annyi van, hogy nehéz válogatni. Most is, ezen cikk második részének megírásához igénybe vettem ilyen videókat.



E cikk elkészítése több mint 1 hétbe telt, míg az összes többi cikk maximum 2 nap alatt lett meg, de többségük pár óra alatt. Biztosan egy képzett filozófus ezt hamarabb megcsinálta volna persze, de azt hiszem ez mégis érzékelteti az anyag nehézségét.

A következő tételek a parmenidészi egy-konceptiónak kapcsolata a létező dolgok viszonyában. Parmenidész állítása, hogy csak egy létező van, minden más látszat. „Más” alatt a létező dolgok értendőek, azt hiszem elsősorban – de nem kizárólagosan – a platóni ideák.

Azaz az egység képze **hogyan** kapcsolódhat a sokaság képzetéhez.

Röviden a kilenc tétel:

1. Ha az egy egy, akkor az egy se nem bármi, se nem annak ellentéte.
2. Ha az egy van, akkor az egy bármi és annak ellentéte is.
3. Ha az egy létezik (bármilyen szempontból), akkor az időn kívül van.
4. Ha az egy van, akkor a más egyszerre bármi és annak ellentéte.
5. Ha az egy egy, akkor a más se nem bármi, se nem annak ellentéte.
6. Ha az egy nincs, akkor az egy bármi és annak ellentéte is.
7. Ha az egy nincs (nem egy), akkor az egy se nem bármi, se nem annak ellentéte.
8. Ha az egy nincs, akkor a más bármi és annak ellentéte is.
9. Ha az egy nincs (nem egy), akkor a más se nem bármi, se nem annak ellentéte.

Kifejtve kicsit részletesebben.

Az **első** tétel: ha az egy egy. Azaz semmit se állítunk róla, azon kívül, hogy ő önmaga.

Mivel nem állítunk róla semmit, így csak a semmi állítható róla, azaz csak azt mondhatjuk el mi nem. Nem több, nem egész, határtalan, nincs sehol, nincs se önmagában, se másban, nem mozog és nem mozdulatlan, nem azonos se magával, se mással. nem különbözik se magától, se mástól.

Ha bármi pozitívat állítanánk róla az egységen kívül, akkor az az állítás már több lenne az egyhez képest, azaz az egy több lenne, mint az egy, ami képtelenség.

Az egy nem lehet rész, hiszen az azt jelentené, van más rész is. Ahogy egész se lehet, mert az egész olyan, aminek nincs hiánya részben, azaz részek összessége. Azaz az egy nem lesz se egész, se rész.

Nem lehet se kezdete, se vége. Nem lehet véges és alakja se lehet.

Továbbá nem lehet sem másban, sem önmagában. Ha ugyanis másban lenne, az a más rajta kívül lenne. de magában se lehet, mert ebben az esetben önmagával lenne körülvéve, ami viszont képtelenség.

Nem lehet se mozgásban, se mozdulatlanságban. Ha mozog, az vagy helyváltoztatás vagy minőségi változás. Ami ugyanis helyet változtat az oda halad, ahol nem volt, azaz már van más rajta kívül. Maga körül se mozoghat, ebben az esetben ugyanis a központja mozdulatlan lenne, míg a többi része mozogna, azaz részei lennének. Ugyanígy ha minőségi változás zajlik, akkor más lesz, mint volt, azaz nem egy. Ha viszont mozdulatlan, akkor állandóan önmagában lenne, amiről az előbb láttuk, hogy nem lehetséges.

Nem lehet sem azonos, sem különböző. Ha azonos, akkor vagy valami mással azonos, vagy önmagával, de ez utóbbi esetben is szükségszerű a mással való azonosság, hiszen az azonosság nem tartalmazza magában az egyet: ha két dolog azonos, azok nem lesznek egy. Különböző se lehet, hiszen ebben az esetben vagy nem azonos magával vagy mástól különbözik.

Egyenlő és egyenlőtlen se lehet, se mással, se magával. Mással: nyilvánvaló miért. ?agával nem lehet egyenlőtlen: szintén nyilvánvaló. De magával se lehet egyenlő, mert ebben az esetben egy mértékkel lenne egyenlő.

Kora se lehet. Önmagával azonos korú se lehet, mert ebben az esetben ismét megjelenne a azonosság és az egyenlőség, hiszen a kor a időben való létezés. Nyilvánvaló, hogy miért nem lehet más korú, fiatalabb vagy idősebb. Azaz nem létezik az időben. A létezésben nem vesz részt.

Ha az egy volna, akkor lenne és részesülne a létezésben, de ez nem lehetséges. Tehát az egy semmi, hiszen semmi se állítható róla.

A végkövetkeztetés: az egy nem létezik, mert nem lehet se semmi, se annak ellentéte . De ha ez így van, akkor az ez egy egyként sincs. Miért? Mert a létezés a létezőben való részvétel, márpedig ha csak az egy van, nincs létező se. Így az egy megismerhetetlen, nem mondható el róla semmi. De mégis lennie kell valamilyen értelemben, hiszen mindennek az alapja.

A **második** tétel. Ha az egy van.

Azaz az előző tételhez képest állítjuk a létezését.

Ha az egy van, akkor ebből szükségszerűen következik, hogy az egyen kívül van a létező is, ez a létező pedig nem azonos az eggyel, mert ha azonos lenne, akkor nem lenne az egy létezése és az egy pedig nem lenne a létező vonzata. Az egy különbözik a létezőtől, azaz hozzá képest más. Az egy minden jellemzője a mástól való különbözősége. Nem amiatt különbözik tehát a mástól, mert egy, hanem amiatt, hogy az egészen belül a létezővel másként áll kapcsolatban. Tehát az egy és a létező részei egy egésznek, s ez a két rész is feloszlik az egy és a létező részeire, végső soron egy végtelen halmazt alkotva.

Az egy tehát hatalmas és végtelen halmaz. Az egy csak akkor maradhat egy, ha nem létezik. Ha létezik, akkor szükségszerűen több.

Mivel az egy egyszerre egész és egyszerre rész, az egység része, így mindent tartalmaz, egymásnak ellentmondó meghatározásokat. Egyként tartalmaz bizonyos meghatározásokat, az egység részeként meg azok ellenkezőjét.

A végkövetkeztetés: az egy több, az egy minden, hiszen minden állítható róla, egymásnak ellentmondó dolgok is. Az egy megismerhető, de nem egy.

A **harmadik** tétel: az első két tétel következményeinek magyarázata. Az egy egyszerre létezik és nem létezik, ami azt jelenti egyszer részt kezd venni a létezésben, máskor megszűnik részt venni benne. Ez viszont azt jelenti: létrejön és elpusztul, amikor egyként létrejön, elpusztul többként, majd létrejön többként és elpusztul egyként. Amikor mozgásban van, mozdulatlansága kerül, s amikor mozdulatlanságban van, akkor mozogni kezd. Ez változást kell, hogy jelentsen. De mikor van ez? Egy pillanatban, aminek azonban az időn kívül kell lennie, hiszen egyszerre nem lehet lenni és nem lenni. Azaz mindez csak akkor lehetséges, ha az egy nincs az időben.

A kettes számú tétel így megmagyarázható lenne: van egy időn kívüli „pillanat”, melyben az egyet és a létezőt összekötő egység valamilyen pluszt kap, ezáltal több lesz alkotórészeinek összességével.

A **negyedik** tétel: mi történik a többi dologgal, ha az egy létezik?

A kettes tétel tovább gondolása. Ha az egy van, következésképpen van az egy és a létezés egysége, mi a más? A más szükségszerűen a nem egy, hiszen máskülönben egy lenne, azaz nem lenne más. viszont éppen miatt részese kell, hogy

legyen az egynek, de mi következik ebből?

Mivel mások ezek a dolgok, mint az egy, ezért nem azonosak vele, De mégis valahogy részesednek belőle, ami ismét azt jelenti, hogy nem azonosak vele, hiszen ellenkező esetben nem lenne ez részesedés, mivel semmi se részesedik saját magában. Mind az egy és a többi dolog alkotta egésznek, mind annak minden részének feltétlenül részt kell vennie az egyben, amiből az következik, hogy ez az egész részekből fog állni, s minden egyes rész is az egy része lesz. Azaz egyszerre lesznek korlátlanok és korlátoltak, egyszerre azonosak és különbözőek magukhoz képest.

A végkövetkeztetés: ha az egy van, a más egymásnak ellentmondó tulajdonságok végtelen halmaz, hiszen a más lehet bármi és annak ellenkezője is. A mások maguk is egészek és részek, s egyben részi az az egységnek, mely miatt a mások felfoghatóak.

Az **ötödik** tétel: az előző ismételt vizsgálata.

Ha az egy van, milyeneknek lenniük a többi dolgoknak? Az egy sem egészében, sem a részeiben nem lehet benne a többi dolgokban, hiszen ezért egy, tehát a többi dolgok semmilyen módon nem egyek, s nem foglalnak magukban semmilyen egyet. De ha ez így van, akkor a többi dolgok nem létezhetnek, mert semmi se mondható el róluk, még az se, hogy mások.

A **végkövetkeztetés**: ha az egy van, a más nincs, mert az nem lehet se semmi, se annak ellenkezője.

Az első öt tétel **eredménye**: mind az egy, mind az egy és több bármilyen feltételezése ellentmondáshoz vezet.

A következőkben az kerül vizsgálatra, mi következik az egy nemlétezéséből.

A **hatodik** tétel: ha az egy nincs, akkor az egy bármi és annak ellentéte is

Ha nincs, akkor hogyan beszélünk róla, hogyan ismerjük? A többi dolog is értelmezhetetlen ebben az esetben, hiszen az egyhez képes többek. Azaz mégis rendelkeznie kell a nemlétező egynek a megismerhetőséggel és a különbözőséggel. Hiszen az egy mégis létezik valamilyen módon, hiszen gondolkozunk róla azzal, hogy a nemlétezést és a mással való viszonyát állítjuk róla. Tagadni csak azt lehet, amit ismerünk. Így a nemlétező egy rendelkezik minden tulajdonsággal, hiszen a más dolgok is rendelkeznek ezekkel. A nemlétező egyre ugyanaz igaz, mint a létező egyre a harmadik tételben.

A végkövetkeztetés: a nemlétező egy létezik valamilyen módon és mindent magában foglal.

A **hetedik** tétel: ha az egy nincs (nem egy), akkor az egy se nem bármi, se nem annak ellentéte.

Ez a legelső tétel megfordítása, azaz semmit se állítunk az egyről, csak azt, hogy nincs. A következtetés gyakorlatilag ugyanaz: az egy nem lehet se semmi, se annak ellentéte. Itt – ellentétben az előző tétellel – nem csak az egy létezését tagadjuk, hanem annak önzonosságát is. Így a tagadás nem valaminek a tagadása, hanem egy értelmetlen mondat.

A végkövetkeztetés: ami nincs, az nincs, ahogy ez Parmenidész mondja.

Nyolcadik tétel Ha az egy nincs, akkor a más bármi és annak ellentéte is.

Ebben az esetben csak a más marad, melyről beszélni lehet, ami magában fog foglalni mindent, de ez a mindenség alap nélküli lesz, mivel nem lehet az egyhez viszonyítani.

A végkövetkeztetés: ez tulajdonképpen a materialista világkép, végtelen a dolgok száma, de nincs semmilyen megfogható alapjuk.

A **kilencedik** tétel: ha az egy nincs, akkor a más se nem bármi, se nem annak ellentéte.

Ha az egy nincs abszolút értelemben se, akkor semmi se lehet, nem lehet más se, még látszat se. Miért? Mert az egy nélkül se nem elgondolható, se nem elképzelhető bármi más, mert ehhez legalábbis kell az valamilyen valóság, legalább valamilyen elképzelhető alakban.

*

Összegezve: az első rész (az első öt tétel) az egy létezéséből indul ki, akár egzisztenciális értelemben (azaz csak önmagát állítva az egyről), ahogy ez az 1. és az 5. tételben történik, akár predikatív értelemben (azaz valami mást állítunk az egyről), ahogy ez a 2. és 4. tételben történik, akár azt elemezve, hogy mi a következmény az egy számára – 1. és 2. tétel –, akár azt, hogy mi a következmény a más számára – 4. és 5. tétel –, a 3. tétel pedig egyszerre mindkét nézőpontot felveti. a végeredmény azt, hogy vagy semmit se lehet elmondani az egyről, vagy mindent el lehet mondani róla. Viszont ugyanez a

következtetés, ha az egy nemlétezéséből indulunk ki (ez az utolsó négy tétel), itt is megvizsgálva mind egzisztenciális – a 7. és a 9. tétel –, mind predikatív – a 6. és a 8. tétel – értelemben a kérdést.

A kérdés tisztázása valójában csak a XX. században történt meg. A lét nem a létező létezése, hanem valami más. Ezzel az egész kérdés más megvilágítást kap.

Phaidón

By maxval bircaman

2017-10-04

<https://bircahang.org/phaidon/>

Ez az írás beszámoló Szókratész életének utolsó napjáról.



tulajdonát képező testtel.

Szókratész barátai elfogadják tényként, hogy a halál a test és a lélek egymástól való elválása, azonban felvetik, hogyan lehetünk biztosak abban, hogy a lélek halhatatlan, hiszen ha ebben nem vagyunk biztosak, akkor semmiképpen se tekinthetjük jónak a halált.

Az első érv az **ellentétek egysége**. Minden dolog az illető dolog ellentétjéből van, ami pl. nagyobb lesz, az szükségszerűen kisebb volt korábban. Ezen ellentétes állapotok között ellentétes folyamatok vannak: pl. a nagyobb és a kisebb között növekedés és csökkenés zajlik. Ha nem lenne egyensúly az ellentétek között, akkor minden azonos állapotba kerülne előbb-utóbb. Ebből következik, hogy mivel az élet és a halál egymás ellentéte, köztük van a meghalás és a születés folyamata, melyek egymást kiegyenlítik, azaz ami meghal, annak ismét meg kell születnie.

A második érv a már említett **visszaemlékezés**, mely szerint a tudás már birtokunkban van születésünk előtt, arra csak visszaemlékezünk földi életünk során. Itt a példa az egyenlőség: amikor egymáshoz egyenlő tárgyat, pl. köveket látunk, felelevenedik bennünk az egyenlőség elve, pedig az egyenlőnek gondolt kövek biztosan nem teljesen azonosak egymással, csak megközelítően egyenlők. Ehhez azonban szükségszerű, hogy lelkünk létezzen már születésünk előtt is, csak onnan ismerhetjük ezt az absztrakt egyenlőség elvet, a tapasztalatból nem.

De viszont ezzel csak azt bizonyítottuk, hogy lelkünk élt születésünk előtt, azt nem, hogy nem hal meg halálunkkal együtt! Viszont az előző érveléssel egyesítve már biztos a következtetés, hiszen láttunk az ellentétek egységéből, hogy ami születik, az meg is hal, s ami meghal, az születik is.

Szókratész elmondja, a világ **két részre** oszlik, látható és láthatatlanra. A látható örökké változó, mozgásban lévő, az érzékszerveinkkel észleljük, míg a láthatatlan örök és mozdulatlan, melyet lelkünkkel érezzük. Minél tisztább lelkünk a testi hatásoktól, annál könnyebben talál utat a láthatatlan világba, míg ha földi életünk során túlságosan elteltünk a testi örömeikkel, az megfertőzi lelkünket, így az a halálunk után is a földi élethez, a látható világhoz fog ragaszkodni, abban egyfajta tisztátalan lélekként, rossz démonként fog létezni. A tisztátalan lelkek közül a mértéktelenebből szamarak lesznek következő életükben, az igazságtalanokból farkasok, míg az erényes, de nem bölcselkedő lelkekből méhek vagy hangyák. A bölcsök viszont csatlakoznak az istenekhez, mivel a filozófia hozza meg a felszabadulást a léleknek a testiség börtönéből.

Szókratész barátai itt azonban megemlítik **ellenérveiket** ezzel kapcsolatban.

Az első ellenérv: a lélek olyan, mint egy líra által hallgatott melódia, mely harmóniát sugároz, míg a test olyan, mint a líra, így ahogy nem lehet melódia hangszer nélkül, úgy lélek se lehet test nélkül.

Az élet és a halál értékéről beszél Szókratész, Az ember az istenek tulajdona, így elítélendő a halálba menekvés, húzza alá Szókratész.

Viszont a halál nem más, mint a lélek és a test egymástól való elválása, melynek során az ember egyéniségét tartalmazó lélek nem pusztul el.

Az igaz filozófusnak nem lehet célja a testi örömeik élvezete, így számára a halál se tragédia.

Felmerül a kérdés, hogy ha a halál jó, miért nem leszünk azonnal mind **öngyilkosok**. A válasz: testünk az istenek ingósága, nem dönthetünk felőle mi magunk. Platónnál nem a testnek van lelke, hanem a léleknek van teste, ezt fontos észrevenni, azaz ha a lélek megöli a testet, az egyfajta lopás az istenek

A második ellenérv: a lélek biztosan létezik születésünk előtt és biztosan tartósabb testünknel, de mi a biztosíték arra, hogy valóban halhatatlan, hiszen lehet, hogy ugyanúgy, bár lassabban mint a test, elveszti életerejét és egy adott pillanatban elpusztul. S sose lehetünk biztosak abban, hogy ez a pillanat nem éppen mostani életünk végén fog bekövetkezni.

Szókratész válasza az első ellenérvre. Ha elfogadjuk, hogy a lélek már tud dolgokat születésünk előtt, akkor a párhuzam a lanttal téves, mivel a lant esetében tényleg nincs önmagában melódia.

Továbbá, ha a lélek önmagában harmónia, nem lehet részese a rossz diszharmóniájának, ahogy a lant esetében van, akkor ebből az következik, hogy

- minden lélek egyformán jó, ami nem igaz,
- nem lehet ellentétben részeivel, ahogy ez a lant esetében van, miközben éppen az ellenkezője az egész: egész életünk során harc van lelkünk és testi ösztöneink között,

tehát ismét bizonyítva lett, hogy **nem helyes** a lant párhuzam.

Szókratész válasza a második ellenérvre bonyolultabb.

Semmi sem lehet önmaga ellentéte, miközben ezzel együtt megőrzi önazonosságát. A magasság nem lehet alacsonyág, s fordítva, akkor se, ha mindkettő jelen lehet egy konkrét dologban, lásd valaki magasabb egy embernél, de alacsonyabb egy másiknál. Ez nem mond ellent a már említett elvnek, hogy a dolgok egymás ellentétéből vannak, mivel ott konkrét dolgokról beszéltünk, míg itt **absztrakt elvekről**.

A fenti elv az ellentéteket tartalmazó elvekre is igaz, pl. a tűz és a hó nem ellentétesek, de mivel a tűz mindig meleg, a hó pedig mindig hideg, így a hó nem lehet sose meleg, anélkül, hogy megszűnne hónak lenni.

A fenti példáján: a lélek mindig magában hordozza az életet, így már nem ellentéte a halál, sosem lehet halál. Ami viszont nem lehet halál, azt halhatatlannak nevezzük.

Tehát a lélek **szükségszerűen** halhatatlan.

Ezek után Szókratész visszatér az eredeti témához, azaz saját halálos ítéletéhez, melynek végrehajtásáig már csak percek maradtak hátra.

Mivel lelkünk halhatatlan, jobban kell aggódnunk lelkünkért, mint testünkért, most is és minden esetben is. Ha nem így lenne, az azt jelentené, hogy a halál mentőöv a gonoszok számára. Viszont mivel a lélek halhatatlan, az egyetlen út számára az, hogy jóvá és bölccsé legyen a lehető legnagyobb mértékben. Mindent meg kell tennünk tehát azért, hogy megszerezzük az erényt és a bölcsességet életünkben, hiszen a jutalmunk tisztességes és a remény valós.

Az írás vége: a bírósági alkalmazott – nem tudom, helyes-e a hóhér szó – behozza a mérget, amit Szókratész bevesz, majd pár perc múlva békésen meghal. (A halálos ítélet méreg általi halál volt.)

Phaidrosz

By maxval bircaman

2017-09-06

<https://bircahang.org/phaidrosz/>

Szokratész beszélget Phaidrosszal, Lüsziász beszédéről.

Lüsziász azt állítja a nem szerelmes ember **jobbat érdemel**, mint a szerelmes ember.

A téma tehát mintha a [Lakoma](#) témája lenne, kicsit más szempontból kifejtve.

Lássuk mit állít Lüsziász!

A szerelmesek **sajnálják** jótetteiket szerelmük tárgya iránt, miután szerelmük elmúlt. Míg a nem szerelmes emberrel ez sose történik meg, mert ő nem vágya kényszere alatt cselekszik. A szerelmesek nem urai önmaguknak, vágyuk miatt meggondolatlanok. Ezen túl az embernek sokkal **nagyobb** választási lehetősége van, ha azok közül választ partnert, barátot, akik nem szeretik őt, mintha ezt az őt szeretők közül tenné. Ez jobb is, hiszen a nem-szeretők kevésbé vádolhatók meg, hogy érdek miatt akarnak valakivel együtt lenni. A szerelmesek **féltékenyek**, azaz el fogják érni, hogy más barátod ne legyen rajtuk kívül, s ha mégis megtartod barátaidat, szerelmesed folyton veszekedni fog veled. A szerelmes még azt is nehezményezi, ha szerelme tárgya vagyont szerez, hiszen ezzel is függetlenebb lesz tőle.

Ezen kívül a legtöbb szerelmes mindenképp a másik ember **testébe** szerelmes, annak lelkének megismerése előtt, s amikor elmúlik vágyuk, elhagyják szerelmüket. Továbbá a szerelmes hajlamos dicsérni szerelmét, akkor is, ha annak **nincs igaza**, míg a nem-szerelmes kritizálja partnerét, ha az téved valamiben, így segítve őt a **helyes és jó magatartás** felé.

Ugyanez ez, mint amikor segítünk valakin: kinek **érdemesebb** segíteni, annak, aki szükségét érzi a segítségnek, vagy jóbarátunknak, akinek nincs szüksége segítségre? Annak kell tehát adni szerelmünket, aki méltó rá, s nem annak, aki szerelmes belénk. Azokkal kell kegyesnek lenni, akik akkor is hűek lesznek hozzánk, miután elmúlik testi vágyuk.

Ezért **hasznosabb**, mindkét fél számára jobb, ha a partnerek nem szerelmesek egymásba.

Szokratész első beszéde – **kiegészíti** Lüsziász érveit.

Egyszer egy ravasz férfi úgy szerezte meg egy fiú szerelmét, hogy meggyőzte őt, nem szerelmes belé, pedig a valóságban az volt. A következőket magyarázta neki. Mindenki **két fő mozgató erő** van: vágy az élvezetek iránt, ennek neve szertelenség, a másik pedig a tökeletesség iránti vágy, ennek a neve józanság. A szerelem valójában az az erő, mely független az értelemről, a szépségtől való élvezetre irányul, melyet **erősít** a testi szépség iránti vágy. Akit a szerelem fűt, annak célja, hogy szerelmének tárgya a legkellemesebb legyen számára. Ami kellemes, az viszont nem feltétlenül hasznos, ezért a szerelmes ember **nem hasznos** partnere számára. A szerelmes számára a legjobb, ha partnere szolgájává válik. Majd amikor szerelme elmúlik, elfut partnerétől. Azaz a szerelem olyan, mint a **farkasok „szerelme”** a bányások iránt.

Szokratész második beszéde – előadja saját véleményét, mellyel **cáfolja** Lüsziászt.

Igaz, hogy a szerelem egyfajta **elmeháborodottság**, hiszen a szerelem valóban elhomályosítja a szerelmes gondolkodását, de **vajon** minden elmeháborodottság rossz? Vannak olyan elmebajok, melyek oka betegség, de íme példák elmebeháborodottságokra, melyek jók:

- az ősidők óta létező **jóslás**, melyben a jósök transzba esnek,
- a próféta, mely később **vallásos** szertartásokkal egyesült,



- a múzsák ihlete a művészek felé.

Szókratész ezután annak **bizonyításába** kezd, hogy a szerelem is **hasonló** jóféle elmebaj.

A lélek **halhatatlan**, mert önmagát mozgatja, nincs kezdete, se vége. Minden test, mely mozgásának oka rajta kívül van élettelen tárgy. A test viszont él, mert az őt mozgató lélek benne van.

A lélek olyan, mint egy két ló által húzott **szárnyas kocsi**. Az egyik ló **jó és tökéletes**, míg a másik az **ellenkezője**, őket vezeti a **kocsis**, ak az észet jelképezi. A lélek eredetileg szárnyakkal rendelkezik, repül az égen, majd időnként beleszületik egy-egy testbe, ekkor szárnyat veszve földre zuhan. Amikor még fent van a lélek, képes behatalni időnként az égen túli világba, de a két ló ezt nehezíti, egyszer visszahúzzák, másszor engedik, hogy felemelkedjen. majd egy pillanatban a lélek mindettől elfárad, szárnyát veszti, s a földre esik. Minél többet látott a lélek a túlvilágból, annál **méltóbb személy** lesz a földön: a legjobb a filozófus, a legrosszabb a diktátor. Amikor a test meghal, a lelke **ítélet** elé kerül, s aki három helyes életet leél, az visszakapja szárnyait – innen a mondás „szárnyakat kap” –, mindenki más visszakerül a földre, ahol akár állat is lehet belőle.

Szókratész megjegyzi, van egy **negyedik féle** elmeháborodottság: amikor az ember látva a földi szépet, képes **visszaemlékezni** arra az igazi, tökéletes **szépre**, amit a túlvilágon látott. Ez a **szerelem**. Az ilyen földi szép látásakor a jó ló visszatartja magát, rossz ló pedig képtelen vágyait felülmúlni. A lovakat vezető kocsi pedig visszaemlékszik a túlvilági szépségre, s követni kezdi szerelme tárgyát. A szerelmesek lassan egymásra találnak, olyan erővel, ami nem hasonlítható össze semmi egyébbel. Ez az erő kezdeményezi a szárnyak ismételt növekedését, ha a szerelmesek képesek arra, hogy mindebben meglássák, **visszaemlékezzenek** az igazi szépre, amit a túlvilágon láttak.

Az írás következő témája: a **szónoklás haszna**, ami ismét egy ismétlődő téma, láttuk már többek között a [Gorgiaszban](#). A szónoknak ismernie kell a jót és a rosszat, ellenkező esetben ez egy haszontalan tudomány. Úgy lehet valakit legkönnyebben félrevezetni, ha az igazság és a hazugság között egy adott témában **kicsi az eltérés**. A legkönnyebb olyan kérdésekben félrevezetni valakit, melyekben az emberek véleménye **változó**. A szerelem kérdése is ilyen kérdés, ezért könnyű az emberekkel elhitetni a vele kapcsolatban téveszméket.

Mi az eltérés Szókratész első és második beszéde között? Az első szónoki beszéd volt, célja egy véleményre való meggyőzés volt, míg a második logikus érvekből levezetett volt. Az egyikben **előre meghatározzuk** mit akarunk bizonyítani, majd ahhoz szónoki elemeket keresünk, míg a másodikban **következtetéseket** vonunk le egymás után tényekből.

Az írás befejező része az **írott szó** elemzése. Szókratész szerint az írást egy egyiptomi uralkodó kapta az istenektől, azt mondták neki, az írás **segíteni** fogja az emlékezést, az írás gyógyír a felejtésre és a tudatlanságra. Az uralkodó viszont megjegyzi, hogy ez csak a nemzedékek közti információadást segíti, nem azt, hogy azt is átadja, vajon igaz-e, ami korábban le lett írva. Ez a **furcsa rész** szerintem azt a célt szolgálja, hogy igazolja Szókratész azon gyakorlatát, hogy semmit se írt le. Hozzáteszem: ha Platón követte volna ebben Szókratészt, ma nem ismernénk valószínűleg gondolatait, legalábbis nem abban a teljes formában, ahogy azokat ma ismerjük.

Philébosz

By maxval bircaman

2017-11-08

<https://bircahang.org/philebosz/>

Mi az életben a fontosabb, mi a **boldogság** forrása: az értelem, a józan ész vagy az öröm és az élvezet.



Szókratész szerint a **belátás** az, ami boldoggá teszi az embert. Nem azonosak a kellemes dolgok különböző emberek számára, ezért kell belátás. Ellenvélemény: az élvezet forrása lehet eltérő, de maga az élvezet nem. Szókratész válasza: ennek ellenére szükséges az öröm, az élvezet alkotóelemeinek megvizsgálása. A **legfőbb jó** az, mely önmagában az, bármi más szükséglete nélkül.

A következtetés: az **ideális** az, mely **mindkét oldalt** magában foglalja, mert ész nélkül az élvezet nem tudható, hogy boldogságot okoz-e, viszont az élvezetmentes ész meg érzéketlenséghez vezet, tehát az ideális az ésszel leélt élvezetes élet. Ebben **megállapodnak** a vitaparnerek.

Innentől a kérdés az, hogy az ideális helyzetet nem számítva mi az elsőbrendű: az ész vagy az élvezet.

Szókratész itt megjegyzi, szükséges ehhez az dolgokat felosztani **4 részre**:

- **korlátlan** – ami lehet pl. nagyobb és kisebb is, azaz amiről lehet összehasonlításokat végezni, pl. ilyen a meleg, mely nézőpont kérdése, hogy mi,
- **korlátozott** – aminek meghatározott mennyisége van, melyekhez egy meghatározott szám rendelhető, pl. a mértékek,
- **keverék** – az előbbi kettő keveréke, a világ dolgainak többsége ide tartozik, Platón ide csak a helyes keveréket teszi azonban, a helytelen keverék nem keverék, hanem valamiféle zagyvaság,
- **a keveredés oka**: ez az értelem, tulajdonképpen Isten, az emberi értelem ennek egyfajta másolata.

Megtudjuk, hogy vannak hamis és igazi élvezetek. A **hamis élvezetek**:

- téves következtetéseken, feltételezéseken alapszanak, pl. amikor szomjasak vagyunk, s arra számítunk nemsokára inni fogunk egy kútnál, ez az érzés örömmel tölt el bennünket. miközben kicsit később kiderül, a kútban nincs víz,
- kevert élvezetek, melyek kötelezőn párosulnak fájdalommal is, az orvos meggyógyít bennünket egy fájdalmas betegségből – pl. fogfájás –, ez hamis élvezet, hiszen bár a fogfájás megszűnése pozitívum, sose alakult volna ki az előzetes fájdalom nélkül,
- szintén téves az a nézet, hogy az élvezet csupán a fájdalom hiánya: a fájdalom hiánya semleges, de mivel nem válnak ki bennünk érzelmek, nem tekinthető élvezetnek, mint ami pl. egy normálisan lezajló, egészséges testi biológiai folyamat.

Az **igazi élvezet** az, ami önmagában is az, ez a keverék típusba tartozik. A cél tehát itt is a keverék megtalálása. E keveréknek a 3 fő alkotóeleme: a szépség, a mértékletesség és az igazság. Mind a három nem az élvezettel, hanem az értelmességgel áll elsősorban kapcsolatban.

Azaz a keverék **szükséges eleme** az értelem, mely egyedül képes megállapítani a keverék helyességét. Tehát nyert az értelem.

Prótagorasz

By maxval bircaman

2017-12-27

<https://bircahang.org/protagorasz/>

A téma a szofizmus és az erény.



Prótagorasz a kor neves szofistája. A mű onnan indul, **érdemes-e** igénybe venni Prótagorasz szolgáltatásait, aki képes az embereket megtanítani a jóra, hiszen az ő tanítása olyan a lélek számára, mint az egy orvos és egy tornatanár tudása a test számára. S mivel a lelki baj sokkal nagyobb lehet, mint a testi baj, ha rossz tanárt választunk, így alaposan át kell gondolni, mielőtt egy „lélekgyógyász” szolgáltatásait használni kezdjük.

Prótagorasz elmondja ezek után miben áll tudománya: a lényeg az **erény általi vezéreltség** elérése az ember minden ügyében, mind magánéletében, mint a közügyekben.

Felmerül a kérdés: ez **tanítható-e**? Hiszen a szakmai ismeretek, pl. az orvoslás tanítható, de az erényesség nem. Prótagorasz elmondja: az emberek csak azt ítélik büntetésre méltónak, amit az ember akaratahoz kötnek, pl. senki se akar büntetni mást azért, ami valakinek veleszületett tulajdonsága, pl. nem büntetik a csúnyaságot, míg az erény, a józan ész hiányából eredő cselekedeteket az államok büntetik, ez is azt **jelzi**, hogy mindez tanítható. Szókratész felhoz ellenérvnek közismerten híres, közismerten erényes embereket, akik még saját gyerekeiket se voltak képesek megtanítani az erényre.

Prótagorasz egy mítosszal válaszol, mely szerint a Teremtő minden fajnak adott valamit, mellyel képes az megvédi magát, ez lehet erő, gyorsaság, bármi más, az emberi faj viszont nem külső jellemzőt kapott, hanem belsőt, ez a **szégyen** és az **igazságosság** érzete, ezek az erényesség alapjai. Ez mindenkiben benne van, de természetesen különböző mértékben, így – mint bármi másnál – van aki jobban, van aki rosszabbul ért hozzá. A mi társadalmunk ezen 2 érzetre alapszik, akiből ez hiányzik, azt vagy száműzik vagy kivégzik, mindenki másnál pedig ezen értékek oktatása hasznos, hiszen – mint ahogy pl. a fuvolás tanításánál – aki tanul, az már mindenképpen többet fog tudni, mint aki nem is tanult. Azaz az erényesség oktatható, s nincs abban semmi ellentmondás, hogy a bölcs ember gyereke nem lesz bölcs, hiszen a fuvolaművész gyereke se lesz feltétlenül kiváló fuvolajátékos.

Szókratész megkérdezi az **erény részei**, az igazságosság, az ésszerűség, a bátorság, a bölcsesség, a kegyesség, stb. homogén elemek-e, azaz ugyanazt jelentik, vagy heterogének, azaz különbözőkként alkotják együtt az erényességet? Prótagorasz az utóbbit választja, kijelentve, hogy még az is megeshet, hogy valaki az egyiknek teljesen híján van, míg a másikkal nagy mértékben rendelkezik, pl. lehet valaki nagyon bátor, de igazságtalan. Azaz részek **nem hasonlítanak** egymásra. Dehát abból indultunk ki, hogy az erény egyik kiindító oka az igazságosság, ezek után hogyan lehetséges, hogy az erény többi eleme nem hasonlít az igazságosságra, mely szintén eleme? Prótagorasz módosítja álláspontját: bizonyos hasonlóság nyilván kell, hogy legyen az erényesség részei között, hiszen ellenkező esetben nem lehetnének ugyanazon egésznek részei, de mégis ezek a részek **elsősorban** különbözőek egymáshoz képest.

Szókratész meglepődik a válaszon, de elfogadja, majd más módon kezdi újra kritikáját: a bölcsesség és az ésszerűség ugyanaz, hasonlítanak egymásra nagy mértékben, hiszen mindkettőjük alapja a tudás: az a bölcs, aki tud, s az az ésszerű, aki helyes cselekszik, márpedig a helyes cselekedet alapja ismét a tudás. Mivel nyilvánvaló, hogy az igazságtalanság **nem lehet** sose ésszerű, így az derül ki, immár az erény 3 eleme is nagyon hasonlít egymásra: a bölcsesség, az ésszerűség, s az igazságosság.

Prótagorasz megjegyzi: ő ugyan személyesen nem hisz abban, hogy lehet valaki egyszerre ésszerű és igazságtalan, de a **közvélemény szerint** ez lehetséges. Szókratész cáfolja ezt, s bizonyítja, az igazságtalanságot tévesen gondolják egyesek ésszerűnek, ennek oka az, hogy nincs meg a szükséges tudásuk az adott cselekedet hatásainak elemzésére, a valóságban **az igazságtalanság sose lehet ésszerű**.

Szókratész a továbbiakban bizonyítja, a bátorság se különbözik lényegében a többi erény-résztől. hiszen a vakmerőség nem nevezhető bátorságnak, mert az esztelen dolog, márpedig hogyan is lehetne az erény olyasmis, aminek egyik része a ésszerűség, másik meg az ellentéte, az esztelenség. Prótagorasz ellenérve: van **kétféle** bátorság: a jó férfiaság és a rossz vakmerőség, s mi itt csak a férfiaságról kell, hogy beszéljünk, mely a jó lélek eredménye. Szókratész ezt elfogadja, majd

bizonyítja: a férfiaság, mivel az a lélekjóságából eredő bátorság, nem lehet, hogy ne legyen közeli kapcsolatban a tudással, azaz nem különbözhet az erény többi részétől.

A végkövetkeztetés: az erény a **tudás következménye**. Aki nem erényes, az azért nem az, mert tudatlan. Minden rossz a tudatlanságból ered.

Viszont ez **vicces** eredményre vezet: Szókratész bizonyítja Prótagorasz eredeti álláspontját, hogy az erény tanítható, hiszen az tudás, miközben Prótagorasz meg szintén megcáfolja saját magát, hiszen arra a következtetésre jut, hogy az erény nem tudás.

Szeretők

By maxval bircaman
2018-01-17

<https://bircahang.org/szeretok/>

A téma: a filozófia művelése helyes dolog-e és miben fejeződik ki.

Két ifjú vitatkozik, körülöttük ott van mindegyikük szeretője is. Az egyik szerető testgyakorlással töltötte el egész életét, míg a másik humán tudományokkal. Szókratésznek teszik fel a kérdést: tiszteletreméltó-e a filozofálás?

A **humán érdeklődésű** szerető szerelme állítja, az, majd azt válaszolja Szókratész kérdésére, nem csak tiszteletreméltó, hanem jó is.

De mi a filozofálás? A sok tanulás. Ahogy a torna szeretet azt jelenti, sokat tornázunk, úgy a filozófia szeretete azt, hogy **sokat tanulunk**.

A kevés torna vagy a sok torna segít a tökéletes test eléréséhez? A **tornakedvelő szerető** szerelmese válasza: egyik se, mert a leghelyesebb a **mérsékelt** tornázás, hiszen pl. egy keveset alvó, nem rendszeren étkező tornász nem képes elérni a testi tökéletességet.

Ugyanez igaz minden más testi dologra is, pl. az étkezésre: a legjobb a mérséklet.

De mi a helyzet a **lélek dolgaival**? Kit kell megkérdezni, hogy mi a helyes ebben az esetben? Továbbá: mit kell tanulnia egy filozófusnak? Elsősorban azokkal a művészetekkel kell foglalkoznia, melyek a megértést segítik, nem magukkal a gyakorlati tevékenységekkel. Mint ami az építész mérnök feladata egy ács feladatához képest. Jó példa: az öttusázó, aki mindenki másnál jobban ért az illető 5 sporthoz, de természetesen nem számítva azokat a sportolókat, akik csak az 5 közül valamely sport bajnokai. A filozófus egyfajta második helyezett minden tudományban, csak az adott tudományág szakértői előzik meg őt.

Felmerül a kérdés: hasznosak-e a filozófusok, hiszen az derül ki, semmiben se szakértők, mindenben csak a második helyen állnak. Hiszen ha pl. betegek vagyunk, nem az orvostudományhoz leginkább értő nem orvosokhoz fordulunk, hanem a képzett orvosokhoz. Ebből az derül ki: a filozófusok haszontalan emberek, s mivel a haszontalanság rossz, ezáltal **rossz emberek** is.

Szókratész **javaslata**: a filozófus az, aki képes megmondani mi a jó és mi a rossz az emberekben. Ehhez azonban a filozófusnak ismernie kell saját magát, hiszen ő is ember, amihez mérséklet és igazságosság szükséges. Ez a vezető mesterségbeli tudása, legyen az uralkodó vagy családfő. Továbbá a filozófus szerepe még a tanácsadás minden ilyen hasonló ügyben.

A mű vége: a testgyakorlással foglalkozó ifjú véleménye bizonyult igaznak.



Sziszüphosz

By maxval bircaman
2018-05-16

<https://bircahang.org/sziszuphosz/>

Mi a tanácsadás?

A tanácsadás valami olyasmi, amikor az ember **részben** tud valamit, **részben** nem tud. De hogyan lehet tanácsot adni, melynek célja az, hogy előnyhez jutassuk azt, akinek tanácsot adunk, ha **nem ismerjük teljesen** azt a dolgot, amiről tanácsot adunk? Lehet, mert pl. amikor valakit keresünk, tudjuk, kit keresünk, de nem tudjuk hol van. Ez viszont nem érv, hiszen aki keres valakit, csak azt akarja, amit nem tud, azaz hol van az illető, nem azt amit tud, azaz ki az illető. Tehát mindig **csak abban** kell tanács nekünk, amit nem tudunk. Azaz a tanácsadónak éppen azt kell tudnia, amit a másik nem tud.

Aki nem tud valamit, az hogyan cselekszik a leghelyesebb módon? Ha tanul, olyanoktól, akik tudják az illető dolgot. Pontos tudás kell, nem sejtés vagy zavaros jóslás. Hogyan lehet eleve jósolni? Mi az alap annak megállapításában, hogy ki helyesen és ki helytelenül mond meg valamit? Amikor pl. írásokat hasonlítunk össze, nem tudnánk megállapítani, ki a jobb, ha nem céltáblára lőnének, hanem mindenki csak vaktában, ahová akar. A jövő nem létezik, még nincs, azaz ez ugyanaz: nincs alap, nincs mérce. Akkor pedig hogyan tudjuk, ki jó tanácsadó és ki rossz tanácsadó?

A végkövetkeztetés ezek szerint: csak arról lehet tanácskozni, amit tudunk, s az nem lehet jövőbeli dolog.



Szofista

By maxval bircaman

2017-10-25

<https://bircahang.org/szofista/>

Erősen hasonló írás, mint a [Gorgiasz](#), de a téma picit másképp van kifejtve, továbbá fontos kiegészítő rész van itt a létezésről. Ebben a tekintetben pedig a [Parmenidész](#)hez hasonló, az egyik résztvevő Parmenidész tanítványa.

A téma: mi a szofista? Szókratész egyik kedvenc témája.

A legjobb megoldás: határozzuk meg **kategorizálással**.

De mivel ez nehéz, vegyünk először valami könnyebbet. A példa: a horgász.

Mi a horgász?

- Szakember vagy nem? Szakember.
- Meglévő dolgokkal foglalkozó szakma vagy új dolgokat létrehozó szakma? Meglévő dolgokkal foglalkozó, hiszen a halakat fogja ki.
- Önkéntes alapú vagy tettalapú? Az utóbbi, hiszen a horgász megszerzi a halat, annak egyetértése nélkül.
- Harc vagy vadászat? Vadászat.
- Élettelenre vagy előre vadászat? Élőre.
- Szárazföldi vagy vízi. Vízi.
- Vízi szárnyas vagy szárnyatlan? Szárnyatlan.
- Ez a halászat, melynek 2 fő változata van: elkerítéssel, csapdával vagy fegyverrel, pl. horoggal vagy lándzsával. Horoggal.

Azaz ez a horgász **meghatározása**.

Most lássuk ugyanezt a szofista esetében!

- Egyezik a horgással az előre vadászatig.
- A szofista előre vadászik, ami lehet szelíd állatra vagy vadra.
- Szelídre, mégpedig emberre.
- Erőszakkal vagy meggyőzéssel? Meggyőzéssel.
- Magánszemélyekkel vagy közösségben? Az előbbi.
- Pénzért vagy ajándékokért? Pénzért.

Ez tehát a szofista. Gazdag ifjakra vadászik, akiknek műveltséget ad el.

De lehet másképp is.

- Önkéntes alapú vagy tettalapú? Önkéntes.
- Ajándékozás vagy eladás? Eladás.
- Saját termékét adja el vagy másét. Másét, azaz kereskedő.
- Kis- vagy nagykereskedő? Nagykereskedő.
- Testi vagy lelki termékekkel? Lelkiekkel.
- Művészetet vagy erkölcsöt árul? Erkölcsöt.

Ez a szofista **másik** meghatározása.

De lehet az is, hogy a szofista letelepedik egy helyen, s a saját termékét is árulja.

Ez a szofista **megint másik** meghatározása.

De lehet a következő is.

- Önkéntes alapú vagy tettalapú? Tettalapú.
- Harc vagy vadászat? Harc.
- Verseny vagy háború? Verseny.

- Közösségi vagy magánjellegű? Magán.
- Konkrét ügyben vagy általános kérdésben? Általános.
- Kedvtelésből vagy pénzért? Pénzért.

Ez is a szofista **meghatározása**.

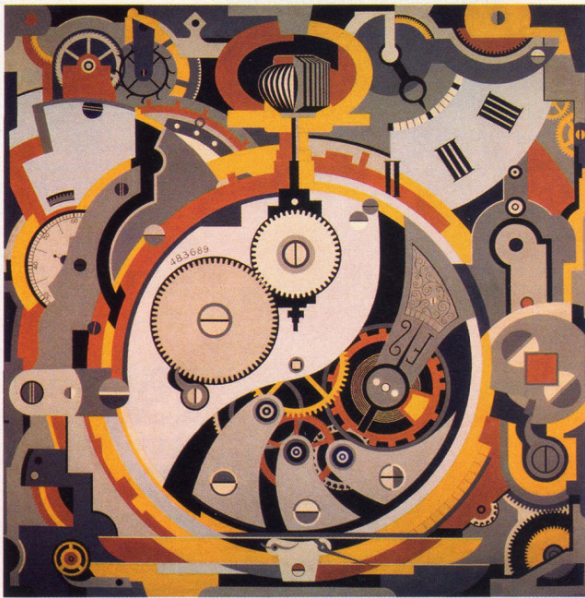
De még egy lehetőség.

- A megtisztítás, mely lehet testi és lelki.
- Tehát megtisztítás a lélekben lévő rossztól.
- Ez a rossz lehet bűn vagy tudatlanság miatt.
- A tudatlanság ellenszere az oktatás.
- Ennek két módja a dorgálás és a téveszméktől való megszabadítás.

Ez utóbbi a szofista utolsó meghatározása.

Összegezve röviden a szofista: a gazdag ifjak vadásza, lelki tudások nagy- és kiskereskedője, saját lelki tudásának kereskedője, a szóbeli viták mestere, a lélek megszabadítója.

Viszont vegyük észre, hogy van **valóság és látszat**. Az öntelt és üres vita a szofizmus igazi lényege. Miért? Mert igazi tudás nélkül képtelenség vitázni, egy témában járatlan ember képtelen a téma tudójával vitázni, hiába ért a szónoklathoz. A szofisták olyan dolgokról tanítanak másokat vitázni, amikhez **nem értenek**. Azaz ez egyfajta bűvészkedés, a szofista tudománya nem más, mint a **tudás utánczása**.



Én hozzátenném ehhez: Platón valószínűleg nagyon meglepődne a mi világunkon, ahol éppen ez a bűvészkedés az alapja a politikának és a gazdaságnak. A mai **marketing iparág** pontosan ezen alapszik, mint ahogy minden demokratikus államban a választási kampány is. S a **média iparág** is teljes mértékben ezen elvek alapján működnek.

A diktatúra **ebből a szempontból** jobb: ott a hatalom biztonsága miatt az uralkodóknak nem kell minden pillanatban hazudniuk, ott elég egy darab nagy hazugság, nem szükséges nap mint nap félrebeszélni.

Élég csak a magyar politikát nézni: az egymással ellentétes táborok **egyformán** butaságokkal etetik az embereket, s az emberek zöme mindezt el is hiszi, csak egy kis réteg lát át mindezen. Az egyes pártokban meg valószínűleg csak a legfelsőbb zárt vezetősége tudja miről is szól a harc, de erről ők is csak titokban beszélnek. Annyira ez lett a modern demokrácia lényege, hogy mára már más típusú politika **nem is lehetséges**, mert az képtelen lenne elérni a tömegekhez. S a káros következmény: a pártok egymást hazugságokkal vádolják, sose azzal, amit az illető ellenpárt akar, mert azt az ellenfél se akarja kimondani, hiszen a tömeges elbutítás miatt azt úgyse értené meg

senki. Akár még nem közvetlenül politikai kérdésben is: jó példa erre a múlt havi vízes vb, mely az egyik oldal szerint „világraszóló csoda, mely előtt a sportág nemzetközi vezetői hasra estek ámulatukban”, míg a másik szerint „bakikkal teli esztelen pénzsórás, melyre senki se kíváncsi a világon”.

Figyelem: nem azt mondom, hogy bárki is rosszat akarni. Platónnal egyetértve, **nem hiszek abban**, hogy bárki is tudatosan rosszat akarni. Pl. meg vagyok győződve, hogy a liberálisok jót akarnak, s ezt úgy mondom, hogy tőlem a legtávolabb álló modern eszme a liberalizmus. Én csak azt mondom: mára a helyzet oda fajult, hogy csak **rossz eszközökkel** lehet elérni bármit is.

A **lét** és a **nemlélet** kérdése a következő téma.

Annak kapcsán merül fel, hogy a festészet lehet kétféle: lehet a valóság ábrázolása, de lehet kitalált kép is.

Lehet-e beszélni hamisságról egyáltalán, anélkül, hogy ez önmagában ellentmondás lenne? A hamisság nemlétezés, alkalmazható-e a nemlétezés a létezőre? Ha beszélünk valamiről, az már létező, így önellentmondás a nemlétezőről beszélni.

Lássuk például az egyes szám és a többes szám kérdését a nemlétezéssel kapcsolatban. Mondhatjuk, hogy „nemlétező dolog” vagy „nemlétező dolgok”, azaz mégis alkalmazunk egy létezőt (a számot) egy nemlétezőre.

Már az „a nem létező nem létezik” mondat is önellentmondás, hiszen a létigét kapcsoljuk a nemlétezőhöz (mivel a magyarban harmadik számban álló alanyra nem használunk létigét, ezért most direkt félrefordítottam ezt).

Vajon beszélhetünk egyáltalán a nemlétezőről anélkül, hogy létezőt kapcsolnánk hozzá?

A nemlétezés esetleg nevezhető a **létezés látszatának**. De viszont ami látszik az is létezik.

Parmenidész tanítványa itt elmondja, kénytelen lesz mesterét kritizálni, ellenben nem lehet a vitát folytatni.

Egyesek három, mások két alapalkotóelemlről beszélnek, amiből a mindenség lett. Ezek aztán vagy harcban állnak egymással vagy nem. Az **elai iskola** szerint egy elem van. S vannak akik a kettőt egyesítették: a létező egyszerre egy és sok.

Lássuk mi a két alapalkotóelem elméletét hangoztatók tézise! Hiszen ha azt mondják, hogy pl. a meleg és a hideg a két alapelv, azzal a két elemről a létezést is állítják, ami egy **harmadik elem** már.

Ha az egyik alapelvet ismered el létezőnek, a másik csak ellentét, akkor az egy elv, nem kettő. Ha meg mindkettőt létezőnek mondod, akkor a helyzet ugyanez.

Mi a helyzet az egy alapalkotóelem tézisével? Amit az Egynek neveznek, az a létező. Ez két név ugyanarra? Ez önellentmondás.

Azt se lehet mondani, hogy a név más, mint a dolog, hiszen **ez is azt jelenti**, hogy van két dolog. A másik lehetőség azt mondani, hogy a név azonos a dologgal, mert ez vagy azt jelenti – mint már láttuk –, hogy két név van ugyanarra, márpedig a két név nem egy, vagy azt jelenti a név a semmi, a nemlétezés neve, akkor viszont a név egyszerre jelenti a nemlétezőt és a létezőt, ami ismét abszurdum.

A másik érvük, hogy az egy egyben teljesség, egész. Parmenidész szerint az egy egy gömb. Aminek vannak részei, ami önmagában nem gátja annak, hogy valami egész legyen, de nem lehet abszolút egy. Az egynek nem lehetnek részei.

Két lehetőség van:

- a létező egy és egész, mert egység,
- a létező nem egész.

Az előbbi azt jelentené, a létező rá van kényszerülve az egységre, azaz nem azonos vele, így az nem egy.

Ha pedig a létező nem egész, akkor valamiben hiányt szenved, tehát ismét nem egy. Vagy pedig ha létező hiányt szenved a létezőben, akkor pedig nem létezik.

Az eltérő **kozmológiai elméletek** vázolója.

Vannak a materialisták, akik szerint a létezés és az anyag azonos, ami nem anyag, az nincs. Elismerik, hogy van lélek, amit azonban anyagnak tekintenek. A rossz és a jó lelkek között az eltérés oka, hogy birtokolják-e az igazságot. Azonban sem a lélek, sem az igazság nem érzékelhető a test által. Az igazság és a többi hasonló tulajdonság, melyet a lélek felvehet vagy nem létezik tehát, vagy anyagiak.

Ha azt mondják, van testetlen anyag, meg kell mondaniuk, mi is az, ami a testetlenben és a testben egyaránt benne van, s mire gondolnak, amikor azt mondják, hogy mindkettő létezik. Megoldás: minden létező, ami képes másra hatni vagy hatást elszerveneni.

A **másik tábor** szerint az igazi létezők csak az eszmék, melyek anyagtalanok. Ő szerintük a létező tehát eszmékből áll. Van különbség a keletkezés és a létezés között. Érzékszerveinkkel az előbbiben veszünk részt, lelkünkkel az utóbbiban. Mi ez a részvétel? Lehet aktív és passzív, mely az elemek kapcsolódásának erejéből jön. De láttuk épp az előbb: minden létező, ami képes másra hatni vagy hatást elszerveneni. A keletkezés ezek szerint képes másra hatni vagy hatást elszerveneni, de **mégse** létezés? Ami a lelket illeti, az képes tudásra, a létezés szintén tudható. A tudás és a tudhatóság aktív és passzív, vagy egyik se? Ha a létezés passzív, akkor mozgásban kell lennie, nem lehet mozdulatlan. Az egy tehát mozog.

Ha viszont minden mozog, akkor a lelket ki kell venni a mindenből, hiszen így nem jöhetnének létre az érzékileg nem felfogható fogalmak, mint pl. az azonosság, hiszen ha az azonosság nem állandó, akkor **nincs azonosság**.

Úgy néz ki, a létezés egyszerre mozog és mozdulatlan. Az előbb azonban megállapítottunk, hogy ha két alapalkotóelemlről beszélünk, szükségszerű hozzájuk a létezés is. Mivel a mozgás és a mozdulatlanság ellentéte egymásnak, így a létezés se nem mozgás, se nem mozdulatlanság.

A mozgás nem mozdulatlanság, a mozdulatlanság nem mozgás. **Hogyan lehet** valami a kettő egyszerre vagy egyik se a kettő közül?

A mozgás nem lehet létezés nélkül, hiszen akkor nincs. Ugyanez igaz a mozdulatlanságra is. Ez ugyanaz a probléma, mint a nemlétezésé, azaz a létezésre ugyanaz vonatkoztatható, mint a nemlétezésre.

Az azonosság és a különbözőség szükségszerű, hiszen a mozgás és a mozdulatlanság különböznek egymástól, míg mindegyikük azonos saját magával. Ez akkor is igaz, ha a mozgást és a mozdulatlanságot megcseréljük. Az azonosság tekinthető a létezéssel egynek, hiszen minden létező azonos magával, de a különbözőség nem. Valójában **azonban** a létezés és az azonosság se ugyanaz, hiszen láttuk: a mozgás és a mozdulanság nem azonos, azaz nem lehet egyszerre létező, mert a létező nem lehet egyszerre mozgás és mozdulatlanság. Azaz immár 5 fogalomnál tartunk: mozgás, mozdulanságság, létezés, különbözőség, azonosság.

A mozgás különbözik a mozdulatlanságtól. Azaz nem mozdulatlanság. Viszony létezik, mert részesedik a létezésben.

- A mozgás azonban különbözik az azonostól is. Azaz nem azonos. Viszont **mégis azonos**, hiszen láttuk: minden létező azonos magával. A mozgás tehát egyszerre azonos és nem azonos, s ez mégse ellentmondás, mert az „azonos” szót nem egyformán használjuk: egyszer ugyanaz, mert azonos magával, másszor nem azonos az „azonosság” fogalmával: részt vesz ugyanis a másikban, melytől elvállik, ami által nem más lesz.
- Ugyanez a helyzet mozgás és a különböző kapcsolatával is. A mozgás egyszerre különböző és nem különböző. Különbözik a létezőtől, azaz nem létezik, viszont létezik, mert mindennek szükségszerű eleme a létezés is.

A létezés és a különbözőség átjárja az összes dolgot, köztük egymást is, és a különbözőség, mivel részt vesz a létezésben, **nem azonos vele**, azaz különböző, az nemlétezés. S ugyanez fordítva.

A következtetés: mindegy a dolgok száma, azon dolgok tekintetében fenáll a nemlétezés és a létezés is. Ebből következően a nemlétezés nem a létezés ellentéte, hanem csak **valami más**, ahogy nem nagy se jelent feltétlenül kicsit, lehet az közepes is.

Saját elképzelésem Parmenidészről az, hogy alapvetően igaza van. Két pontot leszámítva. A létező és a létezés nem ugyanaz, ő ezeket azonosaknak tekintette. Platón láthatóan megértette ezt, ezért mondja azt, hogy **a nemlétezés is egyfajta létezés**. Ami pedig a gömbhasonlatot illeti, azt hiszem azért választotta ezt a hasonlatot, mert nem volt jobb. Parmenidész 2 századdal Euklidész előtt előtt, aki többek között kitalálta a pontot, ami egy absztrakció, hiszen nincs kiterjedése, mérete. A mindenség bizonyára egy matematikai pont, s minden amit tapasztalunk, ebben a pontban van. Azaz minden amit látunk és amivel látunk **illúzió**. Tulajdonképpen egy számítógépes játékban élünk. A gond: ezt nem én találtam ki, az elképzelés – persze más szavakkal – ősi.

A következtetés a szofistát illetően: nem igaz, hogy nem állítható hamisság, mert igenis lehet beszélni a nemlétezőről, anélkül, hogy ez ellentmondás lenne. A szofista tehát **a hamisság mestere**, a filozófus hamis utánpótlás.

Theagész

By maxval bircaman

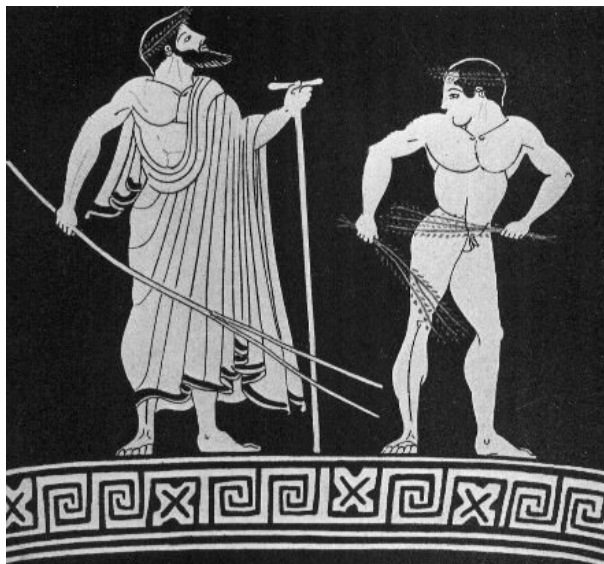
2018-02-28

<https://bircahang.org/theagesz/>

Szókratész démonjának hatása.

Minden élőlény esetében a létrehozás – pl. egy növény elültetése, vagy gyerek nemzése – a világ legkönnyebb dolga, míg a már életre kelt élőlény nehéz és fáradalmas odafigyelést igényel.

Demodokusz fiának, Theagésznek a neveléséről beszélget Szókratészszel.



Theagész kijelenti, **tudásra** van elsősorban szüksége. A legfontosabb tudás szerint: hogyan kell uralkodni az embereken, nem erőszakkal, hanem békésen. Ehhez leginkább kiváló emberekkel kell együtt lenni, hogy tanulhassunk tőlük. Ilyen ember maga Szókratész.

Szókratész elmondja, nem saját érdeme, amit tesz, hanem egy **démon** vezérli (akkoriban a démon bármilyen isteni ihletet jelentet, ellentétben a szó mai keresztény értelmével, amikor csak rossz szelemet jelent), azaz mindehhez nem elég az egyéni szorgalom, isteni ihlet is kell. Szókratész démonjának működése úgy zajlik, hogy sose készíti

semire őt, viszont mindig jelez neki, ha valami helytelen készülődik, hogy ne tegye azt.

El is mond példaként 3 történetet.

1. Kharmidész éppen versenyen készült indulni a stadionban, amikor Szókratésznek megsúgta démonja? Kharmidész ne versenyezzen aznap. Kharmidész azonban mégis elment versenyezni, azt mondván, a démoni jel bizonyára arra utal, hogy veszteni fog, de ez neki nem fontos, elsősorban a testedzés miatt vesz részt a versenyen, így a vereség nem fog neki gondot okozni. Nem derül ki, pontosan mi történt vele, de valamilyen szerencsétlenség.
2. Timarkhosz meg akarta ölni Nikiaszt, majd ezt meg is tette Szókratész figyelmeztetése ellenére. A végeredmény: ő maga halt meg.
3. Szannio és Thraszüllusz hadjáratba indultak Epheszoszba és Ióniába, annak ellenére, hogy Szókratész szólta neki, hogy vagy meg fognak halni, vagy valami ahhoz nagyon hasonló fog történni velük.

Ki viszont hallgatnak Szókratész démonjára, azok **sikeres előremenetelt** érnek el életükben, Szókratész szinte varázslói képességekkel rendelkezik, megérett, hogy aki hozzáért vagy csak egy helyiségben ült vele, már ettől fejlődést ért el.

A beszélgetés vége: Theagész elfogadja, hogy konzultálnia kell Szókratész démonjával **próbatétel** formájában.

Theaitétosz

By maxval bircaman
2017-10-11

<https://bircahang.org/theaitetosz/>

Szókratész találkozik barátja egyik tanítványával, egy Theaitétosz nevű fiatalemberrel, akivel a **tudás mibenlétének** kérdését vitatják meg. Ez a Theaitétosz azonos a híres ógörög matematikussal, de itt ebben a párbeszédként még fiatalembert szerepel.

A kérdés: **mit nevezünk** tudásnak?

Az **első meghatározás**: a tudás az **észlelés**. Aki valamit észlel, az tudja is azt.

Szókratész megjegyzi, ez **Prótagorasz** álláspontja is, aki ezt picit másként magyarázva kijelenti: **az ember minden dolgok mércéje**, a létező dolgoknak úgy, ahogy azok léteznek, a nemlétezőknek meg úgy, ahogy azok nem léteznek.

Vajon a dolgok tehát azok, aminek látszanak? Azaz ami nekem valaminek látszik, az másnak is annak látszik? Az érzékszerveink tehát tudást adnak? Akkor miért van az, hogy pl. **ugyanazt a szelet** egy ember kevésbé hidegnek érzi, mint más? Prótagorasz szerint tehát ugyanaz a szél egyszerre többféle, vagy csak az, hogy valakinek ilyen, másnak meg olyan? Nyilvánvalóan az utóbbit állítja.

Mi azonban az **észlelés**? Mivel mindig valami létezőre vonatkozó és azonos a tudással, így a tudás mindig hibátlan? Hiszen ha az észlelés és a tudás ugyanaz, akkor a tudás **hibátlan** kell, hogy legyen.

Szókratész megjegyzi, hogy sok filozófus szerint eleve nem lehet a dolgokról beszélni, mivel azok mindig mozgásban vannak – lásd Prótagorasz, Hérakleitosz, Empedoklész nézeteit –, a nagy kivétel Parmenidész. (Parmenidész a dolgokat látszatoknak hitte.)

Platón nem adja vissza teljesen pontosan a megnevezett filozófusok nézeteit, ezt vegyük figyelembe! Lásd bővebben [itt!](#)

De mi a helyzet az **örök mozgással** és az észleléssel?

Minden egymástól való függésben létezik. Az észlelés is, hiszen az egy folyamat az észlelt és az észlelő között. Ami valakinek valamilyennek tűnik, az nem tűnik ugyanolyannak másnak, sőt **még ugyanak az embernek** sem tűnik ugyanaz mindig ugyanolyannak.

Észleteink szubjektívek, azt se tudjuk biztosan, mikor vagyunk ébren és mikor alszunk. Ugyanez a helyzet egyes betegségekkel, melyek hamis észleteket okoznak. Tudjuk-e tehát azt amit észlelünk? A következtetés az, hogy nem.

Továbbá nem igaz Prótagorasz tétele se, hogy az ember minden dolgok mércéje.

Aki valaha megismert valamit, s ez megvan emlékezetében, az vajon képes nem tudni azt? Nem, ez nem lehetséges. De ha ez igaz, akkor a következtetés az, hogy lehetséges tudás észlelés nélkül is, azaz **téves** a korábbi feltételezés, hogy a tudás észlelés. Hiszen az emlékezésnek **nem része** az észlelés.

Prótagorasz azonban azt mondaná ebben a kérdésben, hogy a valamiről az emlékezetben létező tudás nem azonos azzal, amit az illető arról a valamiről szerzett az érzékelés pillanatában. Azaz ilyen értelemben **lehet** egyszerre tudni és nem tudni valamit. Hiszen az ember is állandó mozgásban van, változik élete során. Továbbá a tudást illetően az emberek eltérőek: van jobb és rosszabb tudás, hiszen egy adott téma szakértője nyilván jobban ért az adott témához, mint más ember. Prótagorasz azt mondaná, elmélete 2 módon cáfolható:

- be kell bizonyítani, hogy érzéseink nem egyéniek és viszonylagosak,
- vagy azok ugyan, de az észlelésben kialakult észlelet nem egyéni.

Ha ezt valaki nem képes igazolni, akkor **mégis** Prótagorasz tétele igaz, hogy mindennek a mértéke az ember.



Ha általunk nem ismert idegen nyelvet látunk vagy hallunk, látjuk a betűket, halljuk a beszédet, de nem értjük azokat. A „tudás” itt azonban jelentheti azt is, hogy felfogjuk a betűket és a hangokat

Nézzük meg azonban a kérdést még egyszer!

Mit jelent tehát valójában az örök mozgás elve és az, hogy az ember mindennek mértéke?

Prótagorasz tehát azt állítja: minden az egy embernek, ahogy az tűnik neki. Viszont mindenki valamiben bölcsnek, másban tudatlannak tartja magát. S amikor ez szükséges, mindenki megbízik a bölcsességen, pl. hajótörés esetében a tapasztalt tengerészben. A bölcsesség **igaz tudás**, míg a tudatlanság hamis vélemény az emberek szerint. Ahogy a betegnek egy édes étel keserűnek tűnhet, majd amikor egészséges lesz, már édesnek érzi.

Nincs ember, aki ne tartana valaki mást tudatlannak vagy tévedőnek. Pedig ez ellentmond Prótagorasz tételének. Miért? Mert ha valaki valamit igaznak nyilvánít, akkor vagy azt kell feltételezni, hogy mindenki más szintén igaznak mondja ugyanazt vagy azt, hogy mindenki más véleménye nem számít. Viszont tény: mindig van ellenvélemény. Amiből az **következik**: ami valakinek igaz, az másnak hamis. Ugyanez következik abból is, ha az feltételezzük, hogy mások véleménye nem számít.

Magának Prótagorasznak se lehet igaza, hiszen sokan nem értenek vele egyet. Azaz ha mindennek a mértéke az ember, akkor ha az emberek többsége szerint nem igaz Prótagorasz tétele, akkor az nem igaz. Hiszen ő azt állítja, mások véleménye igaz, míg ezek a mások nem állítják ugyanezt másokról, köztük Prótagoraszról!

Viszont Prótagorasznak igaza van, hiszen tény: a legtöbb alapvető érzés igaz, pl. a szárazság, melegség azonosan érződik mindenki által. Azaz azok az észleletek, melyeket **közvetlenül** érzünk érzékszerveinkkel. Ezekben tehát tudásunk helyes, leszámítva a már említett betegség esetét. Prótagorasz a nem közvetlen érzetekre érti, hogy azok azok, amilyenek, pl. az, hogy mi igazságos **csak attól függ**, hogy az emberek közössége mit tart annak.

Könnyű bizonyítani, hogy nem minden ember tudása igaz. De azt nehéz bizonyítani, hogy egyes ember érzete valamiről téves, márpedig ezt kell bizonyítani, ha elfogadjuk, hogy a tudás észlelés.

Lássuk most azokat, akik szerint minden mozgásban van.

Mit értünk mozgás alatt. Két dolgot:

- a dolog helyváltoztatást,
- a dolog változását.

A dolgokra jellemző mind a kettő.

Az észlelés folyamata az észlelt és az észlelő viszonya, melyben mindkettő mozgásban van. Ez a mozgás mindkét fenti mozgástípus meglétét jelenti. Ebben az esetben viszont semmit se tudunk, hiszen mire képzetet alkotunk valamir, az **már meg is változott** és a mi érzékelésünk is megváltozott vele egyidőben. Ez pedig azt jelenti, hogy minden válasz helyes. Valójában még az „ez”, „az”, stb. szavak használata is problémás a folytonos változás miatt. Az örök mozgás tanának hívei kénytelenek lesznek valamilyen új nyelvezetet kitalálni.

Visszatérve most az eredeti kiindulópontra, mely szerint a tudás észlelés, felmerül a kérdés, maguk az érzékszervek adják a tudást vagy azokon keresztül lesz tudás. Ha pl. fehér színt látunk, a fehérséget, a fehérséget maga a szem állapítja meg vagy a fehérség beérkezik a szembe, amit aztán **valami más** – pl. nevezzük léleknek – dolgoz fel? Nyilvánvalóan az utóbbi az igaz, hiszen több érzékszervünk van, s azok sok esetben ugyanazt észlelik, a közös észleletet pedig nem dolgozhatják ki egyenként. (Amit Platón itt léleknek nevez, azt ma értelemnek neveznénk, Platón a lélek szót jóval szélesebb értelemben használta, ahogy azt manapság szokás.)

Viszont az „azonos”, „különböző”, „sok” képzetek nem érzékszerveink közvetlen működésének eredménye, ezeket egyetlen érzékszervvel se lehet megmagyarázni, hiszen pl. az azonosságot nem észleli egyik érzékszervünk se. Azaz ezeket az értelem – a lélek – **érzékszervek nélkül tudja**.

A következtetés: a tudás nem lehet észlelés, hanem az észleletek feldolgozása, melyhez viszont olyan tudás is tartozik, mely nem észlelés eredménye! Azaz a kiinduló tézis **cáfolva** lett: a tudás **nem észlelés**.

Közben Szókratész elveti Parmenidész álláspontjának megvitatását, mely Prótagorasz és Hérakleitosz tételeinek tökéletes ellentéte. Hozzáteszem: valójában erre nincs is szükség a tudás meghatározásához, hiszen Parmenidész szerint minden látszat, az egyetlen egységes létezőt kivéve.

Mi tehát a tudás?

A **második meghatározás**: a tudás a dolgokról az értelem által alkotott vélemény.

Nyilván nem lehet minden vélemény tudás, hiszen maga a vélemény szó már jelzi, lehet igaz és hamis vélemény is.

Aki valamiről véleményt alkot, arról alkot véleményt amiről tud vagy arról amiről nem tud. Az előbbi.

Lehetséges-e az, hogy valaki tud valamit és mégsem tudja azt? Nem.

Aki hamis véleményt alkot, úgy gondolja, hogy az a dolog, melyről tud nem az a dolog, melyről tud, hanem valamilyen más dolog, melyről tud, így tudva mindkettőről tudatlan? Ez **nem lehetséges**.

S fordítva? Azaz aki nem tud egy dologról, gondolja-e azt, hogy az egy másik dolog, melyről szintén nem tud. Ez **sem lehetséges**.

Viszont az teljesen lehetetlen, hogy aki tud egy dologról, az azt olyan dolognak gondolja, amiről nem tud. S az is, hogy nem tud egy dologról, s azt olyan dolognak gondolja, amiről tud. Sőt ezek ellentéte abszurdum.

De akkor mikor lesz valamiről hamis vélemény? Hiszen az ember vagy tud egy dologról vagy nem tud róla, harmadik eshetőség nem létezik.

A kérdést nem a tudás és nemtudás **oldaláról** kell tehát vizsgálni, hanem a **megítélés szemszögéből**: valaki hiheti azt tévesen, hogy tud valamiről, miközben nem tud róla, s fordítva.

A vélemény mindenképpen valamilyen létező dologról van, nemlétezőről nem lehet vélemény.

A hamis vélemény **felcserélt vélemény**. Pl. egy ember egy létező dolgot más létező dolognak vél, melyről tudomása van, így téves vélemény alakul ki benne: a két dolgot felcseréli elméje.

Amikor ez történik, az ember mindkét dologra kell, hogy gondoljon, vagy csak az egyikre a kettő közül? Mindkét eset lehetséges.

Mi a gondolkodás? Az elme által lefolytatott egyfajta **önmagával való beszélgetés**, melyben az elme meggyőzi magát az érzetek alapján valamiről.

Amikor valaki hamisan ítél, akkor meg van győződve, hogy az egyik dolog valamely másik dolog. De ez nem lehetséges akkor, ha az illető ismeri mindkét dolgot. S akkor se, ha csak az egyiket. Azaz az előbbi tétel képtelenség: azaz **nem áll**, hogy a téves ítélet felcserélést jelent.

A következtetés az, hogy **téves** az a kiindulópont, mely szerint aki tud egy dologról, az azt olyan dolognak gondolja, amiről nem tud és az is, hogy nem tud egy dologról, s azt olyan dolognak gondolja, amiről tud. Pl. lehet, hogy látok egy ismeretlen személyt, akit távolról egy ismerősömnek hiszek. Ez azért lett eddig kizárva, mert az jelentené, hogy egyszerre tudok és nem tudok valamit.

Lehetséges, hogy valaki nem tud valamit, majd megtanulja azt? Természetesen **lehetséges**.

Képzelnék el az értelmet, mint egy viasztömböt, mely lehet tiszta és lehet kevésbé tiszta! Észleleteink és gondolataink ebbe a viasztömbbe jegyződnek fel, s ott vannak addig, míg nem törődnek ki onnan, ami a felejtést jelenti. Így lehet, hogy valaki egyszerre tud és nem tud valamit. Ez azt jelenti, hogy észlelek valamit, amiről tudok, de azt nem annak a tudásnak a viaszlenyomatának feleltetem meg, hanem valamely más dologénak, ugyanúgy ahogy pl. valaki felcseréli a cipőjét. Ennek az lehet az oka, hogy a dolog érzete nem egyezik annak viaszlenyomatával az értelmemben. Ebből az következik, hogy hamis vélemény **csak olyan tudás lehet**, ami megvan bennünk, hiszen nem gondolhatunk semmiről se olyat, amit nem tudunk.

Amikor a viasztömbünk tiszta és mély, gyorsan tanulunk, jó az emlékezőtehetségünk, s nem keverjük a dolgokat. Ha ez nem így van, vagy gyors tanulási képesség rossz emlékezőtehetséggel, vagy lassú tanulás gyors emlékezőtehetséggel.

A végkövetkeztetés: hamis vélemény nem létezik sem az észlelések egymás közötti viszonyában, sem a gondolatokban, hanem a gondolatoknak az észlelésekkel való **viszonyában**. Erre viszont ellenérv, hogy pl. lehetséges tévedni egy matematikai műveletben, ahol csak gondolatokról beszélhetünk, nem észlelésekről. Azaz mégis lehetséges, ami már ki lett zárva: hogy egy ember egy tudott dologról azt gondolja, az egy másik tudott dolog. A következtetés: a hamis vélemény **mégse határozható meg** úgy mint a gondolatoknak az észlelésekkel való viszonyukban létező valami.

Visszatérve az eredeti kérdésre: mi a tudás?

Tegyük különbséget a tudás megléte/**birtoklása** és a vele való **rendelkezés** között! Ahogy aki vesz egy ruhát, annak a ruha megvan, birtokosa annak, de ha nem használja azt, akkor nem rendelkezik vele..

Vagy a fordítottja: akinek vadgalambjai vannak, az rendelkezik velük, de nem birtokolja őket.

Ugyanez a helyzet a tudással, megszerezzük, de nem feltétlenül rendelkezünk vele. Ezért lehetséges, hogy bár képtelenség az, hogy valaki nem tud valamit, amit tud, mégis tévedhet az illető. Ugyanaz, mint amikor valaki el akar kapni egy madarat, de másik madarat fog meg a madárketrecéből. Ennek következménye: **semmi se képes** megvédeni minket a tudatlanságtól.

Azaz ez a tételt is el kell vetnünk.

A **harmadik meghatározás** a tudásról: a tudás a dolgokról az értelem által alkotott, ésszel indokolt igazvélemény. Arra adható ilyen észbeli indoklás ami megismerhető, a megismerhetetlen nem indokolható ésszel.

Szókratész megjegyzi: egyesek szerint a világ **alapelemei** nem magyarázhatóak, azaz ezek az elemek csak észlelhetőek, de nem magyarázhatóak, ez csak azokra a dolgokra lehetséges, melyek ezekből az elemekből állnak. De tartható-e ebben az esetben az, hogy a tudás a dolgokról az értelem által alkotott, ésszel indokolt igazvélemény, hiszen ebben az esetben ez ellentmond az alapvető elemek tudásával.

Olyan ez, mint a szótagok és a hangok kapcsolata. A hangok önmagukban nem hordanak jelentést, míg a belőlük álló szótagok igen. A példa Szókratész nevének első szótagja („szó”), mely magyarázható, míg elemei nem azok. Viszont egy szótag nem mondható ki elemei ismerete nélkül. A szótag tehát vagy egy egész, mely nem tartalmaz elemeket vagy a benne lévő elemek összege nem azonos vele – mindkét elképzelés **abszurd**.

Nézzük meg azonban mit értünk ésszel való indoklás alatt! Ez lehet:

- a dolog **szóbeli kifejtése**, ez viszont nyilvánvalóan nem igaz, hiszen mindenki képes bármit kifejezni,
- **alapemeinek felsorolása**, ez abszurdum, hiszen pl. egy kocsi megmagyarázható anélkül, hogy valaki ismerné annak minden egyes részét,
- a dolog más dolgoktól való **eltérésének** elmondása, ami viszont körkörös érvelésbe torkollik, hiszen ahhoz, hogy valaminek a más dolgoktól való eltérését el tudjuk mondani, tudni kell azt, azaz így a meghatározás az lenne: a tudás a dolgokról az értelem által alkotott, tudással indokolt igazvélemény.

A végkövetkeztetés: **nem tudtuk** meghatározni mi a tudás.

Két melléktéma is van az írásban.

Az **egyik**: a filozófusok esetlenek a hétköznapi életben. Sokszor miközben a dolgok háttéréről elmélkednek, megfeledkeznek az alapvető hétköznapi dolgokról, azokat nem képesek megfelelően ellátni. A bíróságon se képesek magukat kellő módon kifejezni.

A **másik**: Szókratész magát szülésen segédkező bábához hasonlítja, azaz segíti a tanítványait, beszélgetőtársait, hogy azok „megszüljék” saját gondolataikat.

Timaiosz

By maxval bircaman
2018-03-21

<https://bircahang.org/timaiosz/>

Egy titok elárulásával kezdem.

Platón minden művét szeretem nagyobb vagy kisebb mértékben. Egy **kivétel** van: egy mű, melyet nem szeretek. Ez az. Ezért ezt a művet erősen rövidítve vázolólok fel, csak ott részletesebben írva, ahol a téma fontos. Miért **nem** szeretem? Leginkább azért, mert ez egy természetfilozófiai alkotás, részletekbe menő biológiai leírásokkal.

Vicces tény: a nyugat **sötét középkora** (a VI. sz. vége és a X. sz. vége közötti időszak) alatt ez volt ott az egyetlen ismert Platón-mű.

A mű kezdete: az **Állam**ban leírt beszélgetés felelevenítése. Majd a **Kritiasz**ban leírtak felelevenítése.

A kérdés ezután: **miért** és **hogyan** teremtette **Isten** a mindenséget?

A dolgok **két részre** oszlanak: ami mindig van és ami származik. Ami mindig van, az az értelem segítségével fogható fel, míg ami származik, az az érzékeléssel összekapcsolódó vélemény által fogható fel. Ez utóbbinak **mindenképpen** kell, hogy legyen oka. Az okhoz kell egy **létrehozó**. Ha a létrehozás alapja a mindig létező, akkor a létrehozott valami szép. Ellenkező esetben nem az. A mindenség származék, van létrehozója. Az alapja pedig a mindig létező. A mindenség oka a jó, a szervező Isten jó, így **saját maga hasonlatára** hozta létre a mindenséget is. A mindenség a legszebb az összes származékos dolog között.

Isten – aki nem keresztény értelemben vett teremtő Isten, hanem inkább **szervező isten** – először a mindenség **lelkét** hozta létre, majd benne egy gömböt. Ezzel párhuzamosan lett megteremtve az **idő**. A mindenség maga is egy élőlény.

A mindenség lelkének létrehozásához Isten **3 elemet** használt fel:

- a mindig létező létezésének és a származékok létezésének keveréke,
- a mindig létező azonossága természetének és a származékok azonossága természetének a keveréke,
- a mindig létező különbözősége természetének és a származékok különbözősége természetének a keveréke.

Az anyag annak **szervezetlen** formájában mindig megvolt, ennek **4 változata**: a tűz, a levegő, a föld és a víz. Isten a lelket behelyezi az anyagba. A lélek az anyag vezérlője, meghatározza a dolgok mozgását és egymás közti kapcsolatát. A dolgok alapformája a háromszög. A téridomok is belőle állnak össze, a 4 alapforma: a **tetraéder** (mely a tűz anyag alapformája), az **oktaédert** (mely a levegő anyag alapformája), **ikosaédert** (mely a víz anyag alapformája), s a **kocka** (mely a föld anyag alapformája). Van egy **ötödik** áttetsző elem is, az **éter**, ennek alakja a **dodekaéder**.



Létrehozta ezután Isten az ideákat, melyek **örökkévalók**, ők a dolgok mögöttes okai. Létrehozta az égitesteket és az isteneket. A további munkálatokat a szervező Isten **átadta** ezeknek a teremtett isteneknek. A tudás is a lélektől függ.

Ezt követte a halandó élőlények létrehozása, halandó testtel és **halandó lélekrésszel**. A **halandó istenek** végeztek ezt el, az élőlények **halhatatlan lélekrészét** a szervező Istentől vették át.

Az **érzékelés** megteremtése: a szem fő szerepe a világrénd mozgásának, míg a fül szerepe a világrénd harmóniájának a megfigyelése.

A teremtés azonban a fent leírt észbéli folyamat mellett **szükségszerűség** is. Mindkettő együttesen van jelen. A szükségszerűség mintegy a foglalatja mindennek ami származék. Maga szükségszerűség nem változik, de általa változnak a

dolgok.

Tehát a dolgok létrejöttek a **3 szintje**:

- az, ami alapján létrejönnek, ezek az ideák.
- a foglalat, melyben létrejön, ez nevezhető térnek is,
- maguk a dolgok, a létrehozott mindenség.

Platón ezután **részletesen** vázolja az egyes dolgok közti kapcsolatokat, valamint, hogy azokat hogyan fogjuk fel. Majd rátér az emberi test részeire. Ebben vannak kifejezetten **vicces részek** is, pl. a csontvelőben van a lélek halandó része, valamint a nemi szervek olyanok, mint az észnek nem szót fogadó állatok. Továbbá: a tisztességtelen férfiak **nőkként** születnek újjá. Ennél rosszabbak madarak, majd a földi állatok, míg a vízi állatok vannak legalul.

A **végkövetkeztetés**: a mindenség egyszerre értelemmel érezhető isten, továbbá érzékszerveinkkel tapasztalható élőlény, mely a képmása az előbbinek.

Törvények

By maxval bircaman
2018-04-18

<https://bircahang.org/torvenyek/>

Ez Platón leghosszabb műve. Csak az egyes részek lényegi elemeit fogom felvázolni.

I. könyv

A törvények isteni eredetűek.

Az államok természetes állapota: az egymás közti háború. Az állam fő célja, hogy képes legyen magát megvédeni, azaz képes legyen győzni a többi állam felett. Ennek következménye az a spártai elv, hogy a legfontosabb polgári kötelezettség a katonai képesség.

A legnagyobb rossz a **polgárháború**, mert ebben az állam saját magával háborúzik.

Az athéniak szerint a legfontosabb győzelem az, amit **magunk felett** aratunk, ehhez a **mértékletesség** elérése szükséges. A mértékletességet kiegészíti a bölcsesség és az igazságosság.

Melyek a fő erények, s mik a fontossági sorrendjük? Az erények rangsora:

- **emberi** erények: szépség, egészség, erő, gazdagság,
- **isteni** erények: mértékletesség, igazságosság, bölcsesség, bátorság.

II. könyv

A **nevelés** jellege.

Az ember kisgyerekként először a gyönyörrel és a fájdalommal találkozik, ezek a jó és a rossz első megjelenései. Az gyönyört keressük, a fájdalmat kerüljük. A gyerekeknek meg kell **tanítani**, minek helyes örülnie, s mit helyes kerülnie.

Fontos eszköz a jó megtanításához a harmóniaérzék, mely leginkább a zenében, a táncban, s a testnevelésben érhető elő.

A gyereket **szoktatni** kell a jóhoz. Nem lehet maga a gyönyör a mérce, mert ebben az ízlések eltérnek, ehelyett a jó emberek gyönyöre kell, hogy legyen az az alap, melyhez képest megítéljük mit kell tanítani és mit nem.

A **legszebb** élet az igazságos élet.

III. könyv

Hogyan keletkeztek az államok?

A **pátriarchia** az eredeti rend, alapja a nagycsalád, a nagyobb települések pedig kisebbekből jöttek létre. A rend lehet arisztokrácia, monarchia, vagy ezek keveréke. Sokan tévesen abban hisznek, a törvényekkel mindenkinek egyet kell értenie, de ez hatalmas **tévedés**, hiszen ki gondolná, hogy egy orvos gyógymódjával egyet kell értenie a betegnek?

Az államiság három alapeszméje: testvériség, szabadság, bölcsesség.

A vezető feladata a lehető legnagyobb bölcsesség adása az államának. A legnagyobb **ostobaság** jele: elítélni a jót és szeretni a rosszat.

Mik a hatalom lehetséges alapjai:

- szülői hatalom az utódok felett,
- nemesek hatalma közemberek felett,
- idősek hatalma fiatalok felett,
- gazdák hatalma a szolgák felett,



- erők hatalma a gyengék felett,
- uralom sorshúzás alapján,
- bölcsök hatalma ostobák felett – ez az **egyetlen természetes szabály** az összes közül.

Az uralkodó legfontosabb erénye a **mértékletesség**, de ez önmagában nem elég, de viszont szükséges minden máséhoz. A mértéktelen ember kezébe **nem szabad** hatalmat adni. Az ideális tehát: a mértékletes és bölcs uralkodó.

A két állami **alaptípus**: a perzsiai monarchia és az athéni demokrácia. Minden más politikai rendszer e kettő valamilyen fokú keveréke.

A perzsák túlzásba vitték a rabságot, az athéniak meg a szabadságot. Az athéni rend oda vezetett, hogy ostoba emberek kezdtek **uralkodni** saját maguk felett.

IV. könyv

Az állam neve jellemzően földrajzi alapú.

Helyes, ha van közös nyelv, vallás és jogrend, de viszont egy újonnan létrehozandó állam esetében jobb, ha a lakosság heterogén, így könnyebb elfogadtatni velük az új rendet.

A legfontosabb, hogy az emberek a lehető **legjobbakká** váljanak.

A legjobb, ha akad egy jó, nemes és bölcs zsarnok, aki maga is helyes példát mutat.

Azonban ennek esélye minimális, mert a korlátlan hatalom megrontja az embereket. Így ideális állam nem lehetséges, a legkisebb rosszat kell tehát megtalálnunk, ez pedig a **törvényes uralom**.

Isten minden dolgok **mértéke**. Az ember mértékletességgel lehet az **istenek előtt** kedves.

A jó törvényhozónak **példát** kell mutatnia saját életével.

A törvényeknek **preambulummal** is kell rendelkezniük, hogy magyarázzák az illető törvényt. Ahogy az orvos is elmagyarázza, mi a beteg állapotának az oka, s mi rá a javasolt gyógymód. A törvény célja sose a büntetés, hanem a **gyógyítás**.

V. könyv

Az **igazság** a legfőbb jó. A lélek a fontos, nem a test, a fő alapelv a mértékletesség.

A legnagyobb rossz alapja pedig a **túlzott önimádat**.

Az ideális államban fontos a polgárok száma, az ideális szám **5040**, ennyi teljesjogú polgárnak kell lennie. (Miért? Mert a legkisebb szám, mely osztható minden 1 és 10 közti számmal.) A közös istentiszteletek során testvéri érzések alakulnak ki a polgárok közt. A vezetőknek kell leginkább érényeseknek lenniük

Magántulajdon: nem szükséges, az ideális államban nincs tulajdon, továbbá nő- és gyerekközösség van. De mivel ez nem valósítható meg emberekkel, így a legkisebb rosszat kell választani.

A vagyoni különbségeknek **minimálisnak** kell lenniük, nem lehet senkinek se aranya, se ezüstje, se idegen valutája, minden 5040 családnak csak egyetlen örököse lehet. Születésszabályozás szükség, valamint a **bevándorlás** szigorú ellenőrzése. Ha a lakosság megnő, a felesleges lakosság **elhagyja** az államot, s máshol új államot alapít. A pénznek meg kell maradnia, de ez a pénz nem lesz átváltható más pénznemekre. Idegen pénz csak a a más államokkal való kereskedelemhez szükséges mértékben megengedett, az államba azonban nem vihető be. A **földtulajdon** az államé, azt csak örökös **használatra** adja ki a családoknak, a föld nem lehet adásvétel tárgya. Nincs kamat. Az állam meghatároz vagyoni határokat, a legkisebb mérték mindenkinek jár, ennek a 4-szerese pedig a felső határ, akinek ennél több van, a **többlet** az államra száll.

VI. könyv

A közhatalmi tisztségek részletes leírása.

A **magánéletet** is szabályoznia kell az államnak.

VII. könyv

A **szokásjog** fontosabb, mert nem lehet mindenre törvény.

A **testnevelés** a legjobb tárgy a test számára, míg a **zenei oktatás** a legjobb a léleknek.

A nevelés módjának részletes leírása. Kisgyereknél a nevelés felvilágosítás jellegű, óvodás korban nevelő játék, később – 6 éves kortól – a különböző nemű gyerek nevelése elválik, de a lányokat is meg kell tanítani a **fegyverforgatásra**. A matematika mellett a **csillagászat** is fontos tárgy, hiba, hogy egyesek ezt istentelennek gondolják.

VIII. könyv

A különböző vallási ünnepek és sportjátékok részletes leírása. A sportversenyeken már a kisgyerekek és a kamaszok is részt vesznek, külön kategóriában.

Családi jog. A **homoszexualitás** természetellenes, így tilos. A közeli vérrokonok közti nemi kapcsolat szintén tiltott.

A bűnt elkövető rabszolgák megkorbácsolása.

Gazdasági törvények.

IX. könyv

Szégyen, hogy kell lennie **büntetőjogi** rendelkezéseknek is, ez ugyanis azt jelenti, arra számítunk, hogy egyes polgárok nem lesznek jó. Mégis ez szükséges.

Következik a büntetőjogi szabályok részletes leírása. Pár érdekességet kiemelek.

A büntetés célja a **javítás**, nem a bosszú. Ha valaki javíthatatlan, ki kell **végezni**. Pénzbüntetés csak olyan mértékben lehet, hogy az ne szegényítse el a bűnöst és családját a minimális vagyoni szint alá. A bűnös családja **ártatlannak** számít, nem büntethető.

A lopás büntetése az ellopott érték duplája.

Enyhébb büntetés jár, ha károkozás történik jogsértés nélkül – elegendő a kár megtérítése.

Keményebb büntetés jár, ha jogsértés is történik – a cél az elkövető és a sértett közti testvéri viszony helyreállítása.

A bűnök rangsorolása:

- **gondatlanságból** elkövetett,
- **szándékosan** elkövetett.

Azaz a **legsúlyosabb** a szándékos jogsértés, a **legenyhébb** pedig a gondatlan károkozás.

Mindenképpen **halálbüntetés** jár, ha:

- rabszolga öl meg szándékosan szabad embert,
- gyerek öl meg szülőt szándékosan, a gyerek a szülőjét önvédelemből **se** ölheti meg,
- más ember szándékos megölése **aljas** indokból,
- valaki az **állami vagyonból** lop.

A legnagyobb bűnök **oka**:

- a pénzéhség,
- az irigység,
- a félelem.

Az emberölés nem bűn, ha az oka **önvédelem** (kivéve az említett esetet) életét veszélyeztető támadás, rablás, nemi erőszak ellen.

X. Könyv

A legnagyobb bűn a **szentségtörés**, mert az állam alapját veszélyezteti.

Három **tévhit** az istenekről:

- nem léteznek,
- téteznék, de nem törődnek az emberek dolgaival,
- téteznék és törődnek az emberek dolgaival, de az elkövetett bűn megváltható áldozat bemutatásával.

A lélek **előbbvaló** a testnél,

Egyes dolgok nyugalomban vannak, mások mozgásban, a mozgás **10 változata**:

1. körforgás,
2. helyváltoztatás,
3. csúszás,
4. gördülés,
5. egyesülés,
6. növekedés,
7. szétválás,
8. hanyatlás,
9. mások mozgatása,
10. önmaga és mások mozgatása – ez a **legerősebb** mozgás, az első mozgás, az első létező, ez a **lélek** jellemzője.

XI. könyv

Tulajdonjogi és kereskedelmi törvények leírása.

XII. könyv

Az idegen bűnöst **enyhébben** kell ítélni, mivel ő nem részesült abban az oktatásban, amiben a helyi polgár, azaz esetleg csak tudatlanságból követett el bűnt.

Katonai szabályok.

Kötelező a részvétel a politikai életben.

A külföldre való utazáshoz külön állami engedély **szükséges**, így lehet kizárni a káros idegen hatásokat. Ilyen engedély csak 40. évét betöltött polgárnak adható. Magáncélból senki se utazhat.

Részletes alkotmányjogi szabályok: a tisztségek, s azok betöltésének szabályai.

Végszó: **minden törvény alapja az erény.**

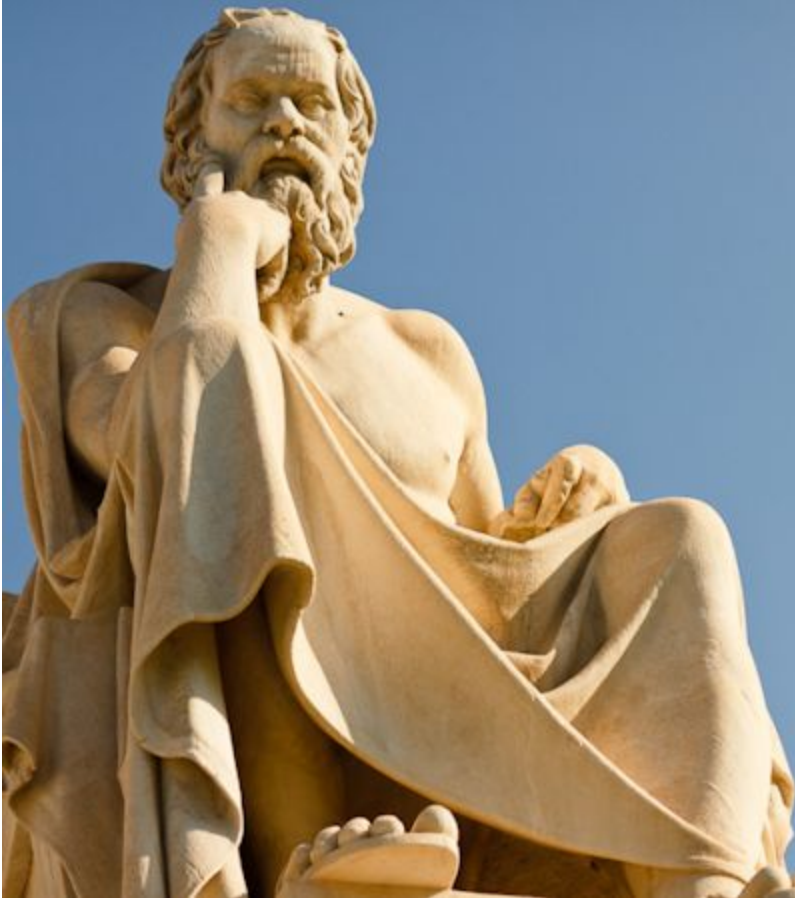
Védőbeszéd

By maxval bircaman

2017-09-27

<https://bircahang.org/vedobeszed/>

Szókratész védőbeszéde, talán az Állam és a [Lakoma](#) mellett Platón legismertebb műve.



Platón leírja a beszédet, melyet Szókratész **saját tárgyalásán** adott elő.

Az első rész maga a **védőbeszéd**, a második rész pedig az ítélet kimondása utáni beszéde az utolsó szó jogán.

Szókratész megjegyzi, olyannyire meggyőzően beszéltek vádlói, hogy már **maga is elhitte szinte**, amit mondtak. Pedig semmi se igaz abból, amit állítanak, s legnagyobb hazugságuk az, hogy kijelentették róla, hogy nagyszerű szónok, pedig most mindenki láthatja, ez nem igaz. Hacsak nem azt értik nagyszerű szónok alatt, aki igazat beszél, hiszen Szókratész nem használja a szónokok módszereit, azok idegenek tőle, a bíróságon is úgy beszél, ahogy a **hétköznapi** életben.

Szókratész megemlíti, a vádak ellene **régiek**, rossz hírét régóta terjesztik Athénben. A továbbiakban ezt részletesen elmagyarázza.

Arra a vádra, hogy megszegi a törvényt azzal, hogy a föld alatti és az égi jelenségeket kutatja, Szókratész megállapítja, ezekben a tudományokban semmi szégyenletes nincs, ő büszke lenne, ha képes lenne minderre, de történetesen **sose foglalkozott** ilyen kérdésekkel, ezt igazolhatja bárki, aki hallotta őt tanítani. Ugyanez a helyzet a másik váddal, hogy **megrontja** az ifjúságot hibás neveléssel, s ezt

pénzért teszi. Szókratész elmondja: sajnos a neveléshez sem ért, így ezzel se foglalkozott. Ami pedig a pénzt illeti, erre bizonyíték szegénysége.

Itt hozzátenném, hogy ez az állítás igaz Szókratészre, egyszerű kézműves családból származott (persze teljesjogú polgár volt, tegyük hozzá), nem volt sose gazdag, de ugyanez valószínűleg nem igaz Platónra. Platón valóban nem élt gazdag ember módjára, de vagyonos ember volt. Tanításért sose fogadott el pénzt, de öröklés miatt gazdag volt, tehetős családból származott, sose kellett dolgoznia. Ez egy **örök ellentmondás**: hiteles-e, ha gazdag ember beszél a pénz ellen. De ez csak saját, mellékes megjegyzésem.

Szókratész ezután elmondja **honnan ered** valójában a rossz híre. Évekkel korábban egy barátja, Khairephón elment a delphoi jósnőhöz megkérdezni, van-e bölcsőbb ember Szókratésznél, mire azt a választ kapta, hogy ilyen nincs. Ezt meghallva Szókratész elkezdte kutatni, vajon tényleg bölcs-e. S felkeresett bölcsnek mondott embereket, de egyet se talált bölcsnek, saját magát bölcsőbbnek találta náluk, mert ő legalább annyit tudott magáról, hogy amit nem tud, arról nem is véli, hogy tudja azt, míg mások, akik saját foglalkozásukban jók voltak, azt képzelték, másban is bölcsnek, amivel még azt a bölcsességet is **kétségessé** tették, melyet valóban birtokoltak. Az emberek meg azt hitték, hogy Szókratész tudja mindazt, amit cáfol, s sok utalója lett így. Pedig Szókratész bölcsessége csak annak felismerése, hogy bölcsesség tekintetében valójában semmit sem ér, s egyedül az istenek bölcsnek.

Szókratész elismeri, hogy vannak fiatal tanítványai, de ha megrontaná őket, azzal magának tenne rosszat, hiszen egy rossz ember fő jellemzője, hogy másoknak **rosszat akar**. Miért tanítana másokat rosszra, ha azok ezt bizonyára ő ellene is felhasználnák?

Cáfolja, hogy igaz lenne az a vád, miszerint ateizmusra tanítja a fiatalokat, hiszen ő maga mindig mondja, hogy a démonjára hallgat, a démon pedig vagy maga is isten vagy az istenek származéka, hogyan is lehetséges, hogy ateista az, aki hisz a démonokban. (A démon szó az ógörögöknél **nem feltétlenül** rossz szellemet jelentett, mint a mai keresztény szóhasználatban, hanem bármilyen szellemi lényt.)

Szókratész megjegyzi, olyannyira **nem ateista**, hogy ha fel is mentené őt a bíróság azzal a feltétellel, hogy többé nem bölcsekedhet és nem taníthat, azt felelné: "szeretlek és kedvelek is benneteket, athéniak, de engedelmeskedni inkább fogok az isteneknek, mint nektek", mert semmiképpen sem tehet olyat, ami ellenkezik démona parancsával, aki előírja: győzzön meg a lehető legtöbb embert, ne annyira testével és vagyonával törődjön, hanem sokkal inkább **lelke jobbitásával**, mert abból lesz az igazi vagyon és jóság.

Szókratész megjegyzi: a silányabb ember a derekabb embernek **nem képes** ártani, mert hiába öli meg vagy számúzi őt, a nagyobb rossz azt éri, aki igazságtalanságot követ el a másik ember ellen, nem azt, aki ezt elszenvedi. Szókratész felemlíti saját életét, igazolva, hogy mindig így cselekedett egész életében: az igazságból sose engedett, a halálfélelem sem volt képes eltántorítani, se az oligarchikus kormányzat, se a demokratikus kormányzat alatt **nem engedelmeskedett** Athén vezetésének, amikor az olyan parancsot adott, mely ellenkezett lelkiismeretével. (Szókratész élete során Athénben demokratikus kormányzat volt hatalmon, leszámítva az i. e. 411-403 közötti időszakot, amikor a vezetés katonai katasztrófáját kihasználva oligarchikus kormányzat került hatalomra. Lásd erről [másik cikkemet](#).) Megjegyzni, ezt nem csak tanítványai igazolhatják, hanem azok rokonai is, akiknek nincs okuk védeni őt.

Szókratész kijelenti, nem lenne méltó hozzá, ha hamis érvekkel kegyelemért esdekelne. A bíró feladata, hogy az igazságot keresse, nem az, hogy szánalmat érezzen. Így **nem fog** semmi olyat tenni, ami nem szép, igazságos, vagy az isteneknek tetsző, bár a vádak éppen arról szólnak, hogy ő ilyesmiket tesz. A bírák feladata: ítéljenek igazságosan, a vádlott reménye pedig csak az, hogy ez számára kedvező lesz. Az ítélet azonban Szókratész ellen szólt, 30 szavattal többen szavaztak bűnösségére, mint felmentésére, ennek kimondása után mondja el Szókratész beszéde második részét. Szókratész megjegyzi, rosszabbra számított, meglepte, hogy csak kis szavazatkülönbséggel nyertek az elítélését támogatók. (Szókratész korában az athéni bíróságok népbíróságok voltak, melyek tagjait naponta sorsolták az athéni teljesjogú polgárok közül, s munkájukért napidíjat kaptak az államtól. Jellemzően 501 tagból álltak ezek a bíróságok. Azaz a 30-as szavazattöbbség azt jelenti, hogy szinte fele-fele arányban megoszlott a bíróság Szókratész ügyében.)

A kor jogrendje szerint a bűnösség kimondása után maga az elítélt javasolhatta büntetést, melyet a bíróság vagy elfogadott vagy nem, ilyen javaslattal a vádlók is élhettek. Szókratész elmondja: mindig a **meggyőződése szerint** élt egész életében, soha törődött azzal, amivel a legtöbb ember: vagyonszerzéssel, gazdálkodással, közéleti pozíciókkal, célja csak az volt, hogy meggyőzze az athéniakat: ne törődjenek semmivel, míg saját magukkal nem törődnek hogyan lehetnek a lehető legderekabbak és legbölcsebbek. Így szerinte az illő büntetése az lenne, ha a kormányzat székhelyén életfogytiglan ingyen étkezésre lenne "büntetve", ami az olimpiai bajnokokat illette meg, valamint a vezető állami tisztviselőket mandátumok alatt.

Ha ez nem elfogadható, mondja Szókratész, pénzbüntetés fizetését javasolja, olyan összeget, melyet szegényként is képes kifizetni: 1 ezüstminát javasol, majd ezt megváltottja 30-ra, miután hívei – **köztük maga Plátón** – vállalták ennek az összegnek a megfizetését.

Milyen összeget is jelent ez? Szókratész idejében 1 mina nagyjából egy szakképzett munkás napi bére 100-szorosának felelt meg. Azaz a 30 mina jelentős összeget, kb. **8 évnnyi átlagbért** jelentett!

A bíróság viszont a vádlók indítványát fogadta el, s halálbüntetést szabott ki. Szókratész kijelenti: így is örül, hogy méltó módon védekezett, mert ennél rosszabb lett volna **méltatlan módon** elkerülni a halált. Ahogy háborúban is ki lehet kerülni a halált, ha az ember eldobva fegyvereit az ellenséghez menekül. De az igazi nehézség nem a haláltól megmenekülni, hanem a büntőtől. Szókratészt csak egy igazságtalan halálos ítélet érte, míg vádlóit az igazság győzte le gonoszságuk és igazságtalanságuk miatt. Ezért őket el fogja érni a megtorlás, mely sokkal súlyosabb lesz, mint a halálbüntetés. Szókratész megjegyzi, hogy a halál **mindenképpen jó**. Hiszen vagy azt jelenti, hogy a meghalt semmivé lesz, vagy azt, hogy a lelke a földi helyét túlvilági helyre váltja. Jó emberrel nem történhet semmi rossz, se életében, se halálában, s az ilyen emberről **nem feledkeznek meg** az istenek.

Egy kérése van Szókratésznek azok felé, aki felmentésére szavaztak: álljanak **bosszút** fiaik, ha azok, amint felnőnek, pénzzel vagy bármi mással inkább törődnek majd, mint az erénnyel.

Platón – egyéb művek

By maxval bircaman

2018-06-06

<https://bircahang.org/platon-egyeb-muvek/>

Összefoglalás a Platón-művekről.



Vannak olyan művek, melyeket a középkorban még Platón műveinek tulajdonítottak, de később a kritika inkább Platón kései követői által írott műveknek azonosított.

Ezek szerintem ugyanolyan fontosak. Miért? Mert bár valószínűleg nem Platón a szerző, a mű szerintem teljesen platóni, a „hamisító” Platón valamely hű tanítványa lehetett, aki abszolút **hitelesen** adta vissza mestere eszméit.

Platón műveinek felosztása hitelességi szempontból:

- általánosan **elismerten** Platón-mű:
 - [Állam](#)
 - [Államférfi](#)
 - [Euthüdémosz](#)
 - [Euthüphrón](#)
 - [Gorgiasz](#)
 - [Ión](#)
 - [Kharmidész](#)
 - [Kis Hippiasz](#)
 - [Kratülosz](#)
 - [Kritiasz](#)
 - [Kritón](#)
 - [Lakhész](#)
 - [Lakoma](#)
 - [Lúszisz](#)
 - [Menón](#)
 - [Nagy Hippiasz](#)
 - Parmenidész [1.](#) [2.](#)

- [Phaidón](#)
- [Phaidrosz](#)
- [Philébosz](#)
- [Prótagorasz](#)
- [Szofista](#)
- [Theaitétosz](#)
- [Timaiosz](#)
- [Törvények](#)
- [Védőbeszéd](#)
- **vitatott** hitelességű mű:
 - [Alkibiadész I.](#)
 - [Kleitophón](#)
 - [Levelek](#)
 - [Menexenosz](#)
- általánosan **nem eredetinek tekintett** mű:
 - [Alkibiadész II.](#)
 - [Axiokhosz](#)
 - **Az erkölcsről/erényről** – lásd lejjebb!
 - [Az igazságról](#)
 - [Démodokosz](#)
 - **Epigrammák** – lásd lejjebb!
 - [Halküón](#)
 - [Hepinomisz](#)
 - [Herüxiasz](#)
 - [Hipparkhosz](#)
 - **Meghatározások** – lásd lejjebb!
 - [Minósz](#)
 - [Szeretők](#)
 - [Sziszüphosz](#)
 - [Theagész](#)

Íme azon művek, melyekről nem készítettem külön cikket:

- **Az erkölcsről/erényről** (Peri aretész) – a mű gyakorlatilag megismétli a [Menón](#) mondanivalóját
- **Epigrammák** – 18 rövid epigramma
- **Meghatározások** (Horoí) – rövid filozófiai szótár

*

Az ógörög átírása magyarra (az ejtés úgy, **ahogy az magyarul ejtendő**, tehát pl. a „ph” nem „f”, hanem „ph”):

- alapesetek:
 - α = a vagy á
 - β = b
 - γ = g
 - δ = d
 - ϵ = e
 - ζ = zd
 - η = é
 - θ = th
 - ι = i vagy í
 - κ = k
 - λ = l
 - μ = m
 - ν = n
 - ξ = x
 - \omicron = o
 - π = p
 - ρ = r (szó elején: rh)
 - σ = sz
 - τ = t

- υ = ü vagy ű
- φ = ph
- χ = kh
- ψ = psz
- ω = ó
- ' = h
- ' = ∅
- speciális esetek:
 - α = ái
 - ει = e
 - η = éi
 - υι = ű
 - ου = ú
 - γγ = ng
 - γκ = nk
 - γξ = nx
 - γχ = nkh
 - κγ = gg
 - τζ = z

Hozzátenném, a fenti az átírás, nem a pontos ejtés. Pl. a valóságban az ε zártabb, mint az η – szóval az előbbi inkább rövid magyar é hang, míg az utóbbi inkább hosszú magyar e hang. Részletesen a kiejtésről [itt](#).

*

Remélem, valaki majd tudja ezt is használni valamire. De már meg is esett ez! Valaki írta, hogy 2 Platón-cikkemből ollózta össze az írásbeli filozófiai vizsgájára a leadandó dolgozatot. Azt is megírta, jeles osztályozatot kapott rá. Vicces...
